

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı

**BİLGİ TEKNOLOJİLERİNİN STATÜ BAĞLAMINDA BİLGİ
PROFESYONELLİĞİNE YANSIMASI: ANKARA’DA ÇALIŞAN
KÜTÜPHANECİLER ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

Semanur ÖZTEMİZ

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2012

GELİŞEN TEKNOLOJİLERİN STATÜ BAĞLAMINDA BİLGİ
PROFESYONELLİĞİNE YANSIMASI

Semanur ÖZTEMİZ

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

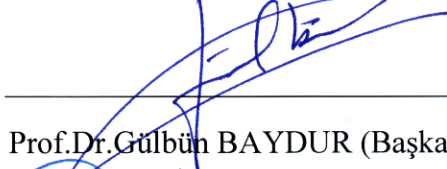
Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

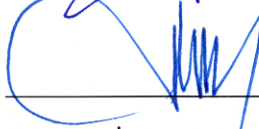
Ankara, 2012

KABUL VE ONAY

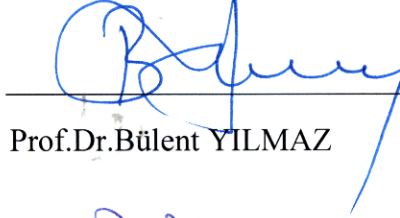
Semanur ÖZTEMİZ tarafından hazırlanan “Bilgi teknolojilerinin Statü Bağlamında Bilgi Profesyonelliğine Yansıması: Ankara’da Çalışan Kütüphaneciler Üzerine Bir Araştırma” başlıklı bu çalışma, 21.06.2012 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oy birliğiyle başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir..

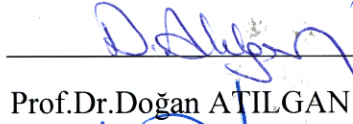
Prof.Dr.Gülbün BAYDUR (Başkan)

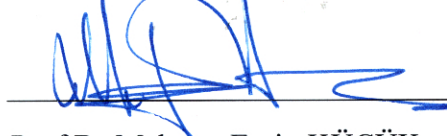
Prof.Dr.İrfan ÇAKIN (Danışman)

Prof.Dr.Bülent YILMAZ

Prof.Dr.Doğan ATILGAN

Prof.Dr.Mehmet Emin KÜÇÜK

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof.Dr.Ş.Armağan TARIM

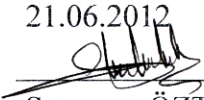
Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kâğıt ve elektronik kopyalarının Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- ☐ Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- ☐ Tezim/Raporum sadece Hacettepe Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- ☒ Tezimin/Raporumun 1. yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

21.06.2012

Semanur ÖZTEMİZ

Hayatımın en vazgeçilmez ikilisi: Annem ve Eşime...

TEŞEKKÜR

Tez kapsamında yaptığımız çalışmalar süresince kendisine sayısız kez hayran kaldığım, hedeflerimin idolü, çok değerli tez danışmanım ve hocam Prof. Dr. Sayın İrfan ÇAKIN'a, değerli yardım ve katkılarından ötürü teşekkürü bir borç bilirim.

Başta değerli müdürümüz Prof. Dr. Sayın Ş. Armağan TARIM olmak üzere Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün tüm çalışanlarına, değerli mesai arkadaşlarıma tez çalışmam süresince gösterdikleri hoşgörü ve verdikleri destek için çok teşekkür ederim.

"Yılgınlık yok, tam gaz ileri" nidaları benim için başarının birincil anahtarı olan canım annem... Kelime haznemi yetersiz bırakan katkıların ve her yorgunluğumu bertaraf eden sıcacık sevgin için minnettarım.

Ve sonu başarıyla biten her girişimin mimarı, her an'ımın paylaşımcısı, en büyük desteğim, sevgili eşim Miraç... Yazıp sildiğim her cümlenin yasını tutar olmasaydın zordu bu tezin tez elden bitmesi. "Bitez yalısı" dizesine yaptığın anlamlı vurgularla söylediğin çökertme türküsü, benim için tez yazımının en sabır gerektirici anları olsa da her şey seninle anlamlı ve güzel... Çok teşekkür ederim sevgilim.

Hayatımın dört rengi, minik kuzenlerim İzel, Hazal, Minel ve Feyza'ya çalışmam süresince verdikleri, yaşlarından büyük destekleri için çokook teşekkür ederim. Canım ananem ve teyzelerim... Beni size bağlayan bu müthiş bağın kaynağı olan sevgi ve çalışmam süresince verdiğiniz moral için çok teşekkür ederim.

Can dostum Özlem... Savunma sınavı sonrasında attığın "Kurtulduk mu?" çığlığı geçtiğimiz 2 yılda sana verdiğim eziyetin kısa bir özeti gibiydi. Tez yazıyorum mazereti ile görüşmelerimizden çaldığım her an için bir özür, tarifsiz dostluğun için kocaman bir teşekkür borçluyum.

ÖZET

ÖZTEMİZ Semanur. *Bilgi Teknolojilerinin Statü Bağlamında Bilgi Profesyonelliğine Yansıması: Ankara'da Çalışan Kütüphaneciler Üzerine Bir Araştırma*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2012.

Gelişen teknolojilerin yarattığı modern mesleki anlayış; benzer görevleri yerine getiren teknoloji araçlarına yenik düşmemek adına, uzlaşmacı yaklaşımların benimsendiği ve hizmette etkinliğin teknoloji ürünlerine uyarlı yaklaşımlarla sağlanabildiği bir karakteristiğe sahiptir.

Bilginin keşfinden erişimine tüm süreçlerinde aktif rol oynayan bilgi teknolojileri, bilgi profesyonelleri için pek çok açıdan değişime neden olmuştur. Bu çalışmada, değişimin statü boyutundaki yansımalarını bilgi profesyonellerinin mesleki deneyimlerine dayalı olarak ortaya koymak amaçlanmıştır.

Araştırma, Ankara ilinde bulunan başbakanlığa bağlı kurumlar, üniversite kütüphaneleri ve halk kütüphanelerinde görev yapan bilgi profesyonelleri arasından seçilen örneklem üzerinden gerçekleştirilmiştir. Araştırma bulgularına göre; bilgi teknolojilerinde yaşanan gelişmeler, mesleğin değeri, saygınlığı, maddi getirisi ve mesleğe karşı ilgi gibi faktörler üzerinde olumlu etkiler yaratmıştır. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda, “Bilgi profesyonellerine göre bilgi teknolojilerinde yaşanan gelişmeler mesleğin statüsü üzerinde olumlu etkiler yaratmıştır” hipotezi doğrulanmıştır.

Anahtar Sözcükler

Bilgi Profesyonelliği, Statü, Bilgi Profesyonellerinin Statüsü.

ABSTRACT

ÖZTEMİZ Semanur. Reflection of Information technologies over the Information Professionalism within the context of status: A survey on Librarians in Ankara. Master Thesis, Ankara, 2012.

The modern professional understanding, which is created by developing technologies; has the characteristic which acknowledges reconciliatory approaches and understands that the efficient service is derived by the approaches that are responsive to technology products, in order to withstand the technology tools which perform similar duties.

Information technologies, that are playing an important role throughout the all phases from the exploration to accessing of information, have caused changes for information specialists on several aspects. In this study, it's aimed to set forth reflections of changes on the extent of status as depending upon the vocational experiences of information professionals.

This research has been developed over a sample which is chosen out of institutions under the Prime Ministry, university libraries and information professionals serving in the public libraries, in the city of Ankara. According to research findings, some improvements on the area of information technologies have made positive impacts on the profession's value, reputability, its financial return and the interest upon it. In the light of obtained results, the hypothesis of "improvements over the information technologies have made positive impacts on the status of information professionals" is confirmed.

Keywords

Information Professionalism, Status, Status of Information Professionals.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
BİLDİRİM	ii
ADAMA	iii
TEŞEKKÜR	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar	xi
ŞEKİLLER	xiii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xiv
TANIMLAR DİZİNİ	xv
 1.BÖLÜM: GİRİŞ	 1
1.1. KONUNUN ÖNEMİ	1
1.2 ARAŞTIRMANIN AMACI, HİPOTEZİ ve PROBLEMİ	3
1.3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ ve VERİ TOPLAMA TEKNİKLERİ	4
1.3.1. ÖLÇEĞİN GEÇERLİK VE GÜVENİLİRLİK ANALİZİ.....	5
1.3.2. FAKTÖR GRUPLARI	9
1.3.3. EVREN VE ÖRNEKLEM	9
1.3.4. VERİLERİN ANALİZİ.....	10
1.4. ARAŞTIRMANIN DÜZENİ.....	11
1.5. KAYNAKLAR	12

2. BÖLÜM: MESLEK OLARAK BİLGİ PROFESYONELLİĞİ	14
2.1. BİLGİ NEDİR?	14
2.2. PROFESYONEL KİMDİR?	16
2.3. BİLGİ PROFESYONELİ KİMDİR?	16
2.4. MESLEK OLMANIN ÖLÇÜTLERİ VE BİLGİ PROFESYONELLİĞİ	17
2.4.1. Meslek Nedir?	17
2.4.2. Meslek Olmanın Ölçütleri	19
2.4.3. Meslek Olmanın Ölçütleri Çerçevesinde Bilgi Profesyonelliği	22
2.5. TÜRKİYE’DE BİLGİ PROFESYONELLERİNİN EĞİTİMİNDE YÖNELİŞLER.....	27
2.5.1. 1923-1952 DÖNEMİ.....	27
2.5.2. 1952-1999 DÖNEMİ.....	27
2.5.3. 2000 YILI ve SONRASI	28
3. BÖLÜM: STATÜ ve BİLGİ PROFESYONELLİĞİ.....	31
3.1. STATÜ NEDİR?.....	31
3.2. STATÜNÜN ÖZELLİKLERİ ve GÖSTERGELERİ.....	32
3.3. STATÜ KAZANIMI	33
3.4. STATÜ ile İLİŞKİLİ KAVRAMLAR: ROL ve SAYGINLIK.....	33
3.5. MESLEKTE SAYGINLIK ve STATÜNÜN ÖNEMİ	34
3.6. BİLGİ PROFESYONELLERİNİN STATÜSÜ.....	35
3.6.1. Evrensel Düzeyde Bilgi Profesyonellerinin Statüsü	36
3.6.2. Türkiye’de Bilgi Profesyonellerinin Statüsü.....	38
3.6.3. Resmi Dokümanlarda Bilgi Profesyonelliği.....	41

4.BÖLÜM: BİLGİ TEKNOLOJİLERİ ve BİLGİ PROFESYONELLİĞİ	44
4.1. BİLGİ TEKNOLOJİSİ NEDİR?	44
4.2. BİLGİ TEKNOLOJİLERİNDE YAŞANAN GELİŞMELER	45
4.2.1. Bilgisayar Teknolojilerinde Yaşanan Gelişmeler.....	46
4.2.2. İletişim Teknolojilerinde Yaşanan Gelişmeler	47
4.3.GELİŞEN TEKNOLOJİLERİN BİLGİ PROFESYONELLİĞİNE ETKİLERİ	50
4.3.1.Bilgi Merkezleri Açısından	50
4.3.2.Bilgi Hizmetleri Açısından.....	51
4.3.3.Kullanıcılar Açısından.....	53
4.3.4.Eğitim ve Mesleki Unvan Açısından.....	54
4.3.5. Mesleki İşlevler ve Nitelikler Açısından.....	55
 5.BÖLÜM: BULGULAR ve GENEL DEĞERLENDİRME.....	58
5.1. DEMOGRAFİK BULGULAR.....	58
5.2. MESLEĞE İLİŞKİN BULGULAR.....	59
5.3. HİZMETE İLİŞKİN BULGULAR.....	60
5.4. BT KULLANIMI HAKKINDA BULGULAR	63
5.5.BT'nin BİLGİ PROFESYONELLİĞİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİNE İLİŞKİN BULGULAR	66
5.6.KATILIMCILARIN DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİNE GÖRE BT'nin MESLEĞİN STATÜSÜ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ	69
5.7.KATILIMCILARIN HİZMETE İLİŞKİN ÖZELLİKLERİNE GÖRE BT'nin MESLEĞİN STATÜSÜ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ	77
5.8.KATILIMCILARIN BİLGİ TEKNOLOJİLERİ KULLANIMINA GÖRE BT'nin MESLEĞİN STATÜSÜ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ	86

6.BÖLÜM: SONUÇ ve ÖNERİLER	86
6.1. SONUÇ	94
6.2. ÖNERİLER.....	101
KAYNAKÇA	103
EK-1: BİLGİ TEKNOLOJİLERİNİN ETKİSİNDE MESLEĞİN STATÜSÜ	
ANKETİ	118

TABLOLAR

Tablo 1. Madde Toplam İstatistikleri	6
Tablo 2. Cronbach Alfa Katsayısı	7
Tablo 3. Ölçeğin Geçerlilik Katsayısı	7
Tablo 4. Anova Tukey Ölçeğin Toplanabilirliği Testi	8
Tablo 5. Faktör-1 Bilgi teknolojilerinin etkisinde mesleğin değeri	9
Tablo 6. Faktör-2 Bilgi teknolojilerinin mesleğe sağladığı kazanımlar	9
Tablo 7. Faktör-3 Bilgi teknolojilerinin etkisinde mesleğin algısı.....	9
Tablo 8. Faktör-4 Bilgi teknolojilerinin etkisinde mesleki prestij	9
Tablo 9. İletişim Teknolojileri.....	47
Tablo 10. Bilgi Yönetimi İşlemlerinde Bilgi Teknolojilerinin Rolü.....	52
Tablo 11. Demografik Bulgular	58
Tablo 12. Hizmete İlişkin Bulgular	59
Tablo 13. Mesleğe İlişkin Bulgular	61
Tablo 14. BT Kullanım Özelliklerine İlişkin Bulgular	64
Tablo 15. BT'nin Bilgi Profesyonelleri Üzerindeki Etkilerine İlişkin Bulgular.....	68
Tablo 16. Cinsiyete Göre BT'nin Mesleğin Statüsü Üzerindeki Etkileri	69
Tablo 17. Yaşa Göre BT'nin Mesleğin Statüsü Üzerindeki Etkileri	70
Tablo 18. Yaş Gruplarının Çoklu Karşılaştırması.....	71
Tablo19. Eğitim Durumuna Göre BT'nin Mesleğin Statüsü Üzerindeki Etkileri	73
Tablo 20. Medeni Duruma Göre BT'nin Mesleğin Statüsü Üzerindeki Etkileri	74
Tablo 21. Medeni Duruma Göre Çoklu Karşılaştırma Testi	75
Tablo 22. Hizmet Süresine Göre BT'nin Mesleğin Statüsü Üzerindeki Etkileri.....	77
Tablo 23. Maaşa Göre BT'nin Mesleğin Statüsü Üzerindeki Etkileri.....	78
Tablo 24. Hizmet Birimine Göre BT'nin Mesleğin Statüsü Üzerindeki Etkileri	80

Tablo 25. Ünvana Göre BT'nin Mesleğin Statüsü Üzerindeki Etkileri	81
Tablo 26. Ünvana Göre Çoklu Karşılaştırma Testi	83
Tablo 27. Özlük Haklarını Düzenleyen Yasaya Göre BT'nin Mesleğin Statüsü Üzerindeki Etkileri	85
Tablo 28. BT ile İlgili Bilgi Düzeyine Göre BT'nin Mesleğin Statüsü Üzerindeki Etkileri.....	87
Tablo 29. BT ile İlgili Bilgi Düzeyine Göre Çoklu Karşılaştırma Testi	88
Tablo 30. Elektronik Veritabanı Kullanma Durumuna Göre BT'nin Mesleğin Statüsü Üzerindeki Etkileri	89
Tablo 31. Bilgi Sistemleri Tasarlama Durumuna Göre BT'nin Mesleğin Statüsü Üzerindeki Etkileri.....	90
Tablo 32. İnternet Üzerinden Bilgi Erişim Sağlama Durumuna Göre BT'nin Mesleğin Statüsü Üzerindeki Etkileri	91
Tablo 33. Bilgi Erişimde Mobil Uygulamalar Kullanma Durumuna Göre BT'nin Mesleğin Statüsü Üzerindeki Etkileri	92

ŞEKİLLER

Şekil 1. Yaş Gruplarına Göre BT'nin Etkisinde Mesleğin Statüsü Ortalama Grafiği.....	72
Şekil 2. Medeni Duruma Göre BT'nin Etkisinde Mesleğin Değerinin Artması Ortalama Grafiği	76
Şekil 3. BT'nin Etkisinde Mesleki Prestij	84

KISALTMALAR LİSTESİ

ARPANET:	Advanced Research Project Agency Network
ALA:	American Library Association
BT:	Bilgi Teknolojileri
CD-ROM:	Compact Disc Read Only Memory
FM:	Frekans Modülasyon
GML:	Generalized Markup Language
HTML:	Hypertext Markup Language
IFLA:	International Federation of Library Association
ISCED:	International Standard Classification of Education
İŞKUR:	Türkiye İş Kurumu
OSI:	OPEN Source Initiative
ÖSS:	Öğrenci Seçme Sınavı
RTMLA:	Round Table for the Management of Library Association
SGML:	Standardized Generalized Markup Language
TCP/IP:	Transmission Control Protocol/Internet Protocol
THS:	Teknik Hizmetler Sınıfı
TKD:	Türk Kütüphaneciler Derneği
TYYÇ:	Türkiye Yükseköğretim Yeterlilikler Çerçevesi
YÖK:	Yüksek Öğretim Kurulu

TANIMLAR DİZİNİ

Algı: “Bir şeye dikkati yönelterek o şeyin bilincine varmak, idrak” (TDK,2012).

Bilgi Profesyoneli: *İster kütüphane, arşiv, dokümantasyon merkezi gibi geleneksel kuruluşlarda isterse yeni yeni ortaya çıkan ve kayıtlı bilgi aracılığı ile başkalarına hizmet sunma konumunda olsun, her türlü kayıtlı bilginin sağlanmasına, düzenlenmesine, erişimine, yeniden biçimlendirilmesine, iletilmesine ve korunmasına yönelik çeşitli hizmetleri oluşturma, yürütme, yönlendirme ve geliştirme bilgi, beceri ve tekniklerine sahip nitelikli insan gücünü ifade etmek için kullanılan şemsiye bir terimdir* (Çakın, 2000: 9).

Bilgi Teknolojisi: Bilginin üretim, organizasyon ve erişimini sağlayan bilgisayar ve iletişim temelli araç ve teknikler üzerine vurgu yapmaktadır (Tonta,1999:365;Uzay, 2001:260; Yahyagil, 2001:6)

Değer: “Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet” (TDK,2012).

Kazanım: “Bir iş yerinde çalışanlara sağlanan sosyal ve mali her türlü hak, avantaj” (TDK,2012).

Prestij: “Saygınlık. Saygı görme, değerli, güvenilir olma durumu, itibar” (TDK,2012).

Statü: “Bireyin toplumsal düzeyde, hak ve ödevleriyle biçimlenen konumu” (Turner, 2000:13).

1. BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. KONUNUN ÖNEMİ

Günümüzde bilgi; rekabette üstünlük sağlamanın en etkili aracı, refah ve kalkınmanın en temel dayanağı, verimliliği artırma ve gelişmenin en önemli unsuru, gibi pozitif “en” lerin nitelediği bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bilginin uygulamaya aktarılması ile ortaya çıkan ve sonuçları bilgi miktarındaki artışın temel gerekçesi sayılan bilgi teknolojileri, 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren başlayan gelişimini hızla sürdürmektedir. Global ekonomide yaşanan gelişmeler ve rekabette artış gibi nedenlerle, özellikle 1990'lı yıllardan itibaren miktarı ve çeşidi her geçen gün artan teknolojiler, bilgiye verilen önemin artmasına neden olurken, bilgi ile ilgili hizmet sektörüne yönelik beklentileri de değiştirmiştir. Bu durum, sektörün önde gelen temsilcilerinden bilgi profesyonelleri için modern teknolojilere uyum sağlamayı kaçınılmaz hale getirmiştir.

Netscape'den Chrome'a, Google'dan Yandex'e, Web 1.0'dan Web 3.0'a kadar hızla gelişen pek çok teknoloji, kullanıcı beklentilerinin değişmesine, bilginin sağlanması, düzenlenmesi, depolanması ve erişimi gibi yönetsel süreçlerin farklı boyutlar kazanmasına neden olmuştur. Bilgi profesyonelleri için teknolojik ve örgütsel bağlamda yenilenmeyi zorunlu hale getiren bu durum, çağın öngördüğü bilgi, teknik, yöntem ve yaklaşımlarla bilgi profesyoneli yetiştirmeyi ilke edinen bilim dallarını, eğitim ve öğretim programlarında yeniden yapılanmaya itmiştir. Üniversitelerin kütüphanecilik, arşivcilik, dokümantasyon ve enformasyon bilim dalları “bilgi ve belge yönetimi” çatısı altında toplanmış, mesleği tanımlayan unvan olarak ta “Bilgi profesyoneli” ifadesi kullanılmıştır (Çakın,1999:135).

Gelişen teknolojilerin yön verdiği değişim, bilgi profesyonellerinin eğitim, çalışma alanı, iş olanakları ve mesleki nitelikleri üzerinde etkili olmanın yanı sıra, toplumsal beklentiler karşısındaki yükümlülüklerine, yani toplumsal rollerine de yansımıştır (Abels ve bsk. 2005; Aksakal, 1999; Bahşışoğlu, 2008; Bent, 1995; Çakın, 2000; Üstün,1994:213).

Bek'e göre (2007:49) bireylerin toplumsal rolleri ve statüleri arasında döngüsel bir ilişki mevcuttur. Toplumsal rolleri değişen bireylerin statüleri de değişim göstermektedir. İlişkili olmakla birlikte, role göre daha üst bir terim olan statü, bireyin toplumsal konumuna vurgu yapmaktadır (Linton,1936:114; Turner, 2000:13). Statü; cinsiyet, soy, gelir gibi etkenlere bağlı olmakla birlikte, daha çok birincil göstergesi olan "meslek" tarafından belirlenmektedir (Seçer,2009:42).

Mesleki statü, bireyin sosyal ve ekonomik konumunun ve dolayısıyla toplumsal kimliğinin belirlenmesinde önemli bir etmendir (Çelik,1996:331; Seçer,2009:42). Mesleğe yönelik değerlendirmeler yapmak ve yenilikçi ya da iyileştirici faaliyetlerde bulunmak gibi uğraşların ise temel dayanağını oluşturabilmektedir.

Toplumsal yapıda her mesleğin olduğu gibi, bilgi profesyonelliğinin de üyelerine sağladığı özgün bir statü vardır. Bilgi profesyonelliğinin meslek çevrelerince “düşük seviyede” görülen statüsü, uzun yıllardır çözüm aranan mesleki sorunsalların başında gelmektedir. Mesleğin maddi getirisinin tatmin edici boyutta olmaması, meslek mensuplarının hala kütüphanelerin geleneksel görevlileri imajından sıyrılamayıp zamanlarının büyük bölümünü kitap bekçiliği yaparak geçiren kimseler olarak algılanmaları ve arzu ettikleri saygınlığa ulaşamamış olmaları ilk sırada gelen statü sorunlarından (Çelik,1996:331).

Bilgi teknolojilerinde yaşanan gelişmelerin bilgi profesyonellerinin statüsü ve buna bağlı olarak yaşanan sorunlar üzerindeki yansımaları yabancı literatürde geniş yer tutmakla birlikte, konu ile ilgili Türkiye’de yapılan araştırmalar sınırlı sayıdadır. Bu durum, gelişen teknolojilerin mesleğin statüsünü nasıl etkilediği yönündeki soruların cevapsız, statüye ilişkin güncel durumun ise belirsiz kalmasına yol açmaktadır. Bell’e göre (1963:48), “*istikrarsız ya da belirsiz konumlar bireyleri statü paniği yaşamaya, bu durum ise kaygı, gerilim ve hayal kırıklığı gibi olumsuz ruh hallerine bürünmeye itmektedir*”. Bu çerçevede, mesleki statü farkındalığı, meslek mensuplarının toplumsal konumları hakkında aydınlatıcı olmanın yanı sıra, kendilerini geliştirmelerine ve yasal güvence ve haklarının savunucusu olmalarına da anlamlı katkılar sağlayabilmektedir.

Bu durum bilgi teknolojilerinde yaşanan gelişmeler ışığında mesleğin toplumsal konumunun değişikliğe uğrayıp uğramadığının incelenmesini gerekli kılmaktadır. Elde

edilen sonuçların meslek üyelerinin statü farkındalığı kazanmasına ve mesleki literatürde konu ile ilgili boşluğun doldurulmasına katkıda bulunması beklenmektedir.

1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI, HİPOTEZİ ve PROBLEMİ

Tarihsel süreçte temel işlevi bilgi kaynaklarının korunmasından erişimine; hizmet etkinliği çok sayıda kaynaktan oluşan bir koleksiyonu yönetmekten, kullanıcı tatmini sağlamaya doğru yön değiştiren bilgi profesyonelleri, bir meslek grubu olarak ortaya çıkışından günümüze değin pek çok açıdan değişime uğramıştır. Söz konusu değişim bilgi kaynakları, bilgi erişim ve depolama araçları gibi teknik boyutlu faktörler üzerine etki etmekle kalmamış, mesleğin uygulamasından sorumlu bireylerin toplumsal konumu ve algısına da yansımıştır.

Yapılan bu araştırmanın amacı, bilgi teknolojilerinin mesleğin statüsü üzerindeki etkilerini bilgi profesyonellerinin bireysel gözlem ve deneyimlerine dayalı olarak ortaya koymaktır.

Araştırmada çözüm aranan problem “bilgi profesyonellerine göre bilgi teknolojilerinde yaşanan gelişmeler mesleğin statüsünü nasıl etkilemiştir? ” şeklinde tanımlanmıştır.

Araştırmanın hipotezi “Bilgi profesyonellerine göre bilgi teknolojilerinde yaşanan gelişmeler mesleğin statüsü üzerinde olumlu etkiler yaratmıştır”, şeklinde tanımlanmıştır. Buna bağlı olarak oluşturulan alt hipotezler ise şöyledir:

- Bilgi profesyonellerine göre bilgi teknolojileri mesleğin saygınlığını artırmıştır.
- Bilgi profesyonellerine göre bilgi teknolojileri mesleğe duyulan sevgi ve gösterilen ilgiyi artırmıştır.
- Bilgi profesyonellerine göre bilgi teknolojileri meslek üyelerinin gelir düzeyleri üzerinde olumlu etkiler yaratmıştır.

1.3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ VE VERİ TOPLAMA TEKNİKLERİ

Araştırmada öncelikle, bilgi teknolojilerinde yaşanan gelişmeler ve bunların mesleği nasıl etkilediğini ortaya koymak amacıyla, geniş kapsamlı bir literatür taraması yapılmıştır. Yapılan tarama sonucunda, araştırmanın kavramsal çerçevesi ve kurgusal zemini belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmada önceden belirtilen problem ve alt problemlere yanıt bulabilmek amacıyla; nitel ve nicel araştırma tekniklerinden yararlanılmıştır. Söz konusu tekniklerden biri ankettir. Anket; kişi ve grupların çeşitli fikir ve konularda benimsedikleri düşünceleri ortaya koymak amacıyla belirli bir plana göre hazırlanan soru listesidir. (Oğur ve Tekbaş, 2003:336) Anket soruları "Anket hazırlama kılavuzu" (Houston,2004) isimli çalışmadan yararlanılarak oluşturulmuştur.

Kağıt formatında hazırlanan ve toplamda 42 soru içeren anket, 28 Mart-22 Nisan 2011 tarihleri arasında, örnekleme alınan 15 kurumdan toplamda 106 kişiye birebir görüşme yoluyla uygulanmıştır. Anket beş bölümden oluşmaktadır. Bunlar:

- I. Bölüm - Demografik özellikler: Katılımcıların yaş, cinsiyet, medeni durum ve eğitim durumu ile ilgili 4 sorudan oluşmaktadır.
- II. Bölüm –Yapılan işe yönelik bilgiler: Katılımcıların hizmet süresi, aylık net maaşları, çalıştıkları birim, kurum içi unvanları ve yasal güvenceleri ile ilgili 5 sorudan oluşmaktadır.
- III. Bölüm- Mesleğe ilişkin görüşler: Mesleği tercih etme nedenleri, mesleki işlevleri, kurumsal konumları, çalışma ortamları ile ilgili koşulları, mesleği başkalarına önermeleri, sahip olmayı arzu ettikleri unvan, emeklerinin karşılığını aldıklarını düşünmeleri ile ilgili 9 sorudan oluşmaktadır.
- IV. Bölüm - Bilgi teknolojileri ile ilgili yeterlilikler: Bu bölüm bilgi profesyonellerinin hizmetlerini gerçekleştirirken bilgi teknolojilerinden yararlanmaları, bilgi teknolojilerini kullanma sıklıkları, bilgi teknolojileri ile ilgili bilgi düzeyleri, bilgi teknolojileri ile ilgili sertifika sahibi olmaları, e-kütüphane hizmetleri sunmaları, e-veritabanlarını kullanma ve yönetme

becerileri, bilgi sistemleri tasarlama becerileri, Internet üzerinden bilgi aktarımı sağlamaları, en çok kullandıkları Internet araçları, mobil uygulamaları kullanma durumları ile ilgili 13 sorudan oluşmaktadır.

- V. Bölüm - Bilgi teknolojilerinin meslek üzerinde yarattığı etkiler: Bu bölüm üç düzeyli (“Evet Kısmen Hayır”) Likert tipi ölçek şeklinde oluşturulmuştur. Ölçek kapsamında yer alan 11 soru, bilgi teknolojilerinde yaşanan gelişmelerin kazanılan maaş, iş arkadaşlarıyla sosyal ilişkiler, mesleğin değeri, saygınlığı, iş yükü, mesleğe olan ilgi ve sevgi üzerindeki etkilerini ortaya koymak amacıyla hazırlanmıştır.

Anket üzerinden elde edilen veriler ışığında istatistik analizlerin deseni hazırlanıp, tablo tasarım işlemleri tamamlanmış ve bunu bulguların saptanması ve yorumlanması izlemiştir.

Araştırmada anket tekniği dışında, yarı yapılandırılmış sorular ışığında sözlü iletişim yoluyla veri toplama tekniğinden yararlanılmıştır. Bu çerçevede, konu ile ilgili uzmanlarla önceden belirlenen tarihlerde bireysel görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Nicel ve nitel kapsamda kullanılan tüm teknikleri ile araştırma betimsel bir nitelik taşımaktadır. Betimleme yöntemi; hali hazırda yaşanan olayların daha önceki olaylar ve koşullar ile ilişkilerini dikkate alarak, durumlar arasındaki etkileşimi açıklamayı hedefleyen bir araştırma yöntemidir (Kaptan,1995: 63).

1.3.1. ÖLÇEĞİN GEÇERLİK VE GÜVENİLİRLİK ANALİZİ

Anketin beşinci bölümünde yer alan “Bilgi teknolojilerinin bilgi profesyonelliğine etkisi” ölçeğinin geçerlik-güvenilirlik analizini yapmak için 90 kişi üzerinde ön araştırma gerçekleştirilmiştir. Bu araştırma sonucunda elde edilen veriler aşağıda yer alan analizlere tabi tutulmuştur.

Tablo1.Madde Toplam İstatistikleri

	Ölçekten madde silinirse geçerli olacak ortalama	Ölçekten madde silinirse geçerli olacak varyans	Madde toplam Korelasyonları	Ölçekten madde silinirse geçerli Olacak güvenirlik Katsayısı
Teknolojik Gelişmelerin Mesleğiniz Üzerine Etkisini Nasıl Değerlendirirsiniz	19,4528	11,298	,141	,671
Teknolojik Gelişmelerin Mesleğinizin anlamsızlaştırdığı düşüncesine katılırmısınız	18,4906	10,976	,241	,660
Teknolojik Gelişmelerin İşinizde Yükselme Şansını Azalttığı Düşüncesine katılırmısınız	18,4717	11,261	,171	,668
Teknolojik gelişmelerin iş yükünü artırdığı düşüncesine katılıyor musunuz	18,4811	11,014	,096	,684
Teknolojik gelişmelerin mesleğinize değer kattığı düşüncesine katılıyor musunuz	19,1509	10,129	,252	,661
Bilgisayar ve İnternet araçlarını kullanıyor olmanız maaşınızda artışa neden oldu mu	18,5566	11,621	,059	,676
Bilgisayar ve İnternet araçlarını kullanıyor olmanız maaşınız dışında (proje gibi) ek olanaklar sağlıyor mu	18,5849	10,093	,365	,640
Teknoloji araçlarını kullanıyor olmanız kurumsal yapıda sosyal ilişkilerinizi genişletti mi	18,5189	9,052	,438	,622
Teknoloji araçlarını kullanıyor olmanız başkalarının sizi daha saygın görmesine neden oldu mu	18,5094	8,767	,458	,617
Teknolojik gelişmelerin mesleğinize duyduğunuz sevgiyi artırdığını düşünüyor musunuz	18,5943	8,358	,535	,597
Teknolojik gelişmelerin mesleğinize olan ilgiyi artırdığını düşünüyor musunuz	18,8491	8,167	,565	,589

Ölçeğin geçerlilik katsayılarını bulmak için bakılan madde toplam istatistiklerine göre, ankette alfa değeri 0,20 değerinden düşük madde bulunmamaktadır. Ölçekte bulunan 11 maddenin de yüksek güvenirlik değerinde olması nedeniyle hiçbir madde çıkarılmamıştır.

Ölçeğin güvenilir olup olmadığını ortaya koymak için güvenirlik katsayısına bakılır (Revelle ve Zinbarg,2009). Güvenirlik katsayısını hesaplama yolları, değişkenlerin türüne, kaynağına, uygulama sayısına göre farklılık gösterir (Revelle ve Zinbarg,2009).

Hesaplama yolunun farklılığı, güvenilirlik katsayısının anlamını da değiştirir. Güvenilirlik katsayısı, tesadüfî hatalardan arınlık derecesidir ve ölçme sonuçlarına karışan hata miktarının bilgisini verir (Costello ve Osborne,2005). Güvenirliğin, +1'e yakın değerler alması istenen bir sonuçtur. Ölçme aracı kategorik ve sıralı bir şekilde hazırlandığı ve ana konuyu 4 kategoride ölçtüğü için, ölçeğin iç tutarlılığı oldukça önemlidir. Bu tutarlık cronbach alfa katsayısı ile elde edilir ve böylece kategoriler arasında nasıl bir koordinasyon olduğu ortaya konulmuş olur (Revelle ve Zinbarg,2009).

Tablo2.Cronbach Alfa Katsayısı

	MADDE SAYISI	GÜVENİRLİLİK KATSAYISI
UYGULAMADA KULLANILAN ANKET	11	0,67

Uygulamada kullanılan 11 madde için hesaplanan cronbach alfa(α) güvenilirliği katsayısı 0,67 çıkmıştır. Ölçeğin cronbach alfa (α) katsayısının 0,60'dan fazla çıkması oldukça güvenilir olduğu anlamına gelmektedir (Revelle ve bsk.,2005; Yılmaz ve bsk,2011:273). Dolayısıyla araştırmada kullanılan ölçeğin cronbach alfa(α) katsayısının 0,67 olması, oldukça güvenilir olduğu sonucuna götürmektedir.

Anketin geçerliliğini ölçmek amacıyla Varimax yöntemiyle faktör analizi yapılmış ve bulguları tablo3' te gösterilmiştir.

Tablo3.Ölçeğin Geçerlilik Katsayısı

FAKTÖR	VARIMAX DÖNDÜRME SONUCU FAKTÖR YÜKLERİNİN KARELERİ TOPLAMI		
	TOPLAM	AÇIKLANAN VARYANS %	BİRKİMLİ VARYANS %
1	2,426	22,057	22,057
2	1,590	14,457	36,513
3	1,430	12,996	49,510
4	1,363	12,392	61,902

Kaiser-meyer-olkin örneklem yeterliliği: **0,659**

Bartlett's küresellik testinin ki kare değeri **197,526**s.d.=55 p=**0,000**

Açıklanan toplam varyans incelendiğinde uygulama verilerine göre 11 madde için 4 faktör bulunmuştur. Kaiser-meyer-olkin örneklem yeterliliği istatistiğinin 0,50 üzerinde çıkması verilerin örneklem sayısının yeterli olduğunun bir göstergesidir (Bryant ve Yarnold,1995) .

Bartlett's küresellik testinin ki kare değeri verilerin faktör analizi için uygunluğunu test eder (Rousson ve bsk,2002). Oran ne kadar yüksekse veri seti faktör analizi yapmak için o kadar uygundur (Dawson,1997). Dolayısıyla bu verilerin faktör analizine uygun olduğu söylenebilir ($p<0,05$). Faktör analizi sonuçlarına göre ölçme aracının yapı geçerliliğinin sağlandığı söylenebilir.

Tablo4.Anova Tukey Ölçeğin Toplanabilirliği Testi

			KARELER TOPLAMI	S.D.	KARELER ORT.	F	P
Popülasyon içinde			112,549	105	1,072		
Popülasyon dışında			111,317	10	11,132	31,393	,000
	Artıklar	Toplanabilir	,425 ^a	1	,425	1,198	,274
		Denge değişkeni	371,894	1049	,355		
		Toplam	372,319	1050	,355		
	Toplam		483,636	1060	,456		
Toplam			596,185	1165	,512		

Bu analizde “anova tukey ölçeğin toplanabilirliği testi” uygulanmıştır. Toplanabilirlik sütununa bakıldığında $p<0,05$ olduğu için ölçeğin toplanarak bir ölçek toplam puanı elde edilmesi için uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

Soruların ya da maddelerin hangi faktöre dahil edileceğini belirlemek amacıyla Varimax Rotasyon Faktörler Matrisi uygulanmıştır. Bu doğrultuda belirlenen faktör grupları aşağıdaki tablolarda belirtildiği gibidir.

1.3.2. FAKTÖR GRUPLARI

Tablo5. Faktör-1 Bilgi teknolojilerinin etkisinde mesleğin değeri

Bilgisayar ve İnternet araçlarını kullanmanız maaşınız dışında (proje gibi) ek olanaklar sağlıyor mu?
Teknoloji araçlarını kullanıyor olmanız kurumsal yapıda sosyal ilişkilerinizi genişletti mi?
Teknolojik gelişmelerin mesleğinize duyduğunuz sevgiyi artırdığını düşünüyor musunuz?
Teknolojik gelişmelerin mesleğinize olan ilgiyi artırdığını düşünüyor musunuz?
Teknoloji araçlarını kullanıyor olmanız başkalarının sizi daha saygın görmesine neden oldu mu?

Tablo6. Faktör-2 Bilgi teknolojilerinin mesleğe sağladığı kazanımlar

Teknolojik Gelişmelerin Mesleğinizi anlamsızlaştırdığı düşüncesine katılır mısınız?
Teknolojik Gelişmelerin İşinizde YükselmeŞansınıAzalttığıDüşüncesinekatılır mısınız?
Teknoloji araçlarını kullanıyor olmanız başkalarının sizi daha saygın görmesine neden oldu mu?
Teknolojik gelişmelerin iş yükünü artırdığı düşüncesine katılıyor musunuz?

Tablo7. Faktör-3 Bilgi teknolojilerinin etkisinde mesleğin algısı

Teknolojik gelişmelerin mesleğinize duyduğunuz sevgiyi artırdığını düşünüyor musunuz?
Teknolojik gelişmelerin mesleğinize olan ilgiyi artırdığını düşünüyor musunuz?
Teknolojik gelişmelerin mesleğinizin tercih edilme oranını artırdığını düşünüyor musunuz?

Tablo8. Faktör-4 Bilgi teknolojilerinin etkisinde mesleki prestij

Teknolojik Gelişmelerin mesleğinizi olumlu etkilediğini düşünür müsünüz?
Teknolojik gelişmelerin mesleğinize değer kattığı düşüncesine katılıyor musunuz?
Teknolojik gelişmeler başkalarının sizi daha saygın görmesine neden oldu mu?
Teknolojik gelişmelerin mesleğinize olan ilgiyi artırdığını düşünüyor musunuz?

1.3.3. EVREN VE ÖRNEKLEM

Bilgi teknolojilerinde yaşanan gelişmelerin mesleğin statüsü üzerindeki etkileri, farklı boyutlar (yöneticiler ya da işverenler, kullanıcılar, meslek mensupları gibi) açısından incelenebilir özellikte bir konudur. Ancak gerek kamu ve özel sektör kuruluşlarının gerekse kullanıcıların sayıca fazla olması, hedef kitlenin ulaşılabilirlik ölçütü dikkate

alınarak belirlenmesini gerekli kılmıştır. Ankara ilinde çalışan kütüphaneciler şeklinde belirlenen araştırma evreni, bilgi profesyonelleri için önde gelen istihdam kurumlarından üniversite kütüphaneleri, halk kütüphaneleri ve Başbakanlık'a bağlı kurum kütüphaneleri ile sınırlandırılmıştır. Başbakanlık'a bağlı 49 kurum kütüphanesi ile 20 halk kütüphanesi ve üniversite kütüphanesi arasından %95 güvenilirlilikle basit tesadüfî örnekleme sonucu rastgele seçilen 15 kurum araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır.

$$n_0 = \frac{Nt^2 pq}{d^2(N-1) + t^2 pq} = \frac{69(1.965)^2 0.5 * 0.5}{0.05^2 (69-1) + (1.965)^2 0.5 * 0.5} = 15$$

%95 olasılıkla 68 Serbestlik Dereceli %10 Çift Taraflı t Tablo Değeri=1,965

p=0,5 q=0,5

N=Popülasyondaki birim sayısı

p=İncelenecek olayın görüş sıklığı

q=İncelenecek olayın görülme sıklığı

t=Belirli serbestlik derecesinde ve saptanan yanılma düzeyinde t tablosunda bulunan teorik değer.

d=Olayın görülüş sıklığına göre yapılmak istenen $\pm$ sapma

Araştırma; halk kütüphanelerinden, Adnan Ötüken İl Halk Kütüphanesi, Cebeci İlçe Halk Kütüphanesi, Or-An Sevgi Yılı İl Halk Kütüphanesi ve Yenimahalle İlçe Halk Kütüphanesi; üniversite kütüphanelerinden Bilkent Üniversitesi Kütüphanesi, Hacettepe Üniversitesi Kütüphanesi ve ODTÜ Kütüphanesi, başbakanlığa bağlı kurum kütüphanelerinden Hazine Müsteşarlığı, İhracatı Geliştirme Merkezi, Türkiye İstatistik Kurumu, Devlet Planlama Teşkilatı, TÜBİTAK, Türkiye Atom Enerjisi Kurumu, Türk Dil Kurumu ve Türk Tarih Kurumu'ndan toplamda 106 bilgi profesyonelinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir.

1.3.4.VERİLERİN ANALİZİ

Araştırma verilerinin değerlendirilmesinde “SPSS 15.0 Veri Analiz Yöntemleri” (Eymen,2007) ve “İstatistik, Araştırma Deseni, SPSS Uygulamaları ve Yorum” (Büyükoztürk,2007) isimli çalışmalardan yararlanılmıştır.

Veriler analiz edilirken öncelikle değişken düzeylerine ilişkin dağılım sonuçları saptanmıştır. Sayı ve yüzde şeklinde sunulan dağılım bilgileri her değişken düzeyi için ayrı ayrı rapor edilmiştir. Bir değişkenin bir diğer değişken üzerinde etkisi olup olmadığını ortaya koymak için, iki değişken arasındaki ortalama farklılığının istatistiksel açıdan anlamlı olup olmadığına bakılır (Eymen,2007:104-117). Ortalamalar arası farklılığın anlamlı olup olmadığını test etmek amacıyla değişken düzeyi ya da özelliği iki olan değişkenler için bağımsız örneklem t testi uygulanmıştır. Düzeyi üç veya daha fazla olan değişkenler içinse tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır.

Analiz sonuçları ortalama, standart sapma, standart hata gibi tanımlayıcı istatistiklerin yanı sıra ortalamalar arası farklılığın istatistiksel açıdan anlamlı olup olmadığını gösteren p değeri ile sunulmuştur. Tek yönlü Varyans analizi sonucunda anlamlı bulunan değişkenlerin çoklu karşılaştırmalarında Bonferroni testi kullanılmıştır. Yukarıda bahsedilen tüm parametrik testler, normallik önşartı, varyansların homojenliği gibi ön koşulları sağladıkları test edildikten sonra uygulanmıştır. Veriler SPSS 15 paket programında değerlendirilmiştir.

1.4. ARAŞTIRMANIN DÜZENİ

Araştırma raporunda yer alan bölümler sırasıyla şöyledir:

I.Bölümde; araştırma konusunun önemi, araştırmanın amacı, problem ve hipotezi, yöntemi, düzeni, araştırmada yararlanılan kaynaklar ve bunlara erişim yolları ile literatür değerlendirmesine yer verilmiştir.

II. Bölümde; bir meslek olarak bilgi profesyonelliği konusu ele alınmıştır. Bu kapsamda öncelikli olarak bilgi, profesyonel ve bilgi profesyoneli tanımlarına değinilmiştir. İzleyen başlıkta, meslek ve bir çalışma alanını meslek yapan ölçütlerden yola çıkılarak bilgi profesyonelliği değerlendirilmiştir. Bir meslek alanının eğitimden bağımsız değerlendirilemeyeceği gerekçesiyle II. Bölümün sonunda Türkiye’de bilgi profesyonellerinin eğitiminde yönelişlere yer verilmiştir.

III. Bölümde; statü ve bilgi profesyonellerinin statüsü konularına yer verilmiştir. Bu bağlamda statü göstergeleri, anahtar statü, statü ile ilgili kavramlar, statü kazanımı,

meslekte statü ve saygınlığın önemi ile Türkiye’de ve dünyada bilgi profesyonellerinin statüsü konularına değinilmiştir.

IV. Bölümde; bilgi teknolojileri ve bilgi profesyonelliği konusuna yer verilmiştir. Bu çerçevede öncelikli olarak teknoloji ve bilgi teknolojisi kavramları açıklanmaya çalışılmıştır. Daha sonra, bilgisayar ve iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler ve söz konusu gelişmelerin bilgi profesyonelleri üzerindeki etkileri ele alınmıştır. Bu bağlamda, teknolojik gelişmelerin bilgi merkezleri, bilgi hizmetleri, kullanıcılar, eğitim ve mesleki unvan, mesleki eğitim üzerindeki etkileri değerlendirilmiştir.

V. Bölümde; araştırmadan elde edilen bulgulara ve bunlara ilişkin yorumlara yer verilmiştir.

VI. Bölümde; bir bütün olarak araştırmadan elde edilen sonuçlar ve mevcut sorunlara ilişkin olası çözüm önerilerine yer verilmiştir.

1.5. KAYNAKLAR

Araştırma süresince başta mesleki yayınlar olmak üzere arama motorları, açık arşivler, tez veritabanları gibi çeşitli platformlardan konu ile ilgili literatür taranmıştır. Tarama yapılırken statü ve bilgi teknolojileri gibi kavramların disiplinler arası yönü de dikkate alınmış bu bağlamda çeşitli alanlara yönelik yayınlar da incelenmiştir. Araştırma süresince yararlanılan kaynaklar şunlardır:

Academic Search Complete – EBSCOHost

Bilgi Dünyası (2000-)

Bureau of Labor Statistics Web Sitesi

Dissertation Abstract

Directory of Open Access Journals (DOAJ)

Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü Web Sitesi

Library and Information Science Abstract (1969-)

Library Literature (1970-)

Social Science Citation Index

Türkiye Bibliyografyası (1935-)

Türkiye İş Kurumu Web Sitesi

Türkiye Makaleler Bibliyografyası (1952-)

Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni (1952-1986)

Türk Kütüphaneciliği (1987-)

Yüksek Öğretim Kurulu Web Sitesi

Yukarıdaki yayınlar dışında konu kapsamında IFLA web sayfası incelenmiştir. Bunlara ek olarak Google, Google Scholar gibi arama motorlarında konu kapsamında tarama yapılmıştır. Tarama yapılırken kullanılan anahtar sözcükler şöyledir:

Türkçe Terimler

İngilizce Terimler

Bilgi profesyoneli

Information professional

Bilgi ve belge yöneticisi

Information manager

Mesleki statü

Occupational status

Bilgi profesyonellerinin statüsü

Status of information professional

Bilgi teknolojileri

Information technologies

Bilgi teknolojileri ve bilgi yönetimi

Information technology and
Information management

Bilgi teknolojileri ve bilgi profesyonelliği

Information technology and
information professional

Tez raporu yazılırken Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün hazırladığı Yüksek Lisans Tezi, Sanat Eseri Raporu, Doktora/Sanatta Yeterlik Tezi ve Sanatta Yeterlik Eseri Çalışması Raporu Yazım ve Basım Yönergesi(2005) ile Sosyal Bilimler Enstitüsü web sayfasında yer alan” Örnek Tez Şablonu” dikkate alınmıştır.

"Makamlar, onları dolduranlara
göre yükselir veya alçalır"

2.BÖLÜM

MESLEK OLARAK BİLGİ PROFESYONELLİĞİ

2.1. BİLGİ NEDİR?

Bilginin anlamına ilişkin tartışmalar, M.Ö. 5.yüzyılda Sokrates'in bilginin sınırlarını sorgulaması ile başlamıştır (Güçlü ve Sotirofski,2006:352). J.J. Rousseau'nun "bireysel ve toplumsal gelişmenin kaynağı"(Aydoğan, 2002: 21) olarak gördüğü bilgi, Gürak'a göre (2006:4);

*"Olguları ve olayları tanıma, anlama ve özellikle açıklamaya yönelik, eğitim, gözlem, araştırma veya deneyim yoluyla elde edilen ve bütün bunların insanın zihinsel değerlendirmesi neticesinde ortaya çıkan olgular veya fikirler"*dir.

Bilgiyi akla dayalı etkinliklerin temeli olarak vurgulayan tanımlar; bilginin anlama, karar verme, analiz etme ve yorumlama yetilerine kaynaklık eden zihinsel bir faaliyet olduğuna vurgu yapmaktadır (Aktan ve Vural,2005:3; Çapar, 2003: 422).

Hemen her disiplin bilgi üzerine birbirinden farklı tanımlar getirmiştir. Mengüşoğlu'na göre: *"Her bilim dalı kendi bilgisini ve bilme etkinliğini oluşturan faktörleri üretmiştir"* (1983: 47).

Bilgiye tanım getirme çabasında olan ilk disiplinlerden biri Felsefe'dir. Felsefe'nin "kılavuz, yol gösterici" olarak ele aldığı bilgi; bilinmesi gereken bir kavram ve onu anlayan arasındaki ilişki ile açıklanır. (Topdemir, 2008: 16)

Tonta'nın(2004:1), Kuçuradi'den (1995:97) aktarımına göre bilgi, hem bilme etkinliği hem de bu etkinlik sonucu erişilen çıktı anlamına gelmektedir.

Sosyolojinin “Bilgi sosyolojisi” adıyla başlı başına bir çalışma alanı haline getirdiği bilgi; “*Bilen ile bilinen arasında algılama, düşünme, anlama gibi aktların ilişkisine dayalı bir sonuç*” (Aydın, 2004: 20-28) olarak tanımlanır.

Ekonomi açısından bilgi; zihinsel işlevlere dayalı bir üretim faktörüdür (Erkan,1994:96). İşletme açısından bilgi, örgütsel faaliyetlerin gerçekleşmesini sağlayan temel girdidir (Sağsan,2003:247). Mühendislik alanında bilgi; “*farklı sistemler arası durum bildirimine dayanan fiziksel bir uyarıcıdır*”(Yalvaç,2001:138).

Bilgi ile ilgili tanımlar, çoğu zaman enformasyon, veri, *knowledge*, anlayış ve bilgelik gibi kavramlar üzerinde yoğunlaşır. Bilginin sınıflaması ya da türleri olarak ele alınan bu kavramlar birbirine yakın ancak; farklı anlamlara gelmektedir.

Başlı başına bir anlam ifade etmeyen, işlenmemiş gerçekler “veri”yi, düzenlenmiş, anlamlandırılmış, kısaca işlenmiş veriler “enformasyon”u, enformasyonun öğrenilmesi, yorumlanması, içselleştirilmesi “bilgi (knowledge)” yi, bilginin keşif, buluş, gibi değerlere dönüşümü ise “anlayış”ı ve daha üst düzeyde “bilgelik” i oluşturmaktadır (Aktan ve Vural,2005:6; Barutçugil, 2002:57; Güçlü ve Sotirofski,2006:352).

Temelde Bilgi ve Belge Yönetimi kapsamına giren bilgi; fiziksel bir ortama kaydedilmiş, düzenlenebilen, saklanabilen herhangi bir iletişim aracıyla başkalarına iletilebilen anlamlı veriler topluluğudur (Dura ve Atik:2002:114; Güçlü ve Sotirofski,2006:352; Prytherch, 2000, s. 370).

Uçak(2010:713), bilgi arama, bilgi sistemleri, bilgi hizmetleri gibi kavramlar söz konusu olduğunda, birincil işlevi bilgi erişimi gerçekleştirmek olan bilgi profesyonelleri için iletilebilir formatta bilginin önemine dikkat çekmektedir. Benzer şekilde Tonta(2004:4) bilgi profesyonellerince yönetilebilir bilginin, kayıtlı bilgi yani enformasyon olduğunu, insanların zihninde var olan bilginin (knowledge) nasıl yönetileceği konusunda bilgi sahibi olamayacağımızı vurgulamaktadır.

2.2. PROFESYONEL KİMDİR?

Üzerinde durulması gereken bir diğer sözcük “Profesyonel”, Fransızca “Professionnel” sözcüğünden kaynaklanır. Türk Dil Kurumu Sözlüğü’nde profesyonel: “*Bir işi kazanç sağlamak amacıyla yapan, amatör karşılığı kimse*” ,”*meslek sahibi olan kişi*” ve “*ustalaşmış, uzmanlaşmış kimse*” (TDK, 2011) şeklinde tanımlanmaktadır.

Batlaş’a göre (2003) profesyonel; meslek olarak seçtiği alanda uzmanlaşan ve bu alana yönelik bilgi ve becerilerle hayatını kazanan kişidir. San (1988:193), profesyonel kavramının; zihinsel bir çalışma veya eğitime dayanan, toplumsal açıdan değeri olan bir uğraş olduğunun altını çizmektedir.

2.3. BİLGİ PROFESYONELİ KİMDİR?

"Bilgi profesyoneli" kavramı, literatürde farklı anlamlarda kullanılmaktadır. En genel ifadeyle bilgi profesyoneli, belirli bir bilgi altyapısı olan ve bilgiyi yoğun bir şekilde kullanan meslek gruplarını içerir (Çakın, 2005:8). Bilgi ve Belge Yönetimi alanında nitelikli insan gücünü ifade etmek için kullanılan bilgi profesyoneli;

"İster kütüphane, arşiv, dokümantasyon merkezi gibi geleneksel kuruluşlarda isterse yeni yeni ortaya çıkan ve kayıtlı bilgi aracılığı ile başkalarına hizmet sunma konumunda olsun, her türlü kayıtlı bilginin sağlanmasına, düzenlenmesine, erişimine, yeniden biçimlendirilmesine, iletilmesine ve korunmasına yönelik çeşitli hizmetleri oluşturma, yürütme, yönlendirme ve geliştirme bilgi, beceri ve tekniklerine sahip nitelikli insan gücünü ifade etmek için kullanılan şemsiye bir terimdir" (Çakın, 2000: 9).

Atılğan'a göre bilgi profesyoneli (2009:213); bilgi ile ilgili hizmetlerin yöneticisi ve uzmanıdır. Bilgi profesyoneli, bünyesinde bulunduğu kurum ya da kuruluşun hedeflerine ulaşmasında gerekli olan bilgiyi yönetme , stratejik olarak kullanma ve bu işlemleri gerçekleştirirken teknolojidten çözümsel bir araç olarak yararlanma becerisine sahip insan gücünü ifade eder (Abels ve bsk.,2003:1).

Yapılan tanımlarda, kütüphaneci, arşivci, dokümantalist ve enformasyon uzmanı gibi meslek ünvanlarını ortak bir çatı altında toplayan bilgi profesyoneli kavramının; bilgi ile

ilgili hizmetlerin yöneticisi ve uzmanı niteliklerini taşıyan profesyonelleri ifade etmek için kullanıldığı anlaşılmaktadır.

2.4. MESLEK OLARAK BİLGİ PROFESYONELLİĞİ

Meslek kapsamında incelendiğinde akla gelen ilk sorulardan biri, bilgi profesyonelliğinin bir meslek olup olmadığıdır. Bu çerçevede öncelikle mesleğin ne olduğuna ve bir çalışma alanının “meslek” olarak değerlendirilebilmesi için gereken ölçütlere değinmek gerekir.

2.4.1.MESLEK NEDİR?

Çok bilinen bir tanımla meslek:

*“Belli bir eğitim ile kazanılan sistemli bilgi ve becerilere dayalı, insanlara yararlı mal üretmek, hizmet vermek ve karşılığında para kazanmak için yapılan, kuralları belirlenmiş iş”*tir (Kuzgun,2000:3;Mesleki Rehberlik Yönergesi,2010).

Ulusoy ve Görgülü (1996) meslek kavramını, *“uzun süreli bir eğitim ve bazı etik kurallar gerektiren ve bir kimsenin geçim yapmasını sağlayan uğraş”*, olarak tanımlamaktadırlar.

Maddi kazanç karşılığında yürütülen faaliyetleri vurgulayan bu tanımlar, daha çok mesleğin ekonomik boyutu üzerinde durmaktadır. Halk arasındaki tabirle “kişinin kolundaki altın bileziği” sayılan meslek, ekonomik kapsamda sağladığı kazanımların yanı sıra, bireyin toplumsallaşmasında ve toplumsal sistemin işleyişinde de büyük rol oynamaktadır. Nitekim İlhan’a göre (2004:132) meslek;

*“Bireyin toplumsal konumunun belirlenmesinden, sosyal sistemin işleyişine olan katkılarına kadar, birey ve toplum yaşamının merkezinde yer alan çok boyutlu bir toplumsal olgu.”*dur.

Bu bağlamda meslek, toplum gözünde bireyin kimlik ve statü belirleyicisi, aynı zamanda toplumsallaşma etkinliğinin itici gücü konumundadır.

Meslek ve iş çoğu zaman birbirine karıştırılsa da birbirinden farklı kavramlardır (San,1988:194;Subaşıoğlu,1997:99). Mesleği tanımlarken kullanılan “*kuralları önceden belirlenmiş iş*” ifadesi, kapsam olarak mesleğin işten daha genel bir anlam içerdiğini göstermektedir. İş; belli bir çalışma ortamında yürütülen etkinlikler grubunu ifade ederken; meslek bireyin belli bir alanda yetkinlik sahibi olduğunun göstergesidir (kendinigeliştir.com,2010).

Profesyonel kapsamda meslek sahibi olmak, mesleğe ilişkin belirli bir eğitimi gerekli kılmaktadır (San,1988:193). Örgün ya da yaygın eğitim kurumlarında sunulan mesleki eğitim, bireye sertifika, diploma vb. türde mesleki ehliyet belgeleri kazandırmaktadır. Birey, meslek adayı olduğu eğitim sürecinde, salt uygulama alanında ortaya koyacağı ürün ya da hizmet bilgisini öğrenmekle kalmamaktadır (Soyer,1996:104).

Soyer'e göre (1996:104) mesleki eğitim sürecinde birey, mesleğin icrasında takip edeceği ilke ve kurallardan, dernek, topluluk vb. yapıdaki oluşumlarına kadar mesleğe ilişkin pek çok faktörü özümsemektedir. Bu durum bir bakıma bireyin üyesi olduğu mesleğe paralel bir yaşam tarzı benimsemesine de davetiye çıkarmaktadır. Tüm bu özellikleri ışığında meslek, alınan eğitim doğrultusunda gerçekleştirilmesi beklenen birtakım amaçlar üzerinde yoğunlaşan “toplumsal bir kurum” özelliği taşımaktadır (Soyer,1996:104).

Her mesleğin kendine özgü;

- İlke, kural ve normları,
- İcrasından sorumlu mensupları,
- Ürün ya da hizmetlerinden yararlanan müşterileri ve
- Ortak hareket sağlayan birtakım oluşumları vardır (Birkök,2010).

Mesleğin toplumla bütünleşmesini sağlayan bu yapı, iş bölümü ve örgütlenme açısından toplumsal düzenin sağlanmasına büyük katkılar sağlamaktadır (Birkök,2010). Toplumsal işlevleri çerçevesinde mesleği, toplumsal bağlamda var olan, girdisi toplumsal gereksinimlerden oluşan ve çıktısı bu gereksinimleri karşılayacak ürün ya da hizmete dayanan bir sistem olarak görmek yanlış olmayacaktır.

Mesleğin birey ve toplum hayatına sağladığı kazanımları özetleyecek olursak:

- Meslek, birey için maddi kazanç kaynağıdır.
- Meslek, bireyin ekonomik bağlamda toplumsal kimliğini yapılandıran önemli bir faktördür.
- Meslek, bireye prestij kazandıran etkenlerden biridir.
- Meslek, bireyin kendini gerçekleştirmesinde rol oynayan en büyük etkenlerden biridir.
- Toplumun sosyal statü algısını biçimlendiren unsurlardan biridir.
- Bireyin topluma katılımı ve çevre edinimine yön veren önemli bir uğraştır.
- Meslek, bireyin başkalarınca en çok ve açık bir biçimde bilinen niteliğidir.
- Bireysel yetenekleri toplumsal sorumluluğa dönüştüren bir olgudur.
- Toplumsal tabakalaşmanın oluşumunda belirleyici rol üstlenen bir ölçüttür.
- Bireysel ve toplumsal gereksinimlerin karşılanmasını sağlayan önemli bir kurumdur.
- Toplumsal iş bölümü ve örgütlenme açısından kilit öneme sahiptir.
- Bireyin sosyo-kültürel ve ekonomik düzeyi açısından referans özelliği taşır.
- Benimsenen dünya görüşü ve yaşam tarzından, zihinsel ve bedensel gelişime; tutum ve davranışlardan toplumsal konuma değin pek çok açıdan birey üzerinde biçimlendirici bir etki mekanizmasına sahiptir (İlhan,2008:314).

2.4.2. MESLEK OLMANIN ÖLÇÜTLERİ

Bir çalışma alanının meslek olup olmadığını ya da meslekleşme sürecini tamamlayıp tamamlamadığını gösteren birtakım ölçütler vardır. Bu ölçütler, mesleki boyutta belirsizlikler taşıyan alanlar için, kimi zaman bir savunma mekanizması, kimi zaman ise eksik yönleri tamamlamanın temel dayanağı olmuştur.

Meslek ölçütlerine yönelik çalışmalardan biri Sosyolog Abraham Flexner tarafından 1915 yılında gerçekleştirilmiştir. Flexner'a göre (1915:16) meslek ölçütleri şunlardır:

1. Meslekler üst düzeyde bireysel sorumluluk gerektiren zihinsel işlemler içerirler: Meslek akla dayalı yöntemlerle kazanılabilen ve bireysel yetilerle icra edilen özelliktedir.
2. Mesleklerin üzerinde çalıştıkları materyaller bilim ve teknoloji kökenli olmalı.

3. Bu materyaller uygulamaya yönelik belirli bir amaçla kullanılmalı: Mesleki materyaller teorik olmanın yanı sıra pratikte fayda sağlayacak amaçlarla kullanılmalı.
4. Meslekler eğitim yoluyla aktarılabilir tekniklere sahip olmalıdır: Meslek, eğitim yoluyla öğrenilebilen ve öğretilebilen bir formda olmalıdır.
5. Meslekler kendilerini örgütlenme eğilimi taşımalıdır: Meslek mensupları arasında gelişmiş düzeyde birliktelik ve “grup” bilinci vardır.
6. Meslekler çalışmalarını yaparken başkalarına yararlı olmayı amaçlamalı: Mesleki icraatlar toplum yararına sonuçlar içermeli.”

Mesleki ölçütlere ilişkin bir başka çalışma 1971 yılında Povalko tarafından gerçekleştirilmiştir. Povalko’ya göre bir mesleğin taşıması gereken nitelikler şöyledir:

- “1. Mesleğin kendine özgü bilgi yükü vardır: Her meslek belli bir teori ve tekniğe sahiptir. Mesleğin bilgi yükü yapılan araştırmalarla artar bu durum çalışma alanının meslekleşmesini destekler.
2. Meslek toplumun temel sosyal değerleriyle bağlantılıdır: Meslekler toplumun temel sosyal değerleriyle uyumludur.
3. Mesleğin belli bir eğitim süresi vardır: Her mesleğin mesleki bilgi ve becerilerin kazandırılmasını sağlayan belli bir eğitim süresi vardır.
4. Mesleğin topluma hizmet sunma işlevi vardır. Her mesleğin ait olduğu topluma karşı birtakım sorumlulukları vardır.
5. Bağımsızlık (Otonomi): Meslek mensupları mesleki davranışları ve işlevlerini kendileri belirler. Mesleki bilgi ve becerilerini kullanmada özerkliğe sahiptirler.
6. Bağlılık: Meslek üyeleri arasında mesleğe bağlılık bilinci vardır.
7. Mesleki ahlak: Mesleğin üyelerince uyulması gereken etik ilkeleri vardır.
8. Sosyallik: Meslek üyelerinin örgütlü hareketini sağlayan oluşumlar vardır.” Uyer’den (1992) aktaran Bakır ve Erbil (2009:292).

Mesleki ölçütlere ilişkin bir başka girişim, Genevieve ve Roy Bixler tarafından 1979’da hemşirelik için geliştirilmiştir. Meslekleşme sürecinde olan başka alanlarda da kullanabileceği ifade edilen bu ölçütlere göre:

- “1. Mesleğin, yüksek düzeyde eğitimle öğrenilebilen ve iyi tanımlanmış özel bilgisi vardır.
2. Meslek, kullandığı bilgi birikimini sürekli olarak genişletir, yeni eğitim teknikleri

geliştirir ve uygulamalarında bilimsel bilgiyi kullanarak hizmet verir.

3.Meslek, kendi uygulayıcılarının eğitimini yüksek eğitim düzeyindeki kurumlara bırakır.

4.Meslek, bilgi birikimini kişiler ve sosyal refah için hayati önemi olan hizmetlerde kullanır.

5.Meslek, mesleki politikaları oluşturmada ve mesleki aktiviteleri kontrol etmede otonomiye sahiptir.

6.Meslek, bireyleri cezbeder.

7.Meslek, uygulayıcılarına eylemlerinde serbestlik verme, sürekli mesleki gelişme fırsatı sağlama ve ekonomik güvence sağlama çabası içerisindedir.” (Pollner,2006:3).

Mesleki ölçütlere ilişkin bir başka çalışma da 1981 yılında Kelly tarafından yapılmıştır.

Kelly'nin belirlediği meslek ölçütleri ise şöyledir:

- “1.Meslek, toplumun sağlığı ve insanlık için hayati olan hizmetler sunmalı,*
- 2. Araştırmalarla sürekli yenilenen ve geliştirilen bir bilgi birikimi olmalı,*
- 3. Hizmet entelektüel aktiviteleri içermeli ve bireysel sorumluluk alma hizmetin güçlü bir özelliği olmalı*
- 4. Meslek üyeleri yüksek öğrenim (lisans) veren kurumlarda eğitilmeli,*
- 5. Meslek üyeleri kendi politika ve davranışlarının kontrolünü elinde tutmalı ve bağımsız olmalı*
- 6. Meslek üyelerinin verdikleri hizmetler onları güdülemeli,*
- 7. Meslek üyelerini yönlendiren ve mesleki kararlarına rehberlik eden etik kurallar olmalı,*
- 8. Uygulama standartlarını belirleyip, mesleğin gelişimini destekleyen bir mesleki örgütü olmalıdır.”(Taylan,2009: 20-22).*

Herhangi bir çalışma alanının meslek olarak tanımlanabilmesi için hangi ölçütleri taşıması gerektiği konusunda yapılan çalışmaların hepsinde özellikle vurgulanan hususlar şunlar olmuştur:

- Bilgi birikimi: Mesleklerin kendilerine özgü bilgi birikimleri olmalıdır.
- Alınan eğitimin düzeyi: Mesleki bilgi, beceri ve tutumlar eğitim yoluyla öğrenilebilen ve öğretilen nitelikler taşınmalıdır. Bu eğitim yüksek öğrenim düzeyinde olmalıdır.
- Etik ilkeler: Meslek üyelerini yönlendiren ve mesleki kararlara rehberlik eden etik ilkeler olmalıdır.

- Örgütlenme: Meslekler politikalar oluşturmada, etkinliklerini geliştirme ve denetlemede örgütsel düzeyde otonomiye sahip olmalıdır.
- Toplumsal sorumluluklar: Mesleklerin toplumun sosyal değerleriyle uyumlu sorumlulukları olmalı ve hizmetlerini bu doğrultuda sunmalıdırlar.

2.4.3. MESLEK OLMANIN ÖLÇÜTLERİ ÇERÇEVESİNDE BİLGİ PROFESYONELLİĞİ

Yukarıda sıralanan ölçütler doğrultusunda Bilgi Profesyonelliği bir meslektir diyebilir miyiz?

a. Meslek Özel Bilgisi: Çakın'a göre (1989:62) bilgi profesyonelleri, bilgi hakkında bilgi üretmek ve kuram geliştirmek çabasında olup, bu yönde yaşanan sorunların çözümüne yönelik araştırmalar yapar. Mesleğin özel bilgisine iki açıdan yaklaşan Keseroğlu (2010:693), bunlardan birinin, bir bilim dalı olarak kütüphane ve bilgi bilimin bilgisi; diğerinin ise mesleğin hizmet nesnesi olan kayıtlı bilginin/belgenin bilgisi olduğunu öne sürer. Bowden (1993:270), indeks terimlerinin seçilmesi, öz hazırlama, kataloglama gibi temel kütüphanecilik faaliyetlerinin bireysel sorumluluk gerektiren zihinsel işlemler içerdiğini öne sürmektedir. Benzer şekilde arşivcilerin, belgeleri değerlendirme ve ayıklamaya yönelik işlemleri de bu çerçevede düşünülmektedir.

b. Meslek Eğitimi: Bilgi profesyonelliği eğitimi, üniversitelerin Bilgi ve Belge Yönetimi bölümlerinde dört yıllık lisans eğitimi kapsamında verilmektedir. Bilgi ve Belge Yönetimi, kayıtlı olduğu ortama bakılmaksızın, bireylerin gereksinim duydukları enformasyonun sağlanması, belirli teknik ve yöntemlerle düzenlenmesi, korunması ve erişime sunulması ile ilgili ilke, teknik ve yöntemler üzerine çalışan, öğrencilerini bu süreçlere ilişkin bilgiyle donatan ve bu bilgilerin uygulamaya aktarılmasını sağlayan bir alandır (Yılmaz,2009:395). Bilgi ve belge yönetimi bölümleri lisans ve lisansüstü programlarıyla, mesleğin ön gördüğü bilgi ve becerileri öğrencilere kazandırır..

c. Meslek Etik İlkeleri: Bilgi profesyonelliğinin meslek üyelerinin topluma ve birbirlerine karşı davranışlarını yönlendiren ilkeler konusundaki çalışmalar 1980 sonrası dönemde yoğunlaşmıştır Bunlar arasında en önemlisi, 1981'de Amerikan Kütüphane

Derneği Üyeleri ve Amerikan Kütüphane Derneği Konseyi tarafından kabul edilen Mesleki Ahlâk Yasası'dır. Bilgi hizmetlerinin doğru, önyargısız, eşit ve özel yaşamın gizliliği ilkelerine saygı duyularak sunulması gerektiğinin altını çizen Mesleki Ahlak Yasası, bilgi profesyonellerinin sansür uygulamaya dönük çabaların karşısında duran ve kişisel çıkarlarına öncelik vermeyen tutumlar benimsemesi gerektiğine dikkat çekmektedir (Mesleki Ahlâk Yasası, 1996: 80-81).

Türk Kütüphaneciler Derneği'nin ilk kez 1996 yılında daha sonra tekrar gözden geçirerek 2010 yılında yayınladığı “Mesleki Etik İlkeleri”ne göre bilgi profesyonelleri;

“1. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ve diğer uluslararası sözleşmelerle, TKD Düşünce Özgürlüğü Bildirgesi'nde yer alan bilgi erişim hakkını, toplumun tüm bireyleri için savunur ve gereklerini yerine getirmeye çalışırlar.

2. Düşün ve sanat ürünlerine yönelik sansüre karşı çıkar ve düşünce özgürlüğünü savunurlar.

3. Kullanıcılara hiçbir ayırım gözetmeksizin eşit davranırlar.

4. Mesleki politika ve standartların geliştirilmesinde ve uygulanmasında etkin çaba harcarlar.

5. Doğru ve yeterli bilgiyi zamanında sunarak, görevini mesleğe değer katacak biçimde gerçekleştirirler.

6. Telif haklarına saygı duyar ve bu hakları korurlar.

7. Kullanıcıların yaptığı araştırmaların, ödünç aldığı ve/veya yararlandıkları bilgi kaynaklarının neler olduğunun gizliliğini garanti eder, onların kişisel bilgilerini yasal gereklilik dışında kimseyle paylaşmazlar.

8. Nesnel verilere dayanmayan, haksız karalamalarla meslek elemanlarının, genel olarak meslek grubunun ya da bir bilgi merkezinin saygınlığını zedeleyecek söylem ve davranışlarda bulunmazlar.

9. Mesleki görev ve sorumluluklarını yerine getirirken kişisel çıkar sağlamazlar.

10. Mesleki işbirliği ve dayanışmaya özen gösterirler.

11.Mesleki gelişimleri konusunda duyarlı davranır, kendilerini bu açıdan sürekli olarak geliştirir ve bunu hizmetlerine yansıtırlar.

12.Mesleki ve yönetsel ilişkilerinde adil ve dürüst davranırlar” (TKD,2010).

d. Meslek Örgütlenmesi: Mesleki örgütlenme daha çok meslek dernekleri bünyesinde oluşmaktadır. 27.11.2001'de 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 56.maddesinde dernek,"gerçek veya tüzel en az yedi kişinin kazanç paylaşma dışında belirli ve ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere bilgi ve çalışmalarını sürekli olarak birleştirmek suretiyle oluşturdukları tüzel kişiliğe sahip kişi topluluklarıdır" (Türk Medeni Kanunu,2001).

Özalp'e göre (2008:300) katılımcı demokrasi anlayışının önemli göstergelerinden olan dernekler, kamu otoriteleri önünde mesleği temsil eden, devlet faaliyetlerinin etkinliğine ve sosyal hayatın düzenlenmesine katkı sağlayan sivil toplum örgütleridir.

Mesleklerin gelişmesinde, toplumsal kabul görmesinde, meslek standartlarının oluşmasında meslektaşlar arası işbirliği, örgütlenme ve ortak bir anlayış benimseme, söz konusu olduğunda meslek derneklerinin önemi büyüktür (Tonta,1985:4-22).

Bilgi profesyonellerinin mesleki örgütlenmesi 1876 yılında kurulan American Library Association (ALA) ile başlar (Sefercioğlu,1977:14). İzleyen süreçte, meslekte standart uygulamaların benimsenmesini ve meslek mensuplarının örgüt kültürü doğrultusunda ortak hareketini sağlayan çok sayıda kütüphanecilik derneği kurulmuştur. Örneklendirecek olursak; American Association of School Librarians(1951), Association for Library Collections and Technical Services(1957), Library and Information Technology Association(1966), American Society of Information Science and Technology(1937), Association of Research Libraries(1932), Association for Library and Information Science Education(1915) bunlardan bazılarıdır (Toplu,2009:684).

Mesleki dernekler Amerika ile sınırlı kalmamış çok sayıda dünya ülkesinde dernek oluşumuna yönelik girişimlerde bulunulmuştur (Tonta,1985: 82-85; Toplu,2009:690). Kütüphanecilik ve bilgi bilim alanında oluşturulan en büyük örgüt 1927 yılında dünya genelinden 15 ülkenin üyeliğiyle kurulan *International Federation Of Library*

Associations and Institutions (IFLA)'dır. IFLA, mesleki standartlaşmanın uluslararası boyutta gerçekleşmesi yolunda son derece mühim girişimlerde bulunmuştur (Atılğan,1993:247).

Türk kütüphanecilerinin ortak hareketini sağlayan ilk dernek ise 1949 yılında Adnan Ötüken önderliğinde Türk Kütüphaneciler Derneği ismiyle kurulmuştur. Dernek, 1952 yılında kütüphanecilik, bilgi bilim ve arşivcilik alanlarında bilimsel ve mesleki yayınlar yapmak üzere Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni isimli bir dergi çıkarmıştır. 1987'de ismi Türk Kütüphaneciliği olarak değişen yayın organı, elektronik ortam üzerinden de taranabilmektedir (Türk Kütüphaneciliği,2010).

TKD'nin yanı sıra 1991 yılında kurulan Üniversite ve Araştırma Kütüphanecileri Derneği de kütüphanecilik alanında ortaya çıkan oluşumlardan biridir. Derneğin bilimsel yayın paylaşımını mümkün kılan Bilgi Dünyası isimli bir yayın organı vardır. Türkiye'de 1998 yılında kurulan Tüm Arşivciler Derneği mesleki örgütlere verilecek bir diğer örnektir. Derneğin ismi 2006 yılında Türk Arşivciler Derneği olarak değiştirilmiştir (Türk Arşivciler Derneği,2010).

e. Bilgi Profesyonellerinin Toplumsal Sorumlulukları:

Amerikan Bilgi Bilim Derneği, 1981 yılında bilgi profesyonelleri için hazırladığı etik ilkeler çerçevesinde bu sorumluluklar bireylere karşı olanlar, topluma karşı olanlar, sponsor- müşteri ya da işverene karşı olanlar ve mesleğe karşı olanlar diye dört başlık altında ele alınmıştır (Subaşıoğlu,1997:103).

Bu ilkelere göre bilgi profesyonelleri, fırsat eşitliği ilkesi doğrultusunda birey ve toplum düzeyinde bilgi gereksinimini karşılamak ve söz konusu gereksinimi özel yaşamın gizliliğini ihlal etmeden gidermek durumundadırlar. Sponsorlar arasında olası çıkar tartışmalarına izin vermemeli sponsor haklarını gözetmelidirler. Bilgi profesyonelleri hizmetlerini mesleğe değer katacak şekilde gerçekleştirmeli, kişisel çıkarlarını meslekten üstün tutmamalıdır (Subaşıoğlu,1997:103). Bowden (1993: 26-31) bilgi profesyonellerinin gerçekleştirmekle yükümlü oldukları toplumsal sorumluluklarını şöyle özetler:

- 1: Başta sansür olmak üzere bilgi erişimi sınırlandıran tüm etkenlerin karşısında durmak: Bilgi profesyonelleri bireylerin bilgi erişim hakkının ve bu hakkın öneminin bilincinde olmalı, bilgi erişimi engelleyen unsurların ortadan kaldırılması için çaba göstermelidir.
- 2: Bilgi gereksinimini karşılamak: Bilgi gereksinimi doğuran koşul (eğitim, araştırma, boş zamanları değerlendirme gibi) ya da bilgi gereksinimini gidermekle ulaşılabilecek sonuç (kendini geliştirme, topluma faydalı olma gibi) her ne olursa olsun bireyin bilgi gereksinimini gidermek bilgi profesyonellerinin öncelikli sorumluluğudur.
- 3: Bilgi sağlamada “doğruluk” ilkesini göz önünde bulundurmak: Bilgi miktarının her geçen gün arttığı dünyada, kullanıcıya sağlanan bilginin doğru ve güncel olması bilgi profesyonellerinin sorumluluklarından biridir.
- 4: Aşırı bilgi yüklemesinden kaçınmak: Yoğun bilgi ortamında, kullanıcıya sunulan bilginin ayıklanıp çözümlenmiş olması bilgi erişimde isabet oranını artıracak gibi gereksinim duyulan bilgi ihtiyacının tatmine ulaşmasını sağlayacaktır.
- 5: Sunulan hizmetlerin niteliğini artırmak: Bilgi profesyonelleri kullanıcı beklentilerine uygun hizmetler tasarlamak, sundukları hizmetlerde kaliteyi artırmak için yeniliğe ve gelişime açık olmalı.
- 6: Mesleğin gereğince uygulanmasını sağlamak: Kullanıcıyı memnun etmeyen ya da yetersiz hizmet mesleğin imajı ve statüsünü de olumsuz etkiler. Bilgi profesyonelleri, mesleği gereğince uygulamak konusunda mesleğe ve topluma karşı sorumludurlar.
- 7: Bilgi, beceri ve deneyim düzeyini geliştirmek: Gelişen teknolojilere uyum günümüz koşullarında bilgi profesyonelleri için kaçınılmazdır. Mesleki bilgi, beceri ve deneyimlerini çok yönlü gelişmeler doğrultusunda yeniden gözden geçirmek varsa eksiklikleri tamamlamak bilgi profesyonellerinin sorumluluğudur.
- 8: Mesleki davranışların belirli kurallar çerçevesinde gerçekleştirilmesini sağlamak: Meslek mensuplarının mesleki davranışlarını istenilen düzeyde gerçekleştirmelerini sağlayacak yaptırımların uygulanması ve bunun için bir disiplin mekanizması oluşturularak kurallara uygunluğun denetlenmesi gerekir.

9: Bilgi merkezlerinin hizmet sunduğu topluluğa uygunluğunu sağlamak: Bilgi profesyonelleri görev yaptıkları ortamlarda kullanıcılarının beklentilerine uygun hizmetler sunmaya özen göstermelidirler.

2.5. TÜRKİYE’DE BİLGİ PROFESYONELLERİNİN EĞİTİMİNDE YÖNELİŞLER

Mesleki eğitim, toplumsal gereksinimler ve iş dünyasından gelen talepler doğrultusunda bireylere belirli bir mesleğin gerektirdiği bilgi, beceri ve davranışların kazandırılması amacıyla yürütülen etkinlikleri kapsar (Fer,2000:2). Türkiye’de bilgi ve belge ile ilgili hizmetlerin yürütülmesi için gereken nitelikli insan gücünün yetiştirmesi çalışmalarının uzun bir geçmişi bulunmaktadır (Atılğan,1999:145; Çakın,2005:8). Değişen koşullar ve iş piyasasının meslek üyelerinden beklentileri dikkate alınarak hazırlanan eğitim programları, her dönemin kendine özgü koşulları çerçevesinde yapılandırılmıştır.

2.5.1. 1923-1952 DÖNEMİ

Yurt dışına kütüphanecilik eğitimi için gönderilen Fehmi Ethem Karatay ve Adnan Ötüken’in yurda dönüşlerinde açtıkları kütüphanecilik kurslarının gerçekleştirildiği dönemdir. Bu kurslardan ilki, 1925 yılında İstanbul’da Fehmi E. Karatay tarafından kütüphane çalışanlarının bilgi ve becerilerini geliştirmek amacıyla kısa süreli olarak açılmıştır (Atılğan,1999:145;Çakın;2005:9;Şenalp,1974:45). Diğer ise, Adnan Ötüken tarafından 1942-1952 yılları arasında Dil ve Tarih –Coğrafya Fakültesi’nde yaklaşık on yıl boyunca iki grup halinde yürütülmüş olan kurslardır. Bu kurslardan edinilen olumlu sonuçlar, kütüphanecilikle ilgili derslerin seçmeli statüde Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nin Türk Dili ve Edebiyatı Kürsüsü'nde verilmesine yol açmıştır (Çakın;2005: 10-11).

2.5.2. 1952-1999 DÖNEMİ

Üniversite düzeyinde kütüphanecilik eğitiminin verilmeye başlandığı bu dönemde ilk girişim, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi Kütüphanecilik Enstitüsü'nün kurulması ile başlamıştır

Üniversite düzeyinde ikinci bölüm 1964'te İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde, üçüncüsü ise, 1972 yılında da bilim uzmanlığı ve doktora düzeyinde eğitim vermek amacıyla kurulan Hacettepe Üniversitesi'ndeki Kütüphanecilik ve Dokümantasyon Enstitüsüdür. (Artukoğlu,1979:7;Atılğan,1991:70;Çakın,2005:11-13;Soysal,1982:149). Başlangıçta tamamen kütüphanecilik derslerinden oluşan lisans programlarına 1980'li yıllarda arşivcilik ve dokümantasyon dersleri de dahil edilmiştir (Çakın,2005:13).

Lisans programlarını çağdaş gelişmelere uygun formatlarda düzenlemek amacıyla ortak bir yaklaşımla başlatılan ilk girişim, 1980'li yılların sonlarına doğru, kütüphanecilik bölümlerinin kütüphanecilik, arşivcilik ve dokümantasyon/enformasyon anabilim dalları olarak yeniden yapılanmalarıyla sonuçlanır. (Çakın,1999:135;2000:6;2005:16).

1980'li yılların sonunda; mesleğin üniversite düzeyinde eğitimini destekleyici bir başka girişim (1988/89) Marmara Üniversitesi'nde arşivcilik bölümünün açılmasıyla gerçekleşmiştir. Bu dönemde bir başka oluşum da 1995 yılında Atatürk Üniversitesi'nde ortaya çıkar.

90'lı yıllarda meslek otoritelerince tartışılan üç sorun ya da çelişki dikkat çekicidir:

- Meslek kapsamında yürütülen eğitim-öğretim programlarında ortak hareketin sağlanamaması,
- Mezun öğrencilerin kütüphanecilik, arşivcilik, dokümantasyon/enformasyon alanlarının her üçünde de iş gören pozisyonunda olması nedeniyle eğitimdeki bölünmenin uygulamada işlevsiz hale gelmesi,
- 1990'lı yıllarda bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler ve bunların istihdam ve uygulama açısından meslek üzerine etkisi (Çakın,2005:17-18).

2.5.3. 2000 YILI ve SONRASI

2000'li yıllara gelindiğinde bilgi toplumunda faaliyet gösterebilecek nitelikte profesyoneller yetiştirmeye odaklanan bilgi ve belge yönetimi bölümleri, bilgi teknolojilerindeki gelişmeleri ders programlarına yansıtmak istemişler ve bu doğrultuda geleneksel kütüphanecilik derslerinin yerine “bilgi” merkezli yeni bir anlayışla ders programlarını yenilemeye çalışmışlardır. Böylelikle, toplumsal sorumluluğunun ve mesleğin etik ilkelerinin bilincinde, gelişen teknolojileri mesleki amaçları doğrultusunda kullanabilen, kullanıcıyı tanıyan ve bilgi gereksinimlerini karşılamak

için sabit yöntem ve tekniklere bağımlı kalmayan yeni bilgi profesyonelleri yetiştirilmeye başlanmıştır (Çakın,2000:9;Tonta,2000:84).

2000’li yılların hemen başında Hacettepe Üniversitesi Kütüphanecilik Bölümü tarafından Yükseköğretim Kurulu’na, bilgi profesyonellerinin eğitiminde istendik bazı değişikliklerin yapılması amacıyla 3 maddelik bir öneri paketini sunulmuştur. Bu pakette yer alan hususlar şunlardır.

- Üç anabilim dalındaki programlarının tek program olarak yeniden yapılandırılması.
- Bölüm adının “bilgi ve belge yönetimi bölümü” olarak değiştirilmesi.
- Bölüme kabul edilecek öğrencilerin ÖSS puan türünün “eşit ağırlıklı” olması (Çakın,2005:18).

Bu öneri paketi, Yükseköğretim Kurulu’nun 29 Ocak 2002 tarihli Yürütme Kurulu toplantısında incelenerek 2002/03 öğretim yılından itibaren ilgili diğer üniversitelerde de uygulanmak üzere kabul edilmiştir. Böylelikle ülkemizde bilgi profesyonellerinin yetiştirilmesi sürecinde yeni bir dönem başlatılmıştır.

Bilgi profesyonellerinin eğitimine yönelik bir diğer ortamda 2002/03 öğretim yılında ilk öğrencilerini kabul eden Başkent Üniversitesi’nde oluşturulur. Bilgi yönetimi eğitimi , böylece, ilk kez bir vakıf üniversitesinde de faaliyete girmiş olur. Günümüzde toplam 14 üniversitede Bilgi ve Belge Yönetimi bölümü bulunmaktadır.

Ülkemizde bilgi profesyonellerinin yetiştirilmesi sürecinde lisans programları, çeşitli nedenlerle bir çok kez gözden geçirilmekte ve yürütüldükleri dönemlerin koşullarına uyumlu hale getirilmektedirler. 2000’li yılların ilk on yıllık dönemi tamamlanırken, bilgi toplumuna dönüşüm yolundaki girişimlerin hızlandığı görülmektedir. Bilginin dijital ortamda varlık bulması ve web araçları üzerinden aktarılabilir hale gelmesi, bilgi hizmetlerinin büyük bir dönüşüm geçirmesine, bu nedenle de lisans programında yeni düzenlemelerin yapılmasını gündeme getirmiştir. Örneğin Hacettepe Üniversitesi 2011-2012 eğitim ve öğretim yılında uygulamaya konulan yeni ders programında, Bilgi Yönetimi ve Matematik, “Programlama ve Algoritmalar”, “İleri Düzey Programlama”, “İçerik Yönetimi”, “Bilimsel ve Teknik Bilgi Yönetimi”, “Toplam Kalite Yönetimi”, “Bilginin Görselleştirilmesi ve Sunumu”, “Yönetim Bilgi Sistemleri”, “Yenilik

Yönetimi”, “Semantik Bilgi Yönetimi”, “Bilimsel ve Kültürel Mirasın Dijitalleştirilmesi”, “Belge Mühendisliği”, “Öğrenim Yönetim Sistemleri”, “Coğrafi Bilgi Sistemleri”, “Bilgi Hukuku”, “Kullanıcı Arayüz Tasarımı” gibi derslere yer vermiştir (Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü,2011).

"Saygınlık ün sahibi olmaya değil, onu hak ettiğimiz bilincine dayanır."

Aristoteles

3. BÖLÜM

STATÜ ve BİLGİ PROFESYONELLİĞİ

3.1. STATÜ NEDİR?

Literatürde statü kavramına ilişkin yapılan tanımlarda farklı yaklaşımlar mevcuttur. Bayer (2005:7) ve Turner'a göre (2000:13) statü:"*bireyin toplumsal düzeyde, hak ve ödevleriyle biçimlenen konumu*" anlamına gelmektedir. Bu açıklamaya göre statü, daha çok bireyin çevresindeki insanların, grupların ya da kurumların (aile, okul gibi) toplum içinde ona uygun gördükleri mevki ifade eder.

Akyüz'den(2001:202) aktaran Bek (2007:30) statüyü, "*Bir grubun veya toplumun yapısında, kendine bağlanan haklar ve sorumluluklar yoluyla belirginleşen ve diğer konumlarla ilişkisi olan fakat bazı bakımlardan onlardan ayrılan bir sosyal konum, durum veya pozisyon*" şeklinde tanımlamıştır. Bir başka tanıma göre statü; bireylerin ya da bireysel konumların aldığı saygınlık anlamına gelmektedir. (Lipset,1968:301-2) Bu durumda statü, bireyi diğerlerinden farklı kılan ayrıcalıkların saygınlığına vurgu yapmaktadır (Rush, 1965:9).

Rush'a göre (1965:9) statü, ayrıcalık ya da saygınlığa göre derecelendirilebilir. Bireyin toplumsal yerini belirleyen çok sayıda unsur vardır. Söz konusu unsurlar arasında değişken karakteristikte ilişkiler mevcuttur. Örneğin, bireyin eğitim, meslek, maaş, cinsiyet gibi özelliklere ilişkin değişkenleri birbiriyle tutarlı bağlantılar içerebilir (Stehr,1968:95). Bireyin toplumsal konumunu oluşturan etmenler arası ilişki yoksunluğunu, gerilim, çelişki, hayal kırıklığı gibi psikolojik sorunlara neden olan“ statü paniği” ya da “statü kaygısı” na neden olabilir (Bell, 1963: 48).

3.2. STATÜNÜN ÖZELLİKLERİ ve GÖSTERGELERİ

Statünün genel özellikleri şunlardır:

1. Bireylerin gönüllü ya da zorunlu olarak dahil oldukları birden fazla statüleri olabilir: Örneğin üniversitede akademisyen olan bir bireyin aile ortamında anne-baba ya da çocuk olması ve eş zamanlı olarak bir müzik topluluğu üyesi olması gibi.
 2. Her bireyin bir "anahtar statü" sü vardır: Bireyin sahip olduğu statülerden en çok bilineni ya da etkin olanı toplum üyelerince daha çok tanınan kimliğini oluşturur. Söz konusu statüye “anahtar statü” denir (Gönüllü ve İçli,2001:85; Sosyoloji, 2011).
 3. Statü doğuştan ya da sonradan kazanılır: Örneğin bireylerin kadın ya da erkek olmaları doğuştan sahip oldukları, meslekleri ise sonradan kazandıkları statüleridir.
 4. Statüler arası ilişkiler vardır: Örneğin, bireyin eğitim, meslek, maaş, cinsiyet gibi özelliklere ilişkin değişkenleri birbiriyle tutarlı bağlantılar içerebilir (Stehr,1968:95). Statüler arası ilişki yoksunluğunu, gerilim, çelişki, hayal kırıklığı gibi psikolojik sorunlara yol açan “statü kaygısı” na sebep olabilir (Bell, 1963: 48).
 6. Toplamlar arası farklılık gösterebilir: Örneğin kapitalist veya sosyalist sanayi toplumlarında meslek, sosyal sınıf belirleyici en önemli etkidir.(Haznevi.Net,2010).
 7. Bireysel sorumluluk gerektirir: her birey statüsünün gerektirdiği toplumsal rolünü gerçekleştirmekle yükümlüdür(Küçükaslan,2010:10; Yetim,1997: 78). Toplumdan topluma farklılık göstermekle birlikte statüyü belirleyen etmenlerin başında meslek, gelir, soy, eğitim düzeyi, düşünce yapısı, medeni durum ve cinsiyet gelmektedir Flichter’den (1990:30-31) aktaran Çelik(1996:332).
- Turner (2000:13), yukarıda sıralanan göstergelere ek olarak statünün bir de kültürel bileşeni olduğuna bunun ise daha çok bireyin benimsediği "yaşam biçimi" olarak düşünülebileceğine dikkat çekmektedir. Statü kavramını meslek çerçevesinde ele alan Bek (2007:47) mesleki statü göstergelerini;

- Cinsiyet,
- Yaş,
- Maaş,
- Eğitim durumu,
- Hizmet süresi,
- Toplumun mesleğe karşı algısı,

- Mesleğin toplumsal değeri ve
- Mesleğin saygınlığı ile açıklamaktadır.

3.3. STATÜ KAZANIMI

Statü, elde ediliş biçimine göre “verilmiş (atfedilmiş) statü” ve “kazanılmış statü” olmak üzere iki grupta incelenir (Linton,1936:115). Verilmiş statü; daha çok doğuştan gelen ve bireysel denetimden uzak etkenleri içerir. Cinsiyet, yaş, ırk gibi unsurlar bu kapsamda düşünülür (Bek,2007:48;Sosyoloji,2011). Kazanılmış statü; bireysel denetim ve çabanın etkin olduğu, emek, deneyim ve eğitim gibi etkenlerle sonradan kazanılan toplumsal konumdur. (Bek,2007:48;Küçükaslan,2010:10; Rehbinder,1966:103)Yarışma sonucu edinilen derece, meslek, kurumsal mevki vb. unsurları bu kategoride ele alabiliriz (Turner, 2000: 14).

Kimi sosyologlara göre günümüz toplumlarında verilmiş statüden çok kazanılmış statü değerlerine yönelik bir eğilim mevcuttur. Modern toplumlarda bireysel düzeyde girişimler yaygındır (Küçükaslan,2010:10). Bu durum, kişisel düzeyde başarı ve kazanç dolayısıyla saygınlık edinimine yönelik ilgiyi artırmaktadır. Bunun doğal bir sonucu olarak diploma, sertifika gibi başarı ve yeterlilik tescili olan belgeler ön plana çıkmaktadır(Turner, 2000:15). Eğitsel ya da başka içerikli bu belgelere sahip olmak nitelikleri arasına “başarılı” ibaresini yerleştirmek isteyen her birey için önemli bir hedef halini almıştır. Bu durum toplumbilimcilerin çağdaş toplumu "diploma toplumu" olarak tanımlamalarına neden olmuştur (Turner, 2000:15).

3.4. STATÜ ile İLİŞKİLİ KAVRAMLAR: ROL ve SAYGINLIK

Linton'a göre (1936:114) statü; çoğu zaman kişinin toplumsal beklentiler karşısındaki yükümlülüklerini içeren rol kavramıyla ilişkilendirilse de rolün yönünü belirleyen özellikler bütünü olmasından ötürü daha üst bir terimdir. Rol, statünün eylemselleştirilmiş, davranışa dönüşen yönüdür (Kongar,1985:153;Linton,1936:114).

Akyüz'den(2001:202) aktaran Bek'e göre (2007:30) rol, *”bir idari yapıda, bir sosyal grupta veya genel olarak toplumda bir yer, bir mevki, bir pozisyon veya statüye sahip bir kişi, grup veya kuruluştan beklenen davranış seklidir”*.

Statü ile ilişkili bir diğer kavram olan saygınlık ise; bireyi diğerlerinden farklı kılan, ayrıcalığından ötürü kendisine gereksinim duyulmasını sağlayan durum olarak tanımlanabilir (Küçükaslan,2010:11). Mayer'a göre (1955:66) sosyo-psikolojik içerikli bir sözcük olan saygınlık, bir bireyin ötekilerce itibar görmesidir.

Saygınlık odaklı tanımlara göre, farklı statülerin kaynağı da yine farklı saygınlık dereceleridir. Dolayısıyla saygınlık, statünün algısal yönüne dikkat çekmektedir. Hayat tarzı, eğitim, mesleki konum ve maaş saygınlık derecelerini ve bundan ötürü statü farklılıklarını biçimlendiren temel öğelerdendir (Mayer,1955:66).

3.5. MESLEKTE SAYGINLIK ve STATÜNÜN ÖNEMİ

Aktan (1999), Abraham H. Maslow tarafından 1943'te geliştirilen ihtiyaçlar piramidinin dördüncü basamağının “Takdir edilme ve Saygı (Değer) görme” ihtiyacı olduğunu, ilk basamaklardaki ihtiyaçları tatmine ulaşan bireyin, artık üyesi olduğu grupta takdir edilmek, saygı ve değer görmek isteyeceğinin altını çizmektedir. Başkaları tarafından takdirle karşılanan, saygı duyulan insan kendine güven duyar. Gün (2010) bu noktada iki yönlü bir saygının varlığından söz eder:

- Bireyin sunduğu hizmet veya kazandığı başarılarından ötürü başkalarının saygısını kazanması,
- Başkalarından saygı gören bireyin kendine saygı duyması.

Birey bu şekilde, yaptığı işe karşı motivasyon kazanma yolunda önemli bir aşama kaydeder. Karahan'a göre (2008:231); iş motivasyonu yapılan işten duyulan tatmine; iş tatmini ise iş güvencesi, gelir ve saygınlık gibi etkenlere bağlıdır. Maslow'un belirlediği gereksinimlerin iş dünyasında nasıl karşılanabileceğini inceleyen Can (2006:13), yapılan işin övgü, yükselme ve maaş gibi getirilerinin yanı sıra itibarlı olanaklar sağlayarak takdir ve saygı ihtiyacını karşılayabileceğine değinmektedir.

Saygınlık gereksinimi tatmine ulaşan birey, bu takdiri kaybetmemek için ortaya koyduğu hizmet ya da yaptığı işte başarısını korumak amacıyla daha çok çalışır (Aktan, 1999; Sağlam,2010;Gün,2010).

Saygınlık kavramının varlık ya da yokluk düzeyinde incelendiği birincil statü göstergesi meslektir. Çelik'e göre (1996:33) bir mesleğin saygınlığı;

- Toplumun mesleğe verdiği öneme (mesleğin toplum için sağladığı fayda) ve
- Mesleki güçlükler (kazanımındaki zorluklara)bağlıdır.

Fındıklı (1993:9), mesleğin saygınlığının imajı, kimliği ve statüsüne bağlı olduğunu ifade eder. Cremer (1998), mesleki imaj ve kimlik olgularının birbiriyle yakın ilişkili kavramlar olduğunu, mesleki imajın toplum gözünde mesleğin konumunu, mesleki kimliğin ise meslek mensuplarının bakış açısından mesleğin içeriğini kapsadığını savunur. Bu iki kavram (mesleğin toplumsal konumu ve meslek üyelerinin tanımladığı mesleki kimlik olgusu) birbiriyle uyumlu olduğu sürece mesleğin algısal bir sorun yaşadığından bahsetmek güçtür. Aksi halde, gerek meslek gerekse meslek üyeleri için statü sorunu kaçınılmazdır (Cremer,1998). Statü sorunu, bireylerin mesleklerine ve çalıştıkları kuruma olan bağlılığını azaltırken, mesleki faaliyetlerinde isteksizlik ve verimsizliğe neden olabilmektedir (Karahana,2008:233).

Statüsü yüksek meslekler; işine bağlı ve iş doyumuna ulaşmış çalışanların varlığına bu durum ise, istihdam alanlarında yüksek verim ve düşük strese neden olur. (Aşık,2010:41-42;Yetim,1997: 78)

3.6. BİLGİ PROFESYONELLERİNİN STATÜSÜ

Bilgi profesyonelleri, kullanıcı ile bilgiyi buluşturma sürecinde, bilgi sistemlerinin tasarımından kurulumuna, yönetiminden yaşatılmasına ve nihai amacı olan bilgi erişimi sağlamaya değin pek çok aşamadan sorumludur (Tonta,2000:75). Buna karşılık mesleğin zorlayıcı çabalar ya da uzun süreli bir eğitim gerektirmediği yönündeki düşünceler, bilgi profesyonellerinin statü ve imaj bağlamında birtakım sorunlar yaşamasına neden olmuştur (Güneş,2007:232).

3.6.1. EVRENSEL DÜZEYDE BİLGİ PROFESYONELLERİNİN STATÜSÜ

ABD’de her yıl tekrarlanan en prestijli meslek anketinin 2010 yılı sonuçlarına göre en saygın meslekler itfaiyecilik, bilim adamlığı, doktorluk, askerlik, polislik, hemşirelik ve öğretmenliktir (Dutta,2010; Turkish Journal,2010) Bilgi profesyoneli üst terimiyle ifade edilen meslek grupları ise saygın meslekler listelerinin alt sıralarında yer almaktadır.

IFLA Kütüphane Dernekleri Yönetimi Çalışma Grubu (Round Table for the Management of Library Association) bilgi profesyonellerinin imaj, statü ve saygınlık açısından yaşadığı sorunlara neden olan etkenleri ortaya koymak amacıyla evrensel düzeyde bir araştırma gerçekleştirmiştir. 90 ülkeden 150 kütüphane kuruluşu ve çok sayıda uzmanın katılımıyla yapılan araştırmanın sonuçları Prins ve De Gier (1992:45-46) tarafından 17 başlık altında şöyle değerlendirilmiştir:

1. Kadın Mesleği Olarak Görülmesi: Yapılan araştırmalar çoğu ülkede mesleğin bayanlara mahsus bir meslek olarak algılandığını ortaya koymaktadır. Yine bir çok ülkede kadınların statüsünün erkeklere oranla daha düşük olmasına paralel olarak mesleğin statüsü de düşüktür.
2. Toplumun Mesleğe İlişkin Bilgi Düzeyinin Düşük Olması: Bilgi profesyonellerinin ne iş yaptıkları ve ne tür sorumlulukları olduğu konusunda kamu bilincinin yetersiz olması.
3. Hizmet Kalitesi: Bazı bilgi merkezlerinde kullanıcı beklentilerinin altında ve düşük kalitede hizmet sunulmaktadır. Bu durum mesleğe verilen önem ve değeri daha genelde ise statüyü olumsuz etkilemektedir.
4. Maaş: Meslek mensuplarının düşük ücretlerle çalıştırılıyor olması mesleğe yönelik ilgi ve saygıyı ve dolayısıyla statüyü olumsuz yönde etkilemektedir.
5. Gönüllü Çalışma: Bilgi merkezlerinde çok sayıda gönüllü çalışanın olması mesleğin toplum gözünde belki de gönüllülerce yürütülen bir iş olarak görülmesine neden olmaktadır.
6. Marjinal rol: Kar amacı gütmeyen birer kuruluş olarak bilgi merkezleri ülke ekonomisinin gelişmesine katkıda bulunmak söz konusu olduğunda ticari kuruluşlar

kadar önem arz etmemektedir. Bu durum mesleğin imajını olumsuz yönde etkilemektedir.

7. Ayırtedilememek: Kullanıcıların bilgi profesyonellerini bilgi merkezlerinde görev yapan diğer çalışanlardan farklı görmemesi, ayırt edici özelliklerini bilmemeleri mesleğin algısı üzerinde olumsuz etkiler yaratmaktadır.

8. Parasal Sorumluluklar: Kar amacı gütmeyen kuruluşlar olmakla birlikte bilgi merkezleri çalışanlarının da kaynak sağlama, personel istihdam etme gibi gider hesabı yapmayı gerektiren birtakım parasal sorumlulukları vardır. Ancak toplumun bu hususta bilgi sahibi olmaması, mesleğin itibarını olumsuz yönde etkilemektedir.

9. Araç / Kaynak Yetersizliği: Devlet desteğinin maddi boyutta yetersiz olmasından kaynaklı sorunlar.

10. Sosyal Sorumluluk: Toplumun kütüphanecilerin sosyal sorumlulukları hakkında yeterince bilgi sahibi olmamasından kaynaklı sorunlar.

11. Gereksiz Lüks: Halkın büyük çoğunluğunun kütüphane hizmetlerini gereksiz bir lüks olarak görmesi mesleğin statüsünü olumsuz yönde etkilemektedir.

12. Düşük Beklenti: Kullanıcıların alacakları hizmetlere yönelik beklentilerinin düşük olması.

13. İşsizlik: Çok sayıda bilgi profesyonelinin iş bulamaması mesleğin imajına yönelik algıyı ve statüyü olumsuz yönde etkilemektedir.

14. İmaj: Kütüphanecilerin karakterine yönelik imajın katı ve can sıkıcı bulunması mesleğin statüsünü olumsuz yönde etkilemektedir.

15. Eğitim: Bilgi profesyonellerinin yürüttüğü pek çok işin her hangi bir mesleki eğitim almadan da yapılabileceği inancının yarattığı olumsuzluklar.

16. Öğrenci Odaklı Algılanması: Bilgi merkezlerinin yalnızca öğrencilere hizmet veren yerler olarak algılanmasından kaynaklı sorunlar.

17. Okuma Oranının Düşük Olması: Genelde toplumların az okuyor olmasından kaynaklı sorunlar.

Bowden (1992:10-11) ülkelerin sosyo-ekonomik, kültürel ve politik yapılarına göre farklılık göstermekle birlikte, mesleğin evrensel düzeyde bazı statü sorunlarına dikkat çekmiştir. Bunlar:

- **Mesleki Bilinç Yetersizliği:** Bilgi profesyonelliğinin statüsüne ilişkin sorunların temelinde bir meslek olup olmadığına dair tartışmalar yatmaktadır. Oysa, bir çalışma alanının meslek kabul edilmesi için gerekli ölçütler çerçevesinde ele alındığında, bilgi profesyonelliğinin bir meslek alanı olduğu ortadadır.
- **Mesleğe Yönelik Algının ve Önemin Zayıf Olması:** İnsanların ünvanlı meslekleri önemli ve değerli bulmalarına karşılık kapsamını yeterince bilmedikleri bilgi profesyonelliğine ve bu mesleğe sahip bireylerin ne tür işlerler uğraştıklarına ilişkin farkındalıklarının yetersiz olması bilgi profesyonellerinin kendilerini önemsiz görmelerini de tetiklemektedir. Hâlbuki çağın en önemli ürünü olan bilgi, toplumun yeterince farkında olmadığı bu mesleğin temel hizmet nesnesidir.
- **Yasal Güvence Yetersizliği:** Bilgi profesyonellerinin temel hak ve sorumluluklarına ilişkin mevzuatın yetersiz olması.

3.6.2.TÜRKİYE’DE BİLGİ PROFESYONELLERİNİN STATÜSÜ

Türkiye’de 2000’li yıllara yaklaşırken kütüphanecilerin toplumsal konumunu irdeleyen Çelik (1996:335), bu kapsamda yaşanan sorunları şöyle özetler:

- *"Mesleğin bir uzmanlık alanı olarak görülmemesi ve bunun doğal bir sonucu olarak istihdam alanında yaşanan sorunlar,*
- *Devlet Personel Politikası’nın ücretlendirme ile ilgili esaslarında yapılan dengesizlikten kaynaklı ücret sorunu,*
- *Meslek üyelerinin özlük haklarının uzmanlık gerektirmeyen bir yasa kapsamında yer alıyor olması. (657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu’nun Genel İdare Hizmetleri Sınıfı) "*

Bilgi profesyonellerinin 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu’nun Genel İdare Hizmetleri sınıfından Teknik Hizmetler sınıfına alınması gerektiği ve bu sayede meslek elemanlarının maddi kazanç ve statü ile ilgili düzeylerinin yükseleceği kanısı uzun yıllar meslek camiasının üzerinde durduğu bir konu olmuştur.

2010 yılına gelindiğinde bilgi profesyonellerinin içinde yer aldığı hizmet sınıfı konusunda önemli gelişmeler yaşanmıştır. 05/03/2010 tarih ve 7996 sayılı Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı kararı ile Genel İdare Hizmetleri Sınıfında yer alan “*Folklor Araştırmacısı, Müze Araştırmacısı, Kütüphaneci, Arşivci, Kitap Patologu ve Sosyolog*” unvanlarının 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu’nun 36/II maddesinde Teknik Hizmetler Sınıfı ile 36 ncı maddesinin Ortak Hükümler bölümünün (A/4) numaralı bendi kapsamında değerlendirilmesine karar verilmiştir. Maliye Bakanlığı ve Devlet Personel Başkanlığı’nın olumlu görüşleri neticesinde 27/09/2010 tarihinde alınan 2010/1092 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Kütüphaneci ve arşivci unvanlarına sahip bilgi profesyonelleri, 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 36. maddesinin birinci fıkrasının Teknik Hizmetler Sınıfı başlıklı II numaralı bendi kapsamına alınmıştır (Resmi Gazete,2010).

Ancak Maliye Bakanlığı’nın Ocak 2012’de çıkardığı yan ödeme kararnamesinde bilgi profesyonellerine yönelik herhangi bir bildirimde bulunmaması ve Yüksek Öğretim Kurulu’ndan bilgi profesyonellerinin "Mesleki Teknik Yüksek Eğitim" alıp almadıklarına yönelik yeni bir komisyon kararı bekliyor olması, özlük hakları sorununa ilişkin sıkıntıların yeniden gündeme gelmesine neden olmuştur. Bu durum gerek Teknik Hizmetler Sınıfı’na uygun maaş alabilmek için yan ödeme kararnamesi bekleyen, gerekse geri ödeme kararı ile aldıkları farkı geri ödemek zorunda kalan bilgi profesyonellerini zor durumda bırakmıştır (A.F.Kartal, kişisel görüşme, Şubat 2012**).

Yaşanmakta olan hizmet sınıfı sorunsalına çözüm bulmak adına, Ankara, Hacettepe ve İstanbul Üniversiteleri’nin Bilgi ve Belge Yönetimi bölümleri Yüksek Öğretim Kurulu’na bilgi profesyonellerinin "Mesleki Teknik Yüksek Eğitim" aldıklarını ifade eden görüşlerini bildirmişlerdir. Bu görüşler ile, bilgi profesyonelliğinin teknik bir meslek olduğu, Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümlerinde verilen derslerin büyük ölçüde teknoloji ağırlıklı olduğuna dikkat çekilmektedir. Yılmaz’a göre, teknik kavramının günümüz koşullarındaki kullanımı teknolojidir. Buna bağlı olarak, teknik hizmetler sınıfı kavramı ile teknoloji ağırlıklı hizmet veren sınıf ifade edilmektedir (B.Yılmaz, kişisel görüşme, Şubat 2012*). Bilgi profesyonellerinin teknik hizmetler sınıfına geçmesi ile ilgili birincil gerekçe mesleki eğitimin teknik olmasıdır. Mesleki eğitimin teknik yapıda olmasının iki temel nedeni ise şöyledir:

- Mesleki eğitim veren bölümlerin ders programlarının teknoloji ağırlıklı olması,
- Uygulama alanında yürütülen bütün işlemlerin teknoloji araçlarına dayalı yürütülmesi (B.Yılmaz, kişisel görüşme, Şubat 2012*).

Mesleğin eğitiminden uygulanmasına kadar her aşamasında etkisini hissettiren teknoloji, mesleki statü üzerinde de doğrudan etkilidir. Mesleki statü göstergelerinin başında maaş, eğitim ve toplumsal algı gelmektedir. Teknik içerikli eğitimin Teknik Hizmetler Sınıfı'na geçmeyi desteklemesi, bunun sonucunda bilgi profesyonellerinin maaşlarında %35-40 oranında artış olması, bu durumun ise mesleğe yönelik algıyı büyük ölçüde değiştirme potansiyeli taşıması, bilgi teknolojilerinin bilgi profesyonellerinin statüsünü olumlu yönde etkilediğinin en temel göstergeleridir (B.Yılmaz, kişisel görüşme, Şubat 2012*).

Kartal'a göre, bilgi teknolojilerinin etkisiyle verimliliği artan bilgi hizmetleri, bilgiye daha rahat erişen ve bilgi profesyonellerine yönelik algısı pozitif yönde değişen bir kullanıcı grubu ortaya çıkarmıştır. Toplum gözünde önemi artan mesleğin imajı da olumlu yönde etkilenmiştir (A.F.Kartal, kişisel görüşme, Şubat 2012**).

Özlük haklarına ilişkin düzenlemelerde teknik/teknolojik bilgiye sahip olmaları göz ardı edilen bilgi profesyonelleri, statü bağlamında pek çok sorun yaşamıştır. Teknik Hizmetler Sınıfı'na geçişle birlikte bunlardan bir kısmı ortadan kalkmıştır. Teknik hizmetler kadrosu daha önce herhangi bir memurdan farkı olmayan bilgi profesyonelleri için maddi ve manevi birçok açıdan iyileştirici bir girişim olmuştur. Teknik hizmetler kadrosunun gelir düzeyini yükseltmesinin yanı sıra, mesleki statü ve prestijin de yükselmesine yol açacağı ve böylelikle, mesleğin tercih edilme oranının yükselmesine neden olacağı düşünülmektedir (A.F.Kartal, kişisel görüşme, Şubat 2012**).

29.05.2012 tarihli T.C. Kamu Görevlileri Hakem Kurulu, 2012/1 numaralı kararı ile bilgi profesyonellerinin maaşlarını Teknik Hizmetler Sınıfı'nın 1.sirasının (d) bendine uygun olarak alacakları açıklanmıştır. Bu durum Teknik hizmetler kadrosunun gelir düzeyi üzerindeki etkisinin somut olarak anlaşılmasına anlamlı katkılar sağlamıştır (TKD Blog,2012).

* 21 Şubat 2012 saat 12:30 da Prof.Dr.Bülent Yılmaz ile yapılan görüşme.

** 06 Şubat 2012 saat 14:00 de Türk Kütüphaneciler Derneği başkanı Ali Fuat Kartal ile yapılan görüşme.

3.6.3. RESMİ DOKÜMANLARDA BİLGİ PROFESYONELLİĞİ

Bir mesleğin statüsünü ve saygınlığını belirleyen önemli göstergelerden biri, diğer meslek grupları arasındaki yeri ve resmi dokümanlardaki tanımıdır (Çelik,1996:334). Mesleklere ilişkin tanımların yapıldığı *Occupational Outlook Handbook*'ta bilgi profesyoneli unvanı genellikle kütüphaneciler için kullanılmaktadır.

Yine aynı kaynakta mesleğin temel işlevi insanların bilgiye erişimini ve kullanımını sağlamak şeklinde tanımlanmıştır. (Occupational Outlook Handbook,2010). İlişkili meslek grupları arşivistler, müze teknisyenleri, bilgisayar bilimciler, sistem analistleri ve öğretmenlerdir. Mesleğin uygulamasına kullanıcı hizmetleri, teknik hizmetler ve idari işler olmak üzere üç açıdan yaklaşmıştır.

Kullanıcı hizmetleri kapsamında bilgi profesyonellerinin görev ve işlem basamakları olarak; kullanıcıları analiz etme, bilgiye ilişkin gereksinimlerini çözümü ve teknoloji araçlarından istifade ederek bilgi gereksinimlerini karşılama diye açıklanmaktadır. Teknik hizmetler; bilginin organizasyonuna ilişkin süreçleri kapsamaktayken idari işler bilgi merkezi yönetimine ilişkin faaliyetleri kapsamaktadır (Occupational Outlook Handbook,2010).

Occupational Outlook Handbook'ta (2010) yer alan bilgilere göre, bilgi profesyonellerinden çağa uygun olarak, bilgi ile ilgili teknolojileri tanıma ve kullanma becerisine sahip olması beklenmektedir. Bilgi profesyonelleri, bilgi sistemleri tasarımından, bilgisayar araçlarıyla bilgiyi organize etmeye değin pek çok konuda yetenekli olmalıdır. El kitabında ayrıca, mesleki eğitimin lisansüstü düzeyde olması; hukuk kütüphanesi, tıp kütüphanesi gibi özel konulu bilgi merkezlerinde görev yapanlar için ise, konu uzmanı olmanın bir gereklilik olduğuna dikkat çekilmektedir (Occupational Outlook Handbook,2010).

Türkiye'de meslekler hakkında tanım yapan kurumların başında Türkiye İş Kurumu (İŞKUR) gelmektedir. İŞKUR tarafından tanımı yapılan 600 meslek bulunmaktadır. Sosyal bilimler alanındaki meslekler üzerine yapılan bir saygınlık araştırmasına göre savcılık, hakimlik ve avukatlık başı çekmektedir. Sıralamada daha sonra gelen meslekler ise psikolojik danışmanlık ve rehberlik, uluslar arası ilişkiler, ekonomi, bankacılık, maliye müfettişliği, medya, muhasebecilik ve eşit ağırlık alanından

öğretmenliklerdir (Donanım haber, 2010). Türkiye İş Kurumu Türk Meslekler Sözlüğü'nde bilgi profesyonelleri yedi grupta tanımlanmıştır. (Türkiye İş Kurumu,2010) Bunlar:

- Kütüphaneci,
- Kütüphaneci (Aksesyon /Derleme Hizmetleri,
- Kütüphaneci (Kataloglama-Sınıflama Hizmetleri),
- Kütüphaneci (Okuyucu Hizmetleri),
- Arşivci,
- Bilgi ve Belge Yöneticisi,
- Bilgi ve Belge Yönetimi Öğretim Üyesi, şeklindedir.

“Arşivciler, Kütüphaneciler ve ilgili profesyonel meslek mensupları” grubunda yer verilen bu mesleklerin lisans eğitimi gerektirdiği belirtilmektedir. Söz konusu mesleklerin ortak tanımı ise şöyle verilmiştir:

“Kitapların ve diğer kayıtlı malzemenin sistematik koleksiyonunu organize eden, geliştiren bakımını yapan ve kütüphaneye gelenlerin hizmetine sunan kişidir”(Türkiye İş Kurumu,2010).

Türk Meslekler Sözlüğünde ayrıca “Arşivciler, Kütüphaneciler ve İlgili Profesyonel Meslek Mensupları” grubu içinde yer alan her hizmet mensubunun ayrı ayrı tanımı yapılmıştır. Örneğin, arşivci, *"arşiv niteliği kazanan belgelerin korunması bakımı ve erişime sunulmasından sorumlu kişi"* şeklinde tanımlanmakta; Bilgi ve Belge Yönetimi Öğretim Üyesi mesleği ise,

“Yüksek öğretim kurumlarında bilgi ve belge yönetimi konularında eğitim öğretim çalışmaları yapan, yaptıran, lisans ve lisansüstü uygulamalara ve tez çalışmalarına rehberlik eden; bilgi ve belge yönetimi alanında bilimsel araştırma, proje, ar-ge çalışmaları yürüten ve sonuçlarını ulusal ve uluslar arası düzeyde yayınlar yaparak ve bilimsel toplantılara katılarak duyuran kişidir.” (Türkiye İş Kurumu,2010) şeklinde yapılmıştır.

Mesleğin görev ve işlem basamaklarında, *"bilgi ve belge yönetimi disiplini geliştirmeye yönelik çalışma ve araştırmalar yapmak ve bu alanda talep edilen nitelikli insan gücünü yetiştirmek"* ifadesi yer almaktadır (Türkiye İş Kurumu,2010). Sözlükte, Bilgi ve belge yöneticisine ilişkin tanımlara bakıldığında mesleğin “kütüphaneciler ve ilgili profesyonel meslek mensupları” biriminde ele alındığı, ancak tanımına ve görev

basamaklarına ilişkin herhangi bir açıklama getirilmediği görülmektedir (Türkiye İş Kurumu, 2010).

Benzer bir yaklaşım, Yükseköğretim Kurulu'nun 13.01.2011 tarihli Genel Kurulu'nda kabul edilen Türkiye Yükseköğretim Yeterlilikler Çerçevesi (TYYÇ) Temel Alan Yeterlilikleri'nde ISCED (Uluslararası Standart Eğitim Sınıflaması)' de izlenmektedir. Bu kez Bilgi ve Belge Yönetimi, 32 alan koduyla "Gazetecilik ve Enformasyon" kategorisi altında bulunan gruba dahil edilip, mesleki eğitim ve yeterlilikler açısından tanımsal bir karşılık almamıştır (YÖK,2011).

*"Eğer güneşe akıllıca bakmazsak,
karanlık içinde kalırız"*

John Milton

4. BÖLÜM

BİLGİ TEKNOLOJİLERİ VE BİLGİ PROFESYONELLİĞİ

4.1. BİLGİ TEKNOLOJİSİ NEDİR?

Yunanca “usta” (techne), ve “bilgi” (logy) sözcüklerinin birleşimi ile ortaya çıkan teknoloji (Güloğlu, 2002:599) , insanın ait olduğu çevreyi değiştirmek ve denetlemek için ürettiği "bilgi"yi ifade etmektedir (Gürak,2006:6). Bir başka tanıma göre teknoloji, mal veya hizmet üretmek veya mevcut olanları geliştirmek amacıyla bilgi üretmek ve uygulamak anlamına gelmektedir (Dersarsivi.com,2011).

19.yüzyılın ikinci yarısından itibaren, bilimsel çalışmalar ve teknolojik gelişmeler arasında döngüsel bir ilişki ortaya çıkmıştır. Bilimsel çalışmalar teknolojik gelişmelere, teknolojik gelişmeler ise daha verimli ve hızla gelişen bilimsel çalışmaların ortaya çıkmasına neden olmuştur (Daştan,2008:1). Bilim ve teknoloji arasındaki bu ilişkinin itici gücü bilgi teknolojileri olmuştur. Uygulama alanındaki etkinliği 1975’lerden sonra hız kazanan bilgi teknolojileri, bilginin toplanmasında, işlenmesinde, depolanmasında, ağlar aracılığıyla bir yerden bir yere iletilmesinde ve kullanıcıların hizmetine sunulmasında yararlanılan, iletişim ve bilgisayar teknolojilerini de kapsayan bütün teknolojileri içermektedir (About.com,2011;İnce,1991:280).

Bilgi teknolojisi; metin, resim, ses, görüntü gibi çeşitli içerikte bilginin sağlanması, işlenmesi, depolanması ve yayımını içeren genel bir terimdir (Gürdal, 1997:112). Bilgi teknolojisini açıklamaya ilişkin pek çok tanım, bilginin üretim, organizasyon ve erişimini sağlayan bilgisayar ve iletişim temelli araç ve teknikler üzerine vurgu yapmaktadır (Tonta,1999:365;Uzay, 2001:260; Yahyagil, 2001:6). Söz konusu araçlar, bilgisayar kapsamında yazılım, donanım, ağlar, çevre birimleri gibi unsurları içerirken, iletişim boyutunda telefon, telgraf, fax, televizyon, video ve İnternet’i kapsamaktadır (Daştan,2008:9).

Bilgisayar ve iletişim teknolojileri birlikte, emek, zaman ve paradan tasarruf sağlayarak üretimin artmasına ve bu sayede yeni iş alanlarının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bilgi teknolojilerinin sağladığı kazanımlar ekonomik kapsamla sınırlı kalmamış, toplumsal işleyiş biçim veren sosyal, kültürel ve politik alanda da önemli gelişmelere neden olmuştur (Aktan ve Tunç,1998:118). Bu gelişmeler, kimilerinin “hizmet sınıfı toplumu” kimilerinin “endüstri sonrası toplum” ya da “bilgi toplumu” gibi isimler verdiği bilgi ve teknoloji tabanlı yeni bir toplum yapısının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bilgi toplumu, zenginlik yaratmak için gereksinim duyulan sermayenin bilgiden kaynaklandığı toplum yapısını ifade eder (Erkan,1998: 72).

Bilginin, gücü elinde bulundurmanın ön koşulu halini alması, uluslararası platformda bilgiye dayalı egemenlik anlayışını da beraberinde getirmiştir. Daha çok bilgi, daha fazla güç ve rekabette üstünlük sağlar düşüncesi, toplumların daha etkin yollarla bilgi sahibi olma ve kullanma eğilimini artırmıştır. Bu durum; bireysel çabalarla elde edilen verimi, hesap edilmesi güç büyüklükte artıran bilgi teknolojilerinin popüleritesini, buna paralel olarak da çeşit ve miktarını artırmıştır.

4.2. BİLGİ TEKNOLOJİLERİNDE YAŞANAN GELİŞMELER

Bilgi teknolojisi ürünleri, “*bilgisayar ve iletişim teknolojilerinin mikro elektronik tabanlı teknolojilerle bileşimine bağlı sistemlerdir*” (Şeker, 2005:378). Mikro elektronik teknolojiler bilgi teknolojilerinde ortaya çıkan gelişmelerin, söz konusu gelişmeler ise bilgi miktarındaki ölçümü güç artışın teknik boyutta temel gerekçeleri olmuştur (Şeker, 2005:378).

Bilgi teknolojilerinde yaşanan gelişmeler 1990’lı yıllardan sonra hız kazanmıştır. Bu gelişmenin temel nedenlerinden biri bilgi ve iletişim teknolojisi ürünlerinin fiyatının düşmesidir. Alım gücünün artması, teknoloji kullanan ve üreten toplumların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu duruma yön veren etkenler;

- Global ekonomide yaşanan gelişmeler,
- Dünya genelinde yaşanan teknolojik ilerleme,
- Rekabette artış, şeklinde sıralanabilir (Daştan,2008:15).

4.2.1.BİLGİSAYAR TEKNOLOJİLERİNDE YAŞANAN GELİŞMELER

Bilgi teknolojilerinin en baskın örneklerinden biri olan bilgisayar, kullanıcılardan elde ettiği veriler üzerinde aritmetik ve mantıksal işlemler yapabilen ve yaptığı işlemler neticesinde elde ettiği sonuçları saklayan bir aygıttır (Bilen,2010:2). Önceleri hesaplama işlemleri için tasarlanan bilgisayar, günümüzde bilginin üretiminden iletimine değin her aşamasında aktif olan, yaygın kullanım alanına sahip bir araçtır. Mimarisi donanım, yazılım ve veri unsurlarından oluşan bilgisayar girdi, işlem ve çıktı olmak üzere üç birimden oluşur. 20. Yüzyılın ikinci yarısından bugüne değin geliştirilen bilgisayarlar özellikleri itibariyle beş dönemde incelenmektedir.

1950-58 yılları arasında üretilen birinci dönem bilgisayarlar vakumlu tüpler aracılığıyla basit yapıli problemleri çözme işlevini gerçekleştiriyordu (Can,1998). Çok sayıda vakumlu tüp kullanımı aşırı ısınmaya ve buna bağıli olarak havalandırma sistemlerine gereksinim duyulmasına neden olmuştur (Dikeç,1988: 13). Uygulama sürecinde oldukça fazla elektrik enerjisi tüketen, buna karşılık bellek kapasitesi son derece sınırlı olan bu bilgisayarlar geniş yer kaplayan hantal bir görünüme sahipti (Daştan,2008:17).

1959-1963 tarihleri arasında geliştirilen ikinci dönem bilgisayarlarda işlemci olarak vakum tüpleri yerine transistor teknolojisi kullanılmıştır (Polatlı,2008). Birinci kuşak bilgisayarlara oranla çalışma hızı ve hafıza kapasitesi artarken boyutu küçülen bu bilgisayarlar enerji tüketiminden de tasarruf sağlamıştır (Dikeç,1988: 14).

1964 ve 1971 yıllarında kullanılan bilgisayarları kapsayan üçüncü dönem bilgisayarlar silikon *chipler* kullanılarak tasarlanmıştır. Üçüncü kuşak, önceki dönemlere oranla bilgisayarların işlem hızı ve hacminin arttığı, boyutun küçüldüğü, çok programlamalı işletim sistemlerinin geliştirildiğı bir süreç olmuştur (Daştan,2008: 18). Bu dönemi farklı kılan bir başka gelişim genel amaçlı yazılımların geliştirilmesi olmuştur (Can,1998).

1980 ve 2005 yılları arasını kapsayan dördüncü dönem, işlem kalitesi ve hafızası artan, oldukça küçük ebatlarda bilgisayarların geliştirildiğı ve kişisel bilgisayarların da temelini atıldığı bir süreci kapsar. Verimliliğin arttığı ve maliyetin düştüğü bu dönem bilgisayar kullanımının da yaygınlaşmasına neden olmuştur. Bilgisayara dayalı (yazıcı,

tarayıcı gibi) yan ürünlerin ve paket programların geliştirildiği bu dönem bilgisayara dayalı ticaretin gelişmesine de yön vermiştir (Dikeç,1988: 15).

2006 ve sonrasını kapsayan beşinci dönem, insan gibi düşünüp algılayabilen bilgisayarların geliştirildiği bir süreci ifade eder. İşlem kapasitesi diğer dönemlere oranla daha da çok artan tezat olarak boyutu küçülen beşinci kuşak bilgisayarlar hayatın her alanında kullanılır hale gelmiştir (Daştan,2008:18). Bilgisayara paralel olarak gelişen yazılımlar ise çok amaçlı kullanım özelliği taşıyor hale gelmiştir (Can,1998).

4.2.2.İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİNDE YAŞANAN GELİŞMELER

İletişim; bilgi, duygu ve düşüncelerin belirli birtakım araçlarla kişi ya da kişilere aktarılması demektir (Deryakulu,1992:788). Tarihin ilk çağlarında ateş ve dumanla başlayan iletişim, 1970'lerden sonra yaşanan teknolojik gelişmelerle farklı bir boyuta ulaşmıştır (Sarıyer,2008:2). Söz konusu gelişmeler, geleneksel iletişim araçlarının sağladığı tek yönlü iletişime tezat olarak, kaynak ve alıcı arasında etkileşim sağlayan, kanalların ortaya çıkmasına neden olmuştur (Kara,2009).

İletişim teknolojileri alanında meydana gelen gelişmelerin kronolojik bir sırayla tanımlandığı Tablo.1, Daştan (2008:20) ve Goetsch'nin (2008:161) çalışmalarından yararlanılarak oluşturulmuştur.

Tablo 9. İletişim Teknolojileri

M.Ö.3500	M.Ö 3500 yıllarında Sümerler bilinen ilk resim yazıyı kullandılar.
M.Ö.3100	Mısırlılar Hieroglifleri geliştirdiler.
M.Ö. 500	Yazı aracı olarak kil yerine papirüs ve fırça kullanılmaya başladı.
M.Ö. 200	Yazı malzemesi olarak parşömen kullanılmaya başlandı.
M.Ö. 100	Roma'da halk kütüphaneleri kuruldu.
M.S. 105	Çinliler kâğıt ve mürekkep kullanmaya başladı.
M.S. 450	Asya'da blok basın kullanılmaya başlandı.
1453	Avrupa'da matbaanın icadı.

1814	Basımcılıkta buhar gücünden yararlanılması. İlk silindir basımın geliştirilmesi.
1826	Fotoğrafın kullanımı.
1835	İlk haber ajansı Fransız haber ajansı Havas kuruldu.
1836	Telgrafın icat edilmesi.
1853	Kağıt hamurunun ağaçtan yapılmaya başlanması.
1866	Transatlantik kablunun tamamlanması.
1876	Telefonun icadı.
1900	Radio dalgaları ile konuşmaların aktarılması.
1923	İlk televizyonun tanıtılması.
1926	Sinemada ses kullanımı gerçekleştirildi.
1935	Radyoya FM kanalının eklenmesi.
1939	Ticari televizyon yayıncılığının başlaması.
1951	İlk renkli televizyonun yayına başlaması.
1957	İlk yapay uydu Sputnik'in uzaya fırlatılması.
1960	Metin ve belgelerin işlenmesini ve paylaşımını sağlayan ilk işaretleme dili GML(Generalized Markup Language) geliştirilmiştir.
1962	ABD'de ARPANET'in(Araştırma Projeleri Ajansı Yerel Ağı) geliştirilmesi.
1969	ARPANET'in oluşturulması ve İnternet'in ortaya çıkması.
1970	Ses ve görüntünün uydular aracılığıyla dünyaya yayılması.
1972	Ağlar aracılığıyla insanlar arası iletişimin sağlanabilir hale gelmesi. İlk e-postanın gönderimi.
1974	ARPANET'in ticari sürümünün geliştirilmesi.
1977	E-posta kullanımının yaygınlaşması.
1980	Fiber optik ağlar aracılığıyla sesli ve sesli olmayan bilgilerin iletilmesi.
1982	Bilgisayarlar arası iletişime olanak veren OSI ve TCP/IP gibi standartların kullanılması ve İnternet'in geliştirilmesi.
1982	Dijital telefonların ortaya çıkması.

1983	Elektronik yayıncılığın başlaması.
1985	Mobil telefonun geliştirilmesi.
1986	GML'nin geliştirilmesiyle bir başka işaretleme dili olan SGML(Standardized Generalized Markup Language) uygulamaya koyulmuştur. CD-ROM yayıncılığın başlaması bu tarihte yaşanan bir başka gelişmedir.
1989	İnternet ortamında belge paylaşımını olanaklı hale getiren HTML(Hypertext Markup Language) dili geliştirilmiştir.
1990	İnternet erişim sağlayıcılarının artması erişim maliyetinin azalması
1991	World Wide Web uygulamalarının kullanılmaya başlaması.
1992	Web listeleme(brower)'nin geliştirilmesi.
1993	Web sitesi sayısının 500'e yükselmesi.
1994	Netscape navigator'un ilk sürümünün ve arama motorlarının geliştirilmesi.
1995	Sanal yayıncılık döneminin başlaması.
1996	Diğer işaretleme dillerine oranla daha fazla esneklik sağlayan XML(Extensible Markup Language) geliştirilmiştir.
1997	İnternet Explorer tarayıcısının geliştirilmesi.
1998-99	Google'ın ortaya çıkması.
2000-2005	IPOD'un tasarlanması. Google Print çalışmasının gerçekleştirilmesi. Web 2.0 araçlarının geliştirilip uygulamaya konulması.

İletişim teknolojileri başlığı altında ifade edilen yeni medya araçları, iletimden-iletişime, telekomünikasyondan- enformasyona, yayın ve yayımdan- basıma değin pek çok alanda ortaya çıkan teknoloji ürünlerini kapsamaktadır (Atabek, 2001: 31). Bilgisayar desteği ile çalışan İnternet, modem, uydu, dijital teknoloji ürünleri, GSM, WAP, GPRS, VCD, DVD gibi araçlar bunlardan başlıcalarıdır (Sarıyer,2008: 10).

İletişim teknolojilerinde meydana gelen gelişmelerin temel dayanağı 1950'lerden sonra uygulama alanı genişleyen yarı iletken teknolojileridir (Atabek,2001:32). Yarı iletken teknolojisine dayalı elektronik ürünler, enerji tüketimi ve maliyet açısından tasarruf sağlamanın yanı sıra uzun süreli kullanım imkânı da yaratmıştır. Bu durum elektroniğe

dayalı ürün hacmi ve uygulama alanında büyümeye yol açmıştır. Yarı iletkenlerin bilgisayara dayalı teknolojilerle birleşmesi, sayısı her geçen gün artan yeni iletişim araçlarının geliştirilmesine ortam hazırlamıştır (Atabek,2001:59).

Bunlardan biri uzak bilgisayarlar arası veri alışverişini olanaklı hale getiren ağlardır. Atabek'e göre (2001:117) ağ (Network), "*kişiler arası ya da kitle düzeyinde bilgi aktarımını zaman ve mekândan bağımsız kılan iletişim araçları*"dır. Mesafeye dayalı iletişim özellikleri itibariyle iki grupta incelenen bilgisayar ağlarından ilki kısa mesafeli iletişimi olanaklı kılan *Local Area Network*(LAN)'tür. Diğeri ise uzak mesafeler için iletişim imkânı doğuran *Wide Area Network*(WAN)'tür. Mesafe ya da bölge sınırlaması yapmadan çok sayıda ağı birbirine bağlayan Internet ise "ağların ağı" şeklinde tanımlanır (Atabek,2001:117).

4.3. GELİŞEN TEKNOLOJİLERİN BİLGİ PROFESYONELLİĞİNE ETKİSİ

Toplumsal dinamiklerin bilgi üzerine kurulduğu yeni toplum yapısı, "bilgi işçisi" olarak nitelendirilen işgücünün çağa uygun yeteneklere sahip olmasını zorunlu kılmıştır. Modern gelişmelerin yarattığı değişim bilgi profesyonellerini pek çok yönden etkilemiştir (Anameriç ve Rukancı,2004:6).

4.3.1. BİLGİ MERKEZLERİ AÇISINDAN

Bilgi teknolojileri diğer pek çok örgüt gibi, bilgi merkezlerini de etkisi altına almıştır. Bilgi teknolojilerine dayalı uygulamalar, sunulan hizmet boyutunda bilgi merkezlerinin yürüttükleri faaliyetleri yeniden gözden geçirmelerine, yönetsel açıdan ise esnek ve katılımcı bir örgüt modelini benimsemelerine neden olmuştur (Kurulgan,2005:44; 2006:162). Bu doğrultuda gerek yapısal, gerekse yönetsel açıdan yeni düzenlemelere giden bilgi merkezleri Yurdadoğ'un ifadesiyle "*başlı başına bir dönüşüm sürecine girmiştir*" (Yurdadoğ, 1997:73).

Üstün (1994:219), teknolojik gelişmelerin bilgi merkezlerinin fiziksel önemini yitirmesine, buna karşılık yaygın erişim noktalarıyla hizmet kapasitesini genişletmesine neden olduğunu belirtmektedir. Bilgi teknolojilerinin etkisiyle ortaya çıkan sanal, dijital ve elektronik kütüphaneler, mekan ve format ayrımı yapmaksızın, bilgi kaynaklarının

tanımlanması, yerinin belirlenmesi ve kullanılmasını sağlayarak kullanıcı açısından bilgi erişime, bilgi profesyonelleri açısından da hizmet tasarımına yeni boyutlar kazandırmıştır (Karakaş, 1996: 339).

Bilgi teknolojilerinin kütüphaneler üzerindeki etkilerini altı başlıkta ele alan Yıldız (2010:185) günümüzde kütüphanelerin,

- İnternet üzerinden erişilebilen,
- Dermesine açık erişim sağlayan,
- Günün her saati istenilen bilgiye erişim sağlayan,
- Bilgi merkezi dermelerini basılı materyallerle sınırlı gören geleneksel algıya karşıt olarak farklı formatta bilgileri bir arada bulunduran,
- Farklı dil ve kültüre sahip kullanıcıları göz önünde bulundurarak birden çok dilde hizmet veren,
- Hiçbir ayırım gözetmeksizin dünya çapında kullanıcılara hizmet sunan yapılarda olduklarının altını çizmektedir.

4.3.2.BİLGİ HİZMETLERİ AÇISINDAN

Çakın (2000:7), bilgi teknolojilerinde yaşanan gelişmelerin bilgi hizmetleri üzerindeki etkisini değerlendirirken, gelişen teknolojilerin bilginin bilgi merkezi dışında da düzenlenmesine, erişimine ve depolanmasına olanak sağladığını, bunun yanı sıra kullanıcı istek ve beklentilerinin temel alındığı bir hizmet anlayışını ortaya çıkardığını vurgulamaktadır.

Teknik hizmetler açısından düşünüldüğünde, düşük maliyet ve ileri düzey performans başta olmak üzere, sağladığı pek çok kazanımla bilgi teknolojileri, bilgi ile ilgili yönetsel süreçlerde çok sayıda kanalın ortaya çıkmasına neden olmuştur (bkz.Tablo 7). Bu durum, bilgi kaynaklarının sağlanması, kataloglanması, sınıflanması gibi teknik hizmetlerde tekrarlı süreçlerin sona ermesine, yinelenen işlemlerin yol açtığı emek, para ve zaman kaybının ortadan kalkmasına neden olmuştur (Yalvaç,1994:53).

Tablo 10.Bilgi Yönetimi İşlemlerinde BT'nin Rolü

		DESTEKLEYİCİ BİLGİ TEKNOLOJİLERİ	BİLGİ TEKNOLOJİLERİ YETENEKLERİ	TEKNOLOJİ PLATFORMU
BİLGİ YÖNETİMİ İŞLEMLERİ	BİLGİ ÜRETİMİ	• Veri madenciliği • Öğrenim araçları	* Yeni bilgi kaynaklarını uyarlama * Zamanında öğrenim	* Net üzerinde ortak çalışma platformu ve iletişim teknolojileri * Intranet
	BİLGİ DEPOLAMA/ ERİŞİM	• Elektronik ilan tahtaları • Bilgi depoları • Veri tabanları	* Kurumsal ve bireysel belleğin kurumun bilgi erişimine açılması	
	BİLGİ TRANSFERİ	• Elektronik ilan tahtaları • Tartışma platformu • Talimatlar	* Daha büyük iç ağlar * Daha fazla erişilebilir iletişim kanalları * Bilgi kaynaklarına daha hızlı erişim	
	BİLGİ UYGULAMALARI	• Uzman sistemler • İş akış sistemleri	* Bilgi birçok ortama göre uyarlanabilir * İş akışı ve otomasyon içerisinde yeni bilginin daha hızlı uyarlanması	

Kaynak:Alavi ve Dorothy'den(2001:125) aktaran Odabaş(2005:110)

Bilgi teknolojilerinin yarattığı değişim kullanıcı hizmetleri açısından düşünüldüğünde, hizmet üreten her kurum gibi kullanıcı memnuniyetinin ön plana çıktığı yaklaşımların benimsendiği görülmektedir (Akbayrak,2005:23). Bilgi teknolojilerinin etkisiyle “son kullanıcı” kavramıyla ifade edilen kullanıcı faktörü, bir bilgi merkezinin bina, bütçe, insan gücü, koleksiyon gibi diğer temel unsurlarının önüne geçmiştir (Çanak,2005:208). Bilgi merkezlerinin büyüklüğü önceki dönemlerde koleksiyonunda bulunan kaynak sayısı ile ölçülürken, günümüzde kullanıcıya sunulan hizmetin etkinliğiyle belirlenir

olmuştur (Çanak,2005:208). Değişen kullanıcı beklentileri ve bilgi miktarına paralel olarak artan iş hacmi, bilgi merkezleri için bilginin kolay, hızlı ve güvenilir bir şekilde sağlanması ve düzenlenmesini zorunlu kılmıştır.

4.3.3.KULLANICILAR AÇISINDAN

1960'lı yılların sonunda, ARPANET ile başlayan Internet akımı, elektronik ortam üzerinde depolanan bilgi taşıyıcılarının bilgisayar ağları aracılığıyla isteyen herkesçe erişilebilir olmasına neden olmuştur (Şendağ,2009). Bu doğrultuda, çevrim içi ağlarla küresel düzeyde veri tabanlarına erişim imkanı yakalayan bilgi profesyonelleri, geniş kapsamlı bilgi hizmetleri ile kullanıcı beklentilerini daha verimli bir düzeyde karşılayabilme olanağı yakalamışlardır.

2000'li yıllarda Internet, yerini “yeni nesil internet” olarak ifade edilen “Web 2.0” teknolojisine bırakmıştır. Web 2.0, sosyal ağ siteleri, web tabanlı özgür ansiklopediler, gibi iletişim araçlarıyla; bilgi erişim ve paylaşımına olanak sağlayan ikinci nesil İnternet tabanlı web hizmetlerini ifade etmektedir (Şendağ,2009). Web 2,0 tanımlarında bahsedilen yeni nesil ya da ikinci nesil internet, değişen kullanıcı gereksinimlerinin karşılanması amacıyla geliştirilen yeni teknolojilerin tamamını kapsayan şemsiye bir terimdir.

Geçmiş yıllarda aranılan bir bilgiyi bulmak söz konusu bilgiyi yerinden sağlamayı gerektirirken, kullanıcıların içeriğe müdahale etmesine olanak sağlayan Web 2.0 siteleri, farklı kaynaklardan sağlanan çok sayıda yararlı ve kullanılabilir bilgiyi tek bir yapı altında sunmaktadır (Şendağ,2009). Bu durumun bilgi erişim ve paylaşımında sağladığı avantajlar bilgi merkezlerinin web 2.0 araçlarını kullanmasını ve dolayısıyla Library 2.0 kavramının ortaya çıkmasını tetiklemiştir.

İlk kez Michael Casey'in LibraryCrunch adlı bloğunda kullandığı Library 2.0 kavramı; kullanıcılar ve bilgi merkezleri arasında etkileşimli işbirliği sağlamayı amaçlayan bir web teknolojisidir (Casey,2005). Library 2.0 ile kullanıcılar, web üzerinden bilginin sağlanması, düzenlenmesi ve erişimi gibi süreçlerin aktif birer katılımcısı haline gelmiştir.

4.3.4. EĞİTİM ve UNVAN AÇISINDAN

21.yüzyılda bilginin kayıt altına alındığı ortam çeşitlendikçe, kullanıcıların bilgi arama davranışı ve bilgiye erişim yolları da değişmiştir. Yaşanan değişim, beklentileri her geçen gün farklılaşan bir kullanıcı grubu ortaya çıkarırken, söz konusu beklentilere yanıt verecek niteliklere sahip bilgi profesyonellerinin varlığını da zorunlu kılmıştır. Tüm bunlar, mesleğin eğitiminden sorumlu kurumları beklentilere paralel özelliklerle yeniden yapılanmaya ve bu bağlamda ders programlarını yeniden düzenlemeye itmiştir.

İlgili düzenlemeler, bilgi ile ilgili taleplere yanıt vermesi beklenen profesyonellerin “bilgi, bilgisayar ve iletişim teknolojileri okuryazarı” nitelendirmelerine uygun özellikler taşıması gerektiğine odaklanmıştır (Yalvaç,2001:137). Bu bağlamda geleneksel bilgi yönetimi sürecinin bilgi teknolojilerine dayalı uygulamalarla gerçekleştirilmesini ve bilgi profesyonellerinin bilgi, bilgisayar ve iletişim teknolojileri okuryazarı iş görenler olmalarını sağlayacak birçok ders (Bilgisayara Giriş, İnternet ve Bilgiye Erişim, Veri Tabanları ve Çevrimiçi Tarama, Sistem Analizi, Web Tasarımı, Veri Tabanı Yönetim Sistemleri, Bilgi Teknolojisi Yönetimi, Bilgi Sistemleri Tasarımı, Elektronik Bilgi Merkezleri, Bilgi Danışmanlığı, Bilgi Mimarisi, Elektronik Bilgi Hizmetleri, Elektronik Arşivleme, Kalite Sistem Dokümantasyonu, Bilgi Ekonomisi, Dijital Kütüphaneler gibi...) düzenlenen yeni eğitim programlarında yer almıştır (Yılmaz, 2009:367).

Bilgi profesyonelleri, kütüphaneci, arşivist, bilgi yöneticisi, gibi pozisyonlarla iş dünyasında yer alsada gelişen nitelikleri ve genişleyen uygulama alanları neticesinde bu unvanlar yetersiz kalmaya başlamıştır (Abels ve bşk.,2003:1).

“Elektronik” sözcüğü bilgi kaynaklarının ya da bilgi merkezlerinin başına gelen bir nitelendirme olmanın yanı sıra, görev alanına göre bilgi profesyonellerinin kadro isimlerine de eklenir olmuştur (Goetsch,2008:162). Örneğin, kütüphanelerde danışma kütüphanecisi yerine “elektronik danışma kütüphanecisi”, teknik hizmetlerden sorumlu kütüphaneci yerine “elektronik kaynak koordinatörü” gibi, geleneksel bilgi merkezleri dışındaki kurumlarda ise “elektronik veri tabanı yöneticisi”, “bilgi sistemleri tasarımcısı”, “sistem analisti” gibi mesleki yeteneği teknolojiyle birleştiren unvanlar kullanılmaya başlamıştır (Goetsch,2008:162; Mach,2002).

Mach (2002) uygulama alanında bilgi profesyonellerinin aldıkları bazı unvanları şöyle sıralar:

- Bilgi ve teknoloji koordinatörü,
- Bibliyografik veri tabanı koordinatörü,
- Bibliyografik bilgi koordinatörü,
- İş ve işletme bilgisi koordinatörü,
- Web sitesi koordinatörü,
- Bilgisayar hizmetleri yöneticisi,
- Bilgi danışmanı,
- İçerik yöneticisi,
- Bilgi sistemleri koordinatörü,
- İnternet araştırmacısı ve WWW Yöneticisi,
- Dijital kütüphaneci,
- Elektronik öğrenim yöneticisi,
- Ağ ve kaynak yöneticisi,
- Doküman yöneticisi,
- Elektronik resim ve metin merkezi koordinatörü,
- Elektronik kaynak erişim uzmanı,
- Erişim ve medya hizmetleri uzmanı,
- Bilgi analisti ya da bilgi mimarı,
- Bilgi uzmanı
- Dijital arşivist,

4.3.5. MESLEKİ İŞLEVLER ve NİTELİKLER AÇISINDAN

Bilgi teknolojileri, bilgi profesyonellerinin mesleki sorumlulukları üzerinde önemli bir etkiye sahip olup, mesleki işlevlerinin genişlemesine ve taşımaları beklenen niteliklerin değişmesine neden olmuştur. Bilgisayar okuryazarlığı ve bilgi yönetimi süreçleri ile ilgili teknolojilere mesleki sorumluluklar çerçevesinde hâkimiyet, bilgi profesyonellerinin taşıması gereken ölçütlerin başını çeker hale gelmiştir (Safahieh ve Asami, 2008:52).

Harrods'un (2000:372) bilgi yönetimi tanımından yola çıkarak, bilgi profesyonellerinin mesleki işlevleri; kurumsal faaliyetlerin yeterli düzeyde gerçekleşmesine katkıda bulunmak amacıyla, biçimine ve kayıtlı olduğu ortama bakılmaksızın, bilginin etkin bir şekilde üretimi, düzenlenmesi, saklanması, erişilmesi ve yaygınlaşmasını sağlayıcı

etkinliklerde bulunmaktadır, denilebilir. Tonta (2000:75) bilgi profesyonellerinin temel işlevlerini şöyle ifade etmektedir:

- “Bilgi sistemleri tasarlamak, kurmak ve kullanmak,
- Bilgi sistemlerini yönetmek,
- Kullanıcılarla bilgi kaynakları/sistemleri arasında aracı görevi üstlenmek.”

Temel işlevleri çerçevesinde meslek mensuplarının taşıması beklenen nitelikler Çakın’a göre (2000:9);

- “İçinde bulunduğu topluma karşı gerçekleştirmekle yükümlü olduğu sorumluluklarının bilincinde olmalı,
- Kullanıcı gereksinimlerine uygun bilgi ve bilgi kaynaklarını seçme ve sağlama becerisine sahip olmalı,
- Mesleki teknik ve becerilere hakim olarak talep edilen bilgilere erişimi sağlayabilmeli,
- Temel mesleki aracı olan kayıtlı bilginin sağlanmasından erişimine tüm organizasyon süreçleri yürütme ve geliştirme becerisine sahip olmalı,
- Kullanıcısının talep ettiği bilgiyi uygun ortam ve koşullar doğrultusunda aktarma kabiliyetine sahip olmalı,
- Bilgi teknolojilerini etkinlikle kullanabilmeli,
- Kullanıcılarının özelliklerinden, beklentilerinden ve bilgi arama davranışlarından haberdar olmalı,
- İnsan kaynakları yönetimi ve bilgi hizmetleri yönetimi konusunda gerekli bilgi ve becerilere sahip olmalı.
- Meslek ahlakının öngördüğü yükümlülüklerle saygılı davranmalı.”

Barutçugil’den (2005:148-149) aktaran Atılgan (2009:208) ise bilgi profesyonellerinin şu özelliklere sahip olması gerektiğini vurgular:

- “Mesleki eğitim almış olmak,
- İnisiyatif almak,
- Bağlantılar kurmak,

- *Kendini yönetme becerisine sahip olmak,*
- *Takım çalışması yapabilmek,*
- *Liderlik ve izleyicilik özellikleri taşımak,*
- *Kişisel bakış açısına sahip olmak,*
- *Organizasyonel duyarlılığının olmak,*
- *Esnek, idealist ve ilkeli olmak,*
- *Bağımsız düşünebilmek.”*

Belirlenen bu nitelikler bilgi profesyonellerinin, modern meslek anlayışına uygun olarak esnek, yeniliklere açık, bilgiden değer üretebilen, yaratıcı karakteristikte olmaları gerektiğini vurgulamaktadır (Güler, 2010:17).

21. yüzyılda bilgi profesyonellerinin taşımaları gereken kişisel nitelikler bir başka çalışmada şöyle özetlenmiştir:

- *“Tartışma konularını araştırır ve yeni fırsatlardan yararlanır.*
- *Geniş bir bakış açısına sahiptir.*
- *Etkili iletişim kurar.*
- *Fikirleri açık bir şekilde sunar; kendine güvenli ve ikna edici bir şekilde görüşür.*
- *Ortaklıklar ve anlaşmalar yaratır.*
- *Karşılıklı saygı ve güvene dayalı bir çevre kurar, farklılıklara saygı duyar ve değer verir.*
- *Takım yaklaşımını benimser; işbirliği, öncülük ve izlemek arasındaki dengenin önemini kabul eder.*
- *Ölçülü tehlikeleri göze alır; zıt görüşlerle karşılaşınca, cesaret ve direnç gösterir.*
- *Planlar, önem sırasına koyar ve nazik olan konulara öncelikle odaklanır.*
- *Kişisel mesleki tasarımlarda bulunur.*
- *Yaratıcı ve yenilik yapıcı şekilde düşünür; yeni veya yaratıcılık fırsatlarını araştırır.*
- *Profesyonel bir ağ kurmanın ve kişisel mesleki planlamanın değerini bilir.*
- *İş, aile ve topluma olan yükümlülüklerini dengede tutar.*
- *Devamlı değişiklik olan bir zamanda, esnek ve olumlu kalır.*
- *Kendisinin ve başkaları için olan başarıları kutlar (Abels ve bsk,2003:122).*

5.BÖLÜM

BULGULAR ve GENEL DEĞERLENDİRME

Bu bölümde araştırma verilerine dayalı olarak yapılan analizlerden elde edilen bulgular ve bunlara ilişkin genel değerlendirmelere yer verilmiştir. Bulguların sunumunda sayı ve yüzde değerleri ile dağılım bilgileri; ortalama, standart sapma ve standart hata değerleri ile tanımlayıcı istatistikler ve değişken düzeylerine bağlı olarak yapılan bağımsız örneklem T testi ya da tek yönlü Varyans (Anova) analizlerinin anlamlılık (p) değerlerine yer verilmiştir.

5.1.DEMOGRAFİK BULGULAR

Araştırmaya katılan bilgi profesyonellerinin yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu gibi tanımlayıcı özelliklerini ortaya koymak amacıyla yapılan analiz sonuçlarına bu bölümde değinilmiştir.

Tablo11. Demografik Bulgular

DEĞİŞKENLER	DEĞİŞKEN DÜZEYLERİ	SAYI n	YÜZDE %
CİNSİYET	Kadın	72	67,9
	Erkek	34	32,1
	Toplam	106	100
YAŞ	20-29	14	13,2
	30-39	50	47,2
	40-49	38	35,8
	50-59	4	3,8
	Toplam	106	100
EĞİTİM DURUMU	Lisans	80	75,5
	Yüksek Lisans	21	19,8
	Doktora	5	4,7
	Toplam	106	100
MEDENİ DURUM	Evli	67	63,2
	Bekâr	37	34,9
	Dul	2	1,9
	Toplam	106	100

Katılımcıların cinsiyete göre dağılımı incelendiğinde % 67,9'unun (72kişi) kadın %32,1'inin(34 kişi) ise erkek olduğu görülmektedir.

Ankete yanıt veren katılımcıların büyük çoğunluğu 30-39 yaş grubundadır (%47.2, 50 kişi). Bunu sırasıyla 40-49 (35.8, 38 kişi), 20-29 (%13.2, 14 kişi) ve 50-59 (%3.8, 4kişi) yaş grubundakiler izlemektedir.

Eğitim durumuna göre dağılım incelendiğinde katılımcıların %75,5'inin (80 kişi) lisans derecesine, , %19,8'inin (21) yüksek lisans, %4,7'sinin (5 kişi) ise doktora derecesine sahip olduğu görülmektedir.

Medeni duruma göre dağılım sonuçları katılımcıların %63,2'sinin (67) evli, %34,9'unun (37) bekâr, %1,9'unun (2 kişi) ise dul olduğunu göstermektedir.

5.2. MESLEĞE İLİŞKİN BULGULAR

Bu bölümde, katılımcıların mesleğe ilişkin değerlendirmelerini içeren bulgulara yer verilmiştir.

Tablo12. Mesleğe İlişkin Bulgular

DEĞİŞKENLER	DEĞİŞKEN DÜZEYLERİ	SAYI n	YÜZDE %
MESLEĞİ TERCİH ETME NEDENLERİ	Üniversiteye giriş puanıma uygun olduğu için	54	50,9
	Yapmayı arzu ettiğim bir meslek olduğu için	31	29,2
	Diğer(Konu uzmanı olduğum için)	14	13,2
	Çalışma koşullarını rahat bulduğum için	3	2,8
	Diğer(Ailem istediği için)	2	1,9
	Diğer(İş olanakları çok olduğu için)	2	1,9
	Toplam	106	100,0
MESLEKİ SORUMLULUKLARI	Kayıtlı olduğu ortama bakılmaksızın bilginin sağlanmasından erişimine tüm süreçlerinde aktif rol oynamak	67	63,1
	Basılı bilgi kaynaklarının bakımı, korunması, düzenlenmesi ve erişimini sağlamak	22	20,8
	Elektronik veri tabanları üzerindeki bilgiyi yönetmek ve erişimini sağlamak	13	12,3
	Web uygulamaları üzerinden bilginin kullanıcılara iletimini sağlamak	4	3,8
	Toplam	106	100,0
TAŞIMAK İSTEDİKLERİ UNVAN	Bilgi uzmanı	30	28,3
	Kütüphaneci	25	23,6
	Bilgi profesyoneli	23	21,7
	Bilgi danışmanı	16	15,1
	Dokümantasyon/Enformasyon uzmanı	7	6,6
	Arşivist	4	3,8
	Diğer(bilgi merkezi yöneticisi)	1	0,9
	Toplam	106	100
MESLEĞİ BAŞKALARINA ÖNERMELERİ	Evet	40	37,7
	Hayır	29	27,4
	Belki	37	34,9
	Toplam	106	100,0

Katılımcıların %50.9'u (54 kişi) üniversiteye giriş puanına uygun olduğu için, %29.2'si (31 kişi) yapmayı arzu ettiği bir meslek olduğu için, %2.8 (3 kişi) çalışma koşullarını uygun bulduğu için meslek olarak bilgi profesyonelliğini tercih etmiştir. %17 oranında katılımcı mesleği tercih etme nedenini diğer seçeneği ile açıklamıştır. Bunlardan %13.2'si (14 kişi) konu uzmanı olduğu için, %1.9'u (2 kişi) ailesi istediği için ve yine %1.9'u (2 kişi) iş olanakları çok olduğu için bilgi profesyoneli olmayı tercih etmiştir.

Katılımcıların %63.1'i (67 kişi) mesleki sorumluluklarını, kayıtlı olduğu ortama bakılmaksızın bilginin sağlanmasından erişimine tüm süreçlerinde aktif rol oynamak şeklinde açıklamaktadır. Ankete katılan bilgi profesyonellerinin %20.8'i (22 kişi) mesleki sorumluluklarını basılı bilgi kaynaklarının bakımı, korunması, düzenlenmesi ve erişimini sağlamak, %12.3'ü (13 kişi) elektronik veritabanları üzerindeki bilgiyi yönetmek ve erişimini sağlamak, %3.8 (4 kişi) web uygulamaları üzerinden bilginin kullanıcılara iletimini sağlamak ifadeleriyle açıklamaktadır.

Taşımak istenen ünvana göre dağılım sonuçları, katılımcıların %28.3'ünün (30 kişi) bilgi uzmanı, %23.6'sının (25 kişi) kütüphaneci, %21.7'sinin (23 kişi) bilgi profesyoneli, %15.1'inin (16 kişi) bilgi danışmanı, %6.6'sının (7 kişi) dokümantasyon/enformasyon uzmanı, %3.8'inin (4 kişi) arşivist, %0.9'unun (1 kişi) diğer seçeneği ile ifade ettiği şekilde bilgi merkezi yöneticisi ünvanını taşımak istediğini göstermektedir.

Mesleği başkalarına önermeleri durumuna göre dağılım sonuçları %37.7'sinin (40 kişi) evet, %34.9'unun (37 kişi) belki, %27.4'ünün (29 kişi) ise hayır yanıtı verdiğini göstermektedir.

5.3. HİZMETE İLİŞKİN BULGULAR

Tablo 13'te bilgi profesyonellerinin hizmet süresi, aylık (net) maaşları, hizmet verdikleri birim, taşıdıkları unvan ve yasal güvenceleri gibi hizmete ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 13. Hizmete İlişkin Bulgular

DEĞİŞKENLER	DEĞİŞKEN DÜZEYLERİ	SAYI n	YÜZDE %
HİZMET SÜRESİ	1-6 Yıl	34	32,1
	7-12 Yıl	17	16,0
	13-18 Yıl	22	20,8
	19-24 Yıl	28	26,4
	25 Yıl ve Üzeri	5	4,7
	Toplam	106	100
AYLIK (NET) MAAŞ	1200-1500 TL	53	50,0
	1501-2000 TL	31	29,2
	2001-2500 TL	16	15,1
	2501TL ve Üzeri	6	5,7
	Toplam	106	100
HİZMET VERİLEN BİRİM	Kütüphane	93	87,7
	Bilgi-Belge Erişim Birimi	7	6,6
	Dokümantasyon/Enformasyon Merkezi	5	4,7
	Diğer(Ticari bilgi ve rehberlik hizmetleri birimi)	1	0,9
	Toplam	106	100
TAŞINAN UNVAN	Kütüphaneci	59	55,7
	Uzman	27	25,5
	Kütüphane Müdürü	10	9,4
	Uzman Yardımcısı	4	3,8
	Bas Uzman	3	2,8
	Bilgi ve belge yöneticisi	3	2,8
	Toplam	106	100
ÖZLÜK HAKLARINI DÜZENLEYEN YASA	657 Sayılı Kanun kapsamında kadrolu	58	54,7
	4857 Sayılı İşçi Kanunu Kapsamında	20	18,9
	657 Sayılı Kanun kapsamında sözleşmeli	15	14,2
	2547 Sayılı Yüksek Öğretim Kanun Kapsamında	11	10,4
	278 Sayılı Kanun	2	1,9
	Toplam	106	100
KURUMSAL HİYERARŞİDEKİ KONUM	Organizasyon şemasının orta kademeli pozisyonlarından birinin sahibi	49	46,2
	Herkesçe takdir edilen saygın biri	36	34,0
	Kurumsal hiyerarşinin alt sıralarında yer alan biri	18	17,0
	İş yükü hafif ve mesleki yeterlilikleri sınırlı biri	3	2,8
	Toplam	106	100
HİYERARŞİK KONUMUN HİZMETE UYGUNLUĞU	Evet	35	33,0
	Hayır	42	39,6
	Kısmen	29	27,4
	Toplam	106	100,0
ÇALIŞMA KOŞULLARININ HİZMETE UYGUNLUĞU	Evet	42	39,6
	Hayır	22	20,8
	Kısmen	42	39,6
	Toplam	106	100,0
EMEĞİN KARŞILIĞINI ALMA	Evet	18	17,0
	Hayır	64	60,4
	Kısmen	24	22,6
	Toplam	106	100,0
ÜCRETİN HİZMETLERİN VERİMLİLİĞİNİ ETKİLEMESİ	Evet	27	25,5
	Hayır	43	40,6
	Kısmen	36	34,0
	Toplam	106	100,0

Katılımcıların meslekte tamamladıkları hizmet sürelerine ilişkin bulgular incelendiğinde %32.1'inin (34 kişi) 1-6 yıl, %26.4 (28) 19-24 yıl, %20.8'inin (22) 13-18 yıl, %16'sının (17 kişi) 7-12 yıl ve %4.7'sinin (5 kişi) 25 ve üzeri yıldır görev yapmakta olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Aylık (net) maaşa göre dağılım incelendiğinde katılımcıların yarısının (%50, 53 kişi) 1200-1500 TL maaş aldığı; bu grubu sırasıyla %29.2 (31 kişi) oranla 1501- 2000 TL maaş alanlar, %15.1 (16 kişi) oranla 2001-2500 TL maaş alanlar ve %5.7 (6 kişi) oranla 2500 TL üzerinde maaş alanlar izlemektedir.

Ankete katılan bilgi profesyonellerinin hizmet verdikleri birime göre dağılımları irdelendiğinde %87.7'sinin (93 kişi) kütüphanede, %6.6'sının (7 kişi) bilgi-belge erişim biriminde, %4.7'sinin (5 kişi) dokümantasyon-enformasyon biriminde, %0.9'unun (1 kişi) ise diğer seçeneği ile açıkladığı ticari bilgi ve rehberlik hizmetleri biriminde çalıştığı görülmektedir.

Bilgi profesyonellerinin taşıdıkları unvana göre dağılımları incelendiğinde %2.8'inin (3 kişi) baş uzman, %25.5'inin (27 kişi) uzman, %3.8'inin (4 kişi) uzman yardımcısı, %55.7'sinin (59 kişi) kütüphaneci; %9.4'ünün (10 kişi) kütüphane müdürü ve %2.8'inin (3 kişi) bilgi ve belge yöneticisi unvanını taşıdığı görülmektedir.

Katılımcıların özlük haklarını düzenleyen yasaya göre dağılımları incelendiğinde %54.7'sinin (58 kişi) 657 Sayılı Kanun'un Genel ve İdari Hizmetler Sınıfı kapsamında kadrolu, %18.9'unun (20 kişi) 4857 Sayılı İşçi Kanunu kapsamında, %14.2'sinin (15 kişi) 657 Sayılı Kanun kapsamında sözleşmeli, %10.4'ünün (11 kişi) 2547 Sayılı Yüksek Öğretim Kanun kapsamında, %1.9 (2 kişi) 278 Sayılı Kanun kapsamında özlük haklarının düzenlendiği sonucuna ulaşılmıştır. Ancak anketin uygulandığı dönemden bir süre sonra 05/03/2010 tarih ve 7996 sayılı Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı kararı ile, kütüphaneci ve arşivci unvanlarına sahip bilgi profesyonelleri, 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 36. maddesinin birinci fıkrasının Teknik Hizmetler Sınıfı başlıklı II numaralı bendi kapsamına alınmıştır (Resmi Gazete,2010).

Katılımcılardan %46.2'si (49 kişi) mesleği itibariyle kurumsal hiyerarşideki konumunu “organizasyon şemasının orta kademeli pozisyonlarından birinin sahibi” şeklinde değerlendirirken, %34'ü (36 kişi) kendini herkes tarafından takdir edilen saygın biri olarak görmektedir. Katılımcıların %17'si (18 kişi) kurumsal konumunun hiyerarşinin alt sıralarında yer aldığını düşünmekte ve %2.8'i (3 kişi) iş yükü hafif ve mesleki yeterlilikleri sınırlı biri olarak değerlendirildiğini düşünmektedir.

Katılımcılardan % 39.6'sı (42 kişi) hiyerarşik konumlarının sundukları hizmetlere uygun olmadığını, % 27.4'ü (29 kişi) ise kısmen uygun olduğunu düşünmektedir. Buna karşılık % 33'ü (35 kişi) hiyerarşik konumunun sunduğu hizmetlerle örtüştüğünü düşünmektedir.

Ankete yanıt veren bilgi profesyonellerinin % 39.6'sı (42 kişi) çalışma koşullarının sundukları hizmetin niteliğine uygun olduğunu; % 39.6'sı (42 kişi) ise kısmen uygun olduğunu düşünmektedir. Diğer taraftan %20.8'i (22 kişi) çalışma koşullarının sundukları hizmetin niteliğine uygun olmadığını düşünmektedir.

Katılımcılardan %60.4'ü (64 kişi) verdiği emeğin karşılığını almadığını, %22.6'sı (24 kişi) emeğinin karşılığını kısmen aldığını, %17'si (18 kişi) verdiği emeğin karşılığını aldığını düşünmektedir.

Bilgi profesyonellerinin %40.6'sı (43 kişi) aldıkları ücretin hizmetlerinin verimliliği üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığını, %34'ü (36 kişi) kısmen etkisi olduğunu düşünmektedir. %25.5'i (27 kişi) ise aldıkları ücretin hizmetlerinin verimliliği üzerinde etkili olduğunu savunmaktadır.

5.4. BİLGİ TEKNOLOJİLERİ KULLANIMI HAKKINDA BULGULAR

Tablo11 katılımcıların bilgi teknolojileri ile ilgili yeterliliklerine yönelik bulgular içermektedir.

Tablo14. BT Kullanımı Hakkında Bulgular

DEĞİŞKENLER	DEĞİŞKEN DÜZEYLERİ	SAYI n	YÜZDE %
HİZMETLERDE BT KULLANIMI	Evet	106	100
	Toplam	106	100,0
BT KULLANMA SIKLIKLARI	Çok Sık Kullanırım	82	77,4
	Bazen Kullanırım	24	22,6
	Toplam	106	100,0
BT ile İLGİLİ BİLGİ DÜZEYLERİ	Çok İyi Olduğunu Düşünürüm	22	20,8
	İyi Olduğunu Düşünürüm	76	71,7
	Orta Düzey Olduğunu Düşünürüm	8	7,5
	Toplam	106	100,0
BT YETKİNLİKLERİNİN KAZANILDIĞI DÖNEM	Üniversite sonrası meslek hayatımda	65	61,3
	Üniversite aşamasında	34	32,1
	Üniversiteden Önce	7	6,6
	Toplam	106	100,0
BT SERTİFİKASI	Herhangi Bir Sertifikam Yok	87	82,1
	Bilgisayar İşletmenliği	14	13,2
	Web Tasarımı Uzmanlığı	4	3,8
	Bilgisayar Programcılığı	1	,9
	Toplam	106	100,0
E- VERİTABANI KULLANMA ve YÖNETME	Evet	57	53,8
	Hayır	16	15,1
	Kısmen	33	31,1
	Toplam	106	100,0
E- KÜTÜPHANE HİZMETİ SUNMA	Evet	98	92,5
	Hayır	8	7,5
	Toplam	106	100,0
BİLGİ SİSTEMLERİ TASARLAMA	Evet	29	27,4
	Hayır	50	47,2
	Kısmen	27	25,5
	Toplam	106	100,0
INTERNET ÜZERİNDEN BİLGİ AKTARIMI	Evet	86	81,1
	Hayır	6	5,7
	Kısmen	14	13,2
	Toplam	106	100,0
SON ZAMANLARDA EN ÇOK KULLANILAN INTERNET ARACI	E-posta	83	78,3
	Sosyal ağlar	17	16,0
	FileZilla gibi FTP Programları	6	5,7
	Toplam	106	100,0
BİLGİ ERİŞİMDE MOBİL UYGULAMALAR KULLANMA	Evet	34	32,1
	Hayır	43	40,6
	Kısmen	29	27,4
	Toplam	106	100,0

Hizmetlerde bilgi teknolojileri kullanma durumuna göre dağılım sonuçları katılımcıların tamamının (%100, 106 kişi) sundukları hizmetlerde bilgi teknolojilerinden yararlandıklarını göstermektedir.

Mesleki sorumluluklarını yerine getirirken bilgi teknolojilerini kullanma durumları ile ilgili bulgular, katılımcıların büyük çoğunluğunun (%77.4, 82 kişi) çok sık düzeyde bilgi teknolojileri kullandığını göstermektedir. Katılımcıların dörtte birinden daha azı (%22.4, 24 kişi) bilgi teknolojilerini kullanma sıklığını “bazen” olarak ifade etmiştir.

Katılımcıların büyük çoğunluğu (%71.7, 76 kişi) bilgi teknolojileri ile ilgili bilgi düzeylerini “iyi”, %20.8’i (22 kişi) “çok iyi”, %7.5’i (8 kişi) “orta düzey” şeklinde değerlendirmektedir.

Bilgi teknolojileri ile ilgili becerilerin kazanıldığı dönem sorusuna katılımcıların %61.3’ü (65 kişi) üniversite sonrası meslek hayatında, %32.1’i (34 kişi) üniversite aşamasında, %6.6’sı (7 kişi) ise üniversiteden önce yanıtı vermiştir.

Katılımcıların bilgi teknolojileri ile ilgili sertifika durumuna göre dağılımları incelendiğinde %13.2’sinin (14 kişi) bilgisayar işletmenliği, %3.8’inin (4 kişi) web tasarımı uzmanlığı, %0.9’unun (1 kişi) bilgisayar programlama sertifikasına sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Buna karşılık katılımcıların büyük çoğunluğunun (%82.1, 87 kişi) bilgi teknolojileri ile ilgili herhangi bir sertifikasının olmadığı görülmektedir.

Elektronik veritabanı kullanma ve yönetme becerisine ilişkin soruya katılımcıların %53.8’i (57 kişi) evet %31.1’i (33 kişi) kısmen %15.1’i (16 kişi) hayır yanıtı vermiştir.

Katılımcıların tamamına yakını (%92.5, 98 kişi) elektronik kütüphane hizmetleri sunmaktadır. Buna karşılık yalnız %7.5’inin (8 kişi) elektronik kütüphane hizmetleri sunmadığı saptanmıştır.

Bilgi sistemleri tasarlama becerisine sahip olma durumlarına ilişkin soruya katılımcıların 47.2’si (50 kişi) hayır, %27.4’ü (29 kişi) evet, %25.5’i (27 kişi) kısmen yanıtı vermiştir.

Katılımcıların büyük çoğunluğu (%81.1, 86 kişi) bilgi aktarımında Internet teknolojilerinden yararlanmaktadır. %13.2'si (14 kişi) bilgi aktarımında Internet'i kısmen kullanırken %5.7'si (6 kişi) hiç kullanmamaktadır.

Katılımcılar tarafından son zamanlarda en çok kullanılan Internet araçları sırasıyla %78.3 oranla (83 kişi) e-posta, %16 oranla (17 kişi) sosyal ağlar, %5.7 oranla (6 kişi) FileZilla gibi ftp programlarıdır.

Ankete katılan bilgi profesyonellerinin %40.6'sı (43 kişi) bilgi erişimde mobil uygulamalardan yararlanmazken, %32.1'ü (34 kişi) yararlanmakta %27.4'ü (29 kişi) ise kısmen yararlanmaktadır.

5.5. BİLGİ TEKNOLOJİLERİNİN BİLGİ PROFESYONELLİĞİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ ile İLGİLİ BULGULAR

Bu bölümde bilgisayar ve iletişim teknolojilerinde (bilgi teknolojilerinde) yaşanan gelişmelerin bilgi profesyonelliği üzerindeki yansımalarına ilişkin bulgulara yer verilmiştir (bkz.Tablo15).

Tablo 15'ten elde edilen verilere göre, katılımcıların tamamına yakını (%90.6, 96 kişi) bilgi teknolojilerinin mesleğin uygulaması üzerindeki etkilerinin olumlu yönde olduğunu düşünürken, %7.5'i (8 kişi) olumsuz olarak değerlendirmiştir. Katılımcıların %1.9'u (2 kişi) bilgi teknolojilerinin mesleğin icrası üzerinde herhangi bir etkisi olmadığını düşünmektedir.

Bilgi teknolojilerinin mesleği anlamsızlaştırması durumuna ankete katılanların %83'ü (88 kişi) "hayır", %12.3'ü (13 kişi) "kısmen" %4.7'si (5 kişi) "evet" yanıtı vermiştir.

Katılımcılardan %86.8'i (92 kişi) bilgi teknolojilerinin işlerinde yükselme şansını azaltmadığını, %11.3'ü (12 kişi) kısmen azalttığını, %1.9'u (2 kişi) ise azalttığını düşünmektedir.

Ankete katılan bilgi profesyonellerinden %61.3'ü (65 kişi) bilgi teknolojilerinde yaşanan gelişmelerin iş yükünü artırmadığını, %23.6'sı (25 kişi) kısmen artırdığını, %15.1'i (16 kişi) ise artırdığını düşünmektedir.

Bilgi teknolojilerinin mesleğe değer katması durumuna katılımcıların %71.7'si (76 kişi) evet, %15.1'i (16 kişi) hayır, %13.2'si (14 kişi) kısmen yanıtı vermiştir.

Ankete katılan bilgi profesyonellerinden %93.4'ü (99 kişi) bilgi teknolojilerinin maaşta artışa neden olmadığını, %3.8'i (4 kişi) kısmen artışa neden olduğunu, %2.8'i (3 kişi) maaşlarını artırdığını düşünmektedir.

Katılımcıların %66'sı (70 kişi) bilgi teknolojilerinin maaş dışında ek kazanca neden olmadığını, %17.92'u (19 kişi) maaş dışında ek kazanç olanakları sağladığını, %16'sı (17 kişi) ise kısmen ek kazanca neden olduğunu düşünmektedir.

Katılımcıların %36.8'i (39 kişi) bilgi teknolojilerinin kurum içi sosyal ilişkilerini genişletmediğini, %34'ü (36 kişi) kısmen genişlettiğini, %29.2'si (31 kişi) genişlettiğini düşünmektedir.

Ankete katılan bilgi profesyonellerinin yarısından fazlası bilgi teknolojilerinin mesleğin saygınlığını artırdığını veya kısmen artırdığını düşünmektedir. Bununla birlikte %28.3'ü (30 kişi) bilgi teknolojilerinin mesleğin saygınlığını artırdığı düşüncesine katılmamaktadır.

Bilgi profesyonellerinin %38.7'si (41 kişi) bilgi teknolojilerini kullanıyor olmanın çalışanların mesleğe olan sevgisini artırdığını %35.8'i (38 kişi) ise kısmen artırdığını düşünmektedir. Buna karşılık %25.5'i (27 kişi) bilgi teknolojilerinin mesleğe olan sevgiyi artırmadığını düşünmektedir.

Katılımcıların %56.6'sı (60 kişi) bilgi teknolojilerini kullanıyor olmanın dış çevrenin mesleğe olan ilgisi artırdığını, 28.3'ü (30 kişi) ise kısmen artırdığını düşünmektedir. Bu duruma tezat olarak katılımcıların %15.1'i (16 kişi) bilgi teknolojilerini kullanıyor olmanın dış çevrenin mesleğe olan ilgisini artırdığı düşüncesine katılmamaktadır.

Tablo15. BT'nin Katılımcılar Üzerindeki Etkileri

DEĞİŞKENLER	DEĞİŞKEN DÜZEYLERİ	SAYI n	YÜZDE %
BT'nin MESLEĞİN UYGULAMASI ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ	Olumlu	96	90,6
	Olumsuz	8	7,5
	Etkisi OlmadığınıDüşünürüm	2	1,9
	Toplam	106	100,0
BT'nin MESLEĞİ ANLAMSIZLAŞTIRMASI	Evet	5	4,7
	Hayır	88	83,0
	Kısmen	13	12,3
	Toplam	106	100,0
BT'nin İŞTE YÜKSELME ŞANSINI AZALTMASI	Evet	2	1,9
	Hayır	92	86,8
	Kısmen	12	11,3
	Toplam	106	100,0
BT'nin İŞ YÜKÜNÜ ARTIRMASI	Evet	16	15,1
	Hayır	65	61,3
	Kısmen	25	23,6
	Toplam	106	100,0
BT'nin MESLEĞE DEĞER KATMASI	Evet	76	71,7
	Hayır	16	15,1
	Kısmen	14	13,2
	Toplam	106	100,0
BT'nin MAAŞTA ARTIŞA NEDEN OLMASI	Evet	3	2,8
	Hayır	99	93,4
	Kısmen	4	3,8
	Toplam	106	100,0
BT'nin MAAŞ DIŞINDA EK KAZANÇLAR SAĞLAMASI	Evet	19	17,9
	Hayır	70	66,0
	Kısmen	17	16,0
	Toplam	106	100,0
BT KULLANIMININ KURUM İÇİ SOSYAL İLİŞKİLERİ GENİŞLETMESİ	Evet	31	29,2
	Hayır	39	36,8
	Kısmen	36	34,0
	Toplam	106	100,0
BT'nin MESLEKİ SAYGINLIĞI ARTIRMASI	Evet	35	33,0
	Hayır	30	28,3
	Kısmen	41	38,7
	Toplam	106	100,0
BT'nin MESLEĞE KARŞI SEVGİYİ ARTIRMASI	Evet	41	38,7
	Hayır	27	25,5
	Kısmen	38	35,8
	Toplam	106	100,0
BT'nin MESLEĞE KARŞI İLGİYİ ARTIRMASI	Evet	60	56,6
	Hayır	16	15,1
	Kısmen	30	28,3
	Toplam	106	100,0

5.6. KATILIMCILARIN DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİNE GÖRE BİLGİ TEKNOLOJİLERİNİN MESLEĞİN STATÜSÜ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

16-21 sayı aralığında numaralandırılan tablolar, bilgi teknolojilerinin mesleğin statüsü üzerindeki etkilerinin katılımcıların cinsiyet, yaş, eğitim durumu, medeni hal, gibi demografik bilgilerine göre farklılık gösterip göstermediğini açıklayıcı veriler içermektedir.

Tablo 16. Cinsiyete Göre BT'nin Statü Üzerindeki Etkileri

Bilgi Teknolojilerinin Etkisinde Mesleğin Statüsü	Cinsiyet	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata	Sig. (p)
Faktör 1 Bilgi Teknolojilerinin Etkisinde Mesleğin Değeri	Kadın	72	6,3611	1,01128	,11918	,059
	Erkek	34	5,9412	1,15316	,19776	
Faktör 2 Bilgi Teknolojilerinin Mesleğe Sağladığı Kazanımlar	Kadın	72	2,5139	,88800	,10465	,811
	Erkek	34	2,5588	,92740	,15905	
Faktör 3 Bilgi Teknolojilerinin Etkisinde Mesleğin Algısı	Kadın	72	5,8889	1,83515	,21627	,333
	Erkek	34	5,5294	1,63735	,28080	
Faktör 4 Bilgi Teknolojilerinin Etkisinde Mesleki Prestij	Kadın	72	6,2361	1,58774	,18712	,187
	Erkek	34	5,7647	1,93937	,33260	
Toplam Puan	Kadın	72	20,8611	3,21224	,37857	,199
	Erkek	34	19,9412	3,83715	,65807	

Tabloda cinsiyet değişkenine göre bilgi teknolojilerinin etkisinde mesleğin statüsüne (mesleğin değeri, sağladığı kazanımlar, prestiji ve algısının) yönelik bulgulara yer verilmiştir. Tanımlayıcı istatistikler incelendiğinde katılımcıların cinsiyet değişkenine göre bilgi teknolojilerinin etkisinde mesleğin statüsü faktörlerinden aldıkları ortalama puanlar görülmektedir.

Puan ortalamaları 6,3611 ile 2,5139 arasında değişiklik göstermektedir. Ortalamalar arası farklılığın istatistiksel açıdan anlamlı olup olmadığı yapılan T testi sonucunda analiz edilmiştir. Faktörlerden alınan puanlara göre cinsiyet değişkeninin düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmemiştir. ($p>0,05$) Ortalamalar arasındaki farklılığın tesadüften ileri geldiği düşünülmektedir.

“Bilgi teknolojilerinin etkisinde mesleğin değeri”, “Bilgi teknolojilerinin mesleğe sağladığı kazanımlar”, “Bilgi teknolojilerinin etkisinde mesleğin algısı” ve “Bilgi teknolojilerinin etkisinde mesleki prestij” faktörleri ile ifade edilen “bilgi teknolojilerinin etkisinde mesleğin statüsü” katılımcıların kadın veya erkek olmasına göre farklılık göstermemektedir.

Tablo 17. Yaş Gruplarına Göre BT’nin Statü Üzerindeki Etkileri

Bilgi Teknolojilerinin Etkisinde Mesleğin Statüsü	Yaş	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata	Sig. (p)
Faktör 1 Bilgi Teknolojilerinin Etkisinde Mesleğin Değeri	20-29	14	5,8571	1,09945	,29384	,017*
	30-39	50	6,1800	1,04374	,14761	
	40-49	38	6,2632	1,00497	,16303	
	50-59	4	7,7500	,95743	,47871	
	Toplam	106	6,2264	1,07156	,10408	
Faktör 2 Bilgi Teknolojilerinin Mesleğe Sağladığı Kazanımlar	20-29	14	2,5000	,85485	,22847	,765
	30-39	50	2,5000	,86307	,12206	
	40-49	38	2,5263	,95115	,15430	
	50-59	4	3,0000	1,15470	,57735	
	Toplam	106	2,5283	,89663	,08709	
Faktör 3 Bilgi Teknolojilerinin Etkisinde Mesleğin Algısı	20-29	14	5,6429	2,06089	,55080	,129
	30-39	50	6,0000	1,67819	,23733	
	40-49	38	5,3684	1,69930	,27566	
	50-59	4	7,2500	2,06155	1,03078	
	Toplam	106	5,7736	1,77433	,17234	
Faktör 4 Bilgi Teknolojilerinin Etkisinde Mesleki Prestij	20-29	14	5,0714	2,16490	,57860	,090
	30-39	50	6,3200	1,55760	,22028	
	40-49	38	6,0789	1,69867	,27556	
	50-59	4	6,7500	,95743	,47871	
	Toplam	106	6,0849	1,71335	,16642	
Toplam Puan	20-29	14	19,5000	3,99519	1,06776	,094
	30-39	50	20,9000	3,11841	,44101	
	40-49	38	20,1579	3,51465	,57015	
	50-59	4	24,0000	2,70801	1,35401	
	Toplam	106	20,5660	3,43378	,33352	

Tabloda yaş değişkenine göre bilgi teknolojilerinin etkisinde mesleğin statüsüne yönelik bulgulara yer verilmiştir. Tanımlayıcı istatistikler incelendiğinde katılımcıların yaş değişkenine göre bilgi teknolojilerinin etkisinde mesleğin statüsü faktörlerinden aldıkları ortalama puanlar görülmektedir.

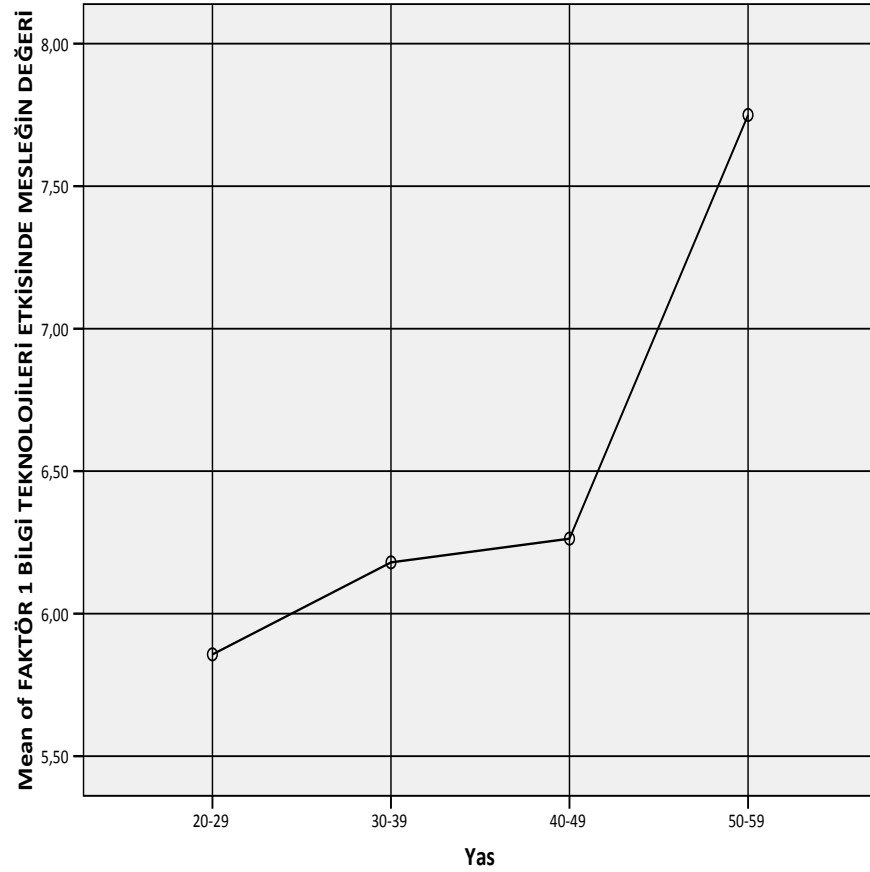
Ortalamalar arası farklılığın istatistiksel açıdan anlamlı olup olmadığı Varyans analizi ile ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre bilgi teknolojilerinin etkisinde mesleğin değeri ile yaş değişkeninin düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır. ($p < 0,05$) Bilgi teknolojilerinin mesleğin değerini artırdığı düşüncesi, katılımcıların yaş gruplarına göre farklılık göstermektedir.

Tablo 18. Yaş Gruplarının Çoklu Karşılaştırması

Bağımlı Değişken	(I) Yaş	(J) Yaş	Ortalama Farklar (I-J)	Std. Hata	Sig.(p)	95% Güven Aralığı	
FAKTÖR 1 BİLGİ TEKNOLOJİLERİNİN ETKİSİNDE MESLEĞE VERİLEN DEĞERİN ARTMASI	20-29	30-39	-,32286	,31288	1,000	-1,1647	,5190
		40-49	-,40602	,32351	1,000	-1,2765	,4644
		50-59	-1,89286(*)	,58665	,010	-3,4713	-,3144
	30-39	20-29	,32286	,31288	1,000	-,5190	1,1647
		40-49	-,08316	,22269	1,000	-,6823	,5160
		50-59	-1,57000(*)	,53767	,026	-3,0167	-,1233
	40-49	20-29	,40602	,32351	1,000	-,4644	1,2765
		30-39	,08316	,22269	1,000	-,5160	,6823
		50-59	-1,48684(*)	,54393	,044	-2,9504	-,0233
	50-59	20-29	1,89286(*)	,58665	,010	,3144	3,4713
		30-39	1,57000(*)	,53767	,026	,1233	3,0167
		40-49	1,48684(*)	,54393	,044	,0233	2,9504

* Ortalama arasındaki farklar istatistik olarak önemlidir. ($p < 0,05$)

Farklılığın hangi yaş grupları arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan çoklu karşılaştırma testine göre 50-59 yaş grubundakiler ile diğer tüm yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık vardır. ($p < 0,05$)

Şekil 1. Yaş Gruplarına Göre BT'nin Mesleğin Statüsü Üzerindeki Etkileri

Ortalama grafiğine göre 50-59 yaş grubundakiler bilgi teknolojilerinin mesleğe verilen değeri artırdığını düşünmektedirler. Bilgi teknolojilerinin mesleğe verilen değeri artırdığı düşüncesine en az katılan bilgi profesyonelleri ise 20-29 yaş grubundakilerdir. Bilgi teknolojilerinin etkisinde mesleğin değeri faktörünü açıklayan değişkenlerden yola çıkarak, 50-59 yaş grubundaki bilgi profesyonellerinin bilgi teknolojilerinin etkisiyle başkalarının kendilerini daha saygın gördüğüne, mesleğe olan ilgi ve sevginin arttığına ve kurumsal yapıda sosyal ilişkilerinin genişlediğine inandıkları saptanmıştır. Ancak 50-59 yaş grubundaki bilgi profesyonellerinin yalnızca 4 kişi olması ulaşılan bu sonucun tesadüfî olma ihtimalini akıllara getirmektedir.

Tablo 19. Eğitim Durumuna Göre BT'nin Statü Üzerindeki Etkileri

Bilgi teknolojilerinin etkisinde mesleğin statüsü	Eğitim Durumu	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata	Sig.(p)
FAKTÖR 1 BILGI TEKNOLOJILERININ ETKISINDE MESLEĞİN DEĞERİ	Lisans	80	6,2750	1,07885	,12062	,391
	Yüksek Lisans	21	6,1905	1,07792	,23522	
	Doktora	5	5,6000	,89443	,40000	
	Toplam	106	6,2264	1,07156	,10408	
FAKTÖR 2 BILGI TEKNOLOJILERININ MESLEĞE SAĞLADIĞI KAZANIMLAR	Lisans	80	2,5625	,91186	,10195	,461
	Yüksek Lisans	21	2,3333	,73030	,15936	
	Doktora	5	2,8000	1,30384	,58310	
	Toplam	106	2,5283	,89663	,08709	
FAKTÖR 3 BILGI TEKNOLOJILERININ ETKISINDE MESLEĞİN ALGISI	Lisans	80	5,7125	1,78739	,19984	,609
	Yüksek Lisans	21	6,0952	1,81397	,39584	
	Doktora	5	5,4000	1,51658	,67823	
	Toplam	106	5,7736	1,77433	,17234	
FAKTÖR 4 BILGI TEKNOLOJILERININ ETKISINDE MESLEKİ PRESTİJ	Lisans	80	6,2125	1,73347	,19381	,176
	Yüksek Lisans	21	5,9048	1,60950	,35122	
	Doktora	5	4,8000	1,48324	,66332	
	Toplam	106	6,0849	1,71335	,16642	
TOPLAM PUAN	Lisans	80	20,7000	3,41033	,38129	,555
	Yüksek Lisans	21	20,4286	3,61347	,78852	
	Doktora	5	19,0000	3,31662	1,48324	
	Toplam	106	20,5660	3,43378	,33352	

Tablo 16’da, bilgi profesyonellerinin eğitim durumuna göre bilgi teknolojilerinin mesleğin statüsü üzerindeki etkilerini içeren istatistiksel değerlendirmelere yer verilmiştir. Elde edilen veriler, ortalama değerlerinin 6,2750 ile 2,3333 arasında olduğunu göstermektedir.

Ortalamalar arası farklılığın istatistiksel açıdan anlamlı olup olmadığını ortaya koymak amacıyla yapılan Varyans analizine göre, bilgi teknolojilerinin etkisinde mesleğin statüsü faktörlerinden elde edilen puanlar eğitim değişkeninin düzeyleri (lisans, yüksek

lisans, doktora) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yaratmamaktadır. ($p>0,05$) Bir başka ifadeyle, bilgi teknolojilerinin mesleğin statüsü üzerindeki etkilerine yönelik görüşler katılımcıların eğitim durumuna göre farklılık göstermemektedir.

Tablo 20. Medeni Duruma Göre BT'nin Statü Üzerindeki Etkileri

Bilgi teknolojilerinin etkisinde mesleğin statüsü	Medeni Durum	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata	Sig (p)
FAKTÖR 1 BILGI TEKNOLOJILERININ ETKISINDE MESLEĞİN DEĞERİ	Evli	67	6,2687	1,06717	,13038	,036
	Bekâr	37	6,0541	,99850	,16415	
	Diğer(Dul)	2	8,0000	1,41421	1,00000	
	Toplam	106	6,2264	1,07156	,10408	
FAKTÖR 2 BILGI TEKNOLOJILERININ MESLEĞE SAĞLADIĞI KAZANIMLAR	Evli	67	2,5373	,91002	,11118	,279
	Bekâr	37	2,4595	,80259	,13194	
	Diğer(Dul)	2	3,5000	2,12132	1,50000	
	Toplam	106	2,5283	,89663	,08709	
FAKTÖR 3 BILGI TEKNOLOJILERININ ETKISINDE MESLEĞİN ALGISI	Evli	67	5,7015	1,74959	,21375	,368
	Bekâr	37	5,8108	1,80797	,29723	
	Diğer(Dul)	2	7,5000	2,12132	1,50000	
	Toplam	106	5,7736	1,77433	,17234	
FAKTÖR 4 BILGI TEKNOLOJILERININ ETKISINDE MESLEKİ PRESTİJ	Evli	67	6,1940	1,65364	,20202	,277
	Bekâr	37	5,8108	1,82327	,29974	
	Diğer(Dul)	2	7,5000	,70711	,50000	
	Toplam	106	6,0849	1,71335	,16642	
TOPLAM PUAN	Evli	67	20,5821	3,32187	,40583	,110
	Bekâr	37	20,2703	3,51701	,57819	
	Diğer(Dul)	2	25,5000	3,53553	2,50000	

Tabloda medeni durum ve bilgi teknolojilerinin etkisinde mesleğin statüsü değişkenlerine yönelik tanımlayıcı istatistikler verilmektedir. Ortalamaların 2,4595 ile 8000 arasında olduğu görülmektedir. Ortalamalar arasındaki farklılıkların istatistiksel açıdan anlamlı olup olmadığı varyans analizi ile incelenmiştir.

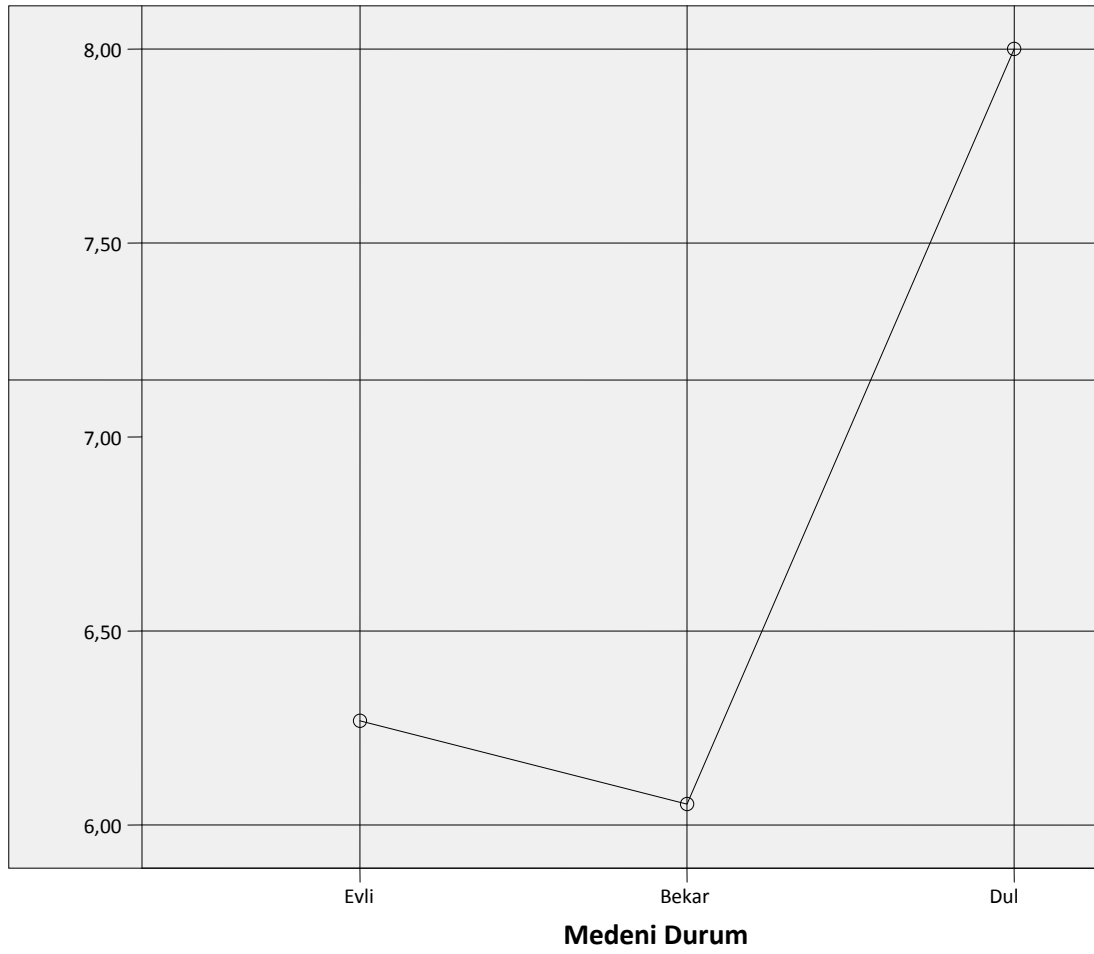
Elde edilen sonuçlara göre, bilgi teknolojilerinin etkisinde mesleğe verilen değer, medeni durum değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir. ($p<0,05$) Bilgi teknolojilerinin mesleğin değeri üzerinde etkili olduğu düşüncesi, katılımcıların evli, bekar veya diğer (dul) seçenekleri ile ifade ettikleri medeni hal özelliklerine göre farklılık göstermektedir.

Tablo 21. Medeni Duruma Göre Çoklu Karşılaştırma (Bonferroni)Testi

Bağımlı Değişken	(I) Medeni Durum	(J) Medeni Durum	Ortalama Farklar (I-J)	Std. Hata	Sig.(p)	95% Güven Aralığı	
FAKTÖR 1 BILGI TEKNOLOJILERI ETKISINDE MESLEĞİN DEĞERİ	Evli	Bekâr	,21460	,21459	,959	-,3076	,7368
		Dul	-1,73134	,75180	,070	-3,5610	,0983
	Bekâr	Evli	-,21460	,21459	,959	-,7368	,3076
		Dul	-1,94595(*)	,76058	,036	-3,7970	-,0949
	Dul	Evli	1,73134	,75180	,070	-,0983	3,5610
		Bekâr	1,94595(*)	,76058	,036	,0949	3,7970

* Ortalama arasındaki farklar istatistik olarak önemlidir. ($p<0,05$)

Farklılığın hangi medeni durum düzeyleri arasında olduğunu belirlemek için yapılan çoklu karşılaştırma testine göre, medeni durumu diğer (dul) olanlar ile bekâr olanlar arasında anlamlı bir farklılık vardır($p=0,36$).

Şekil 2. Medeni Duruma Göre BT'nin Etkisinde Mesleğe Verilen Değerin Artması Ortalama Grafiği

Ortama grafiğine göre bilgi teknolojilerinin mesleğe verilen değeri artırdığı düşüncesine en çok medeni durumunu diğer seçeneği ile “dul” olarak açıklayan bilgi profesyonelleri katılmaktadır.

Bilgi teknolojilerinin etkisinde mesleğin değeri faktörünü açıklayan değişkenler düşünüldüğünde, medeni hali dul olan bilgi profesyonellerinin, bilgi teknolojilerinin etkisiyle başkalarının kendilerini daha saygın gördüğü, mesleğe olan ilgi ve sevginin arttığı, kurumsal yapıda sosyal ilişkilerinin genişlediği ve maaşları dışında ek olanaklara sahip olma avantajı kazandıkları düşüncesinde oldukları görülmektedir. Ancak medeni hali dul olan bilgi profesyonellerinin sayıca 2 kişi olması sonucun tesadüften kaynaklanma ihtimalini güçlendirmektedir.

5.7. HİZMETE İLİŞKİN ÖZELLİKLERE GÖRE BİLGİ TEKNOLOJİLERİNİN MESLEĞİN STATÜSÜ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Tablo 22-27 bilgi teknolojilerinin mesleğin statüsü üzerindeki etkilerinin, katılımcıların hizmet süresi, aldıkları unvan, çalıştıkları birim, maaş gibi sundukları hizmet ile ilgili özelliklerine göre farklılık gösterip göstermediğini saptamaya yönelik veriler içermektedir.

Tablo 22. Hizmet Süresine Göre BT'nin Statü Üzerindeki Etkileri

Bilgi teknolojilerinin etkisinde mesleğin statüsü	Hizmet Süresi	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata	Sig.(p)
FAKTÖR 1 BİLGİ TEKNOLOJİLERİNİN ETKİSİNDE MESLEĞİN DEĞERİ	1-6 Yıl	34	6,0000	1,07309	,18403	,050
	7-12 Yıl	17	5,8824	,78121	,18947	
	13-18 Yıl	22	6,3182	1,17053	,24956	
	19-24 Yıl	28	6,4643	,96156	,18172	
	25 Yıl ve Üzeri	5	7,2000	1,48324	,66332	
	Toplam	106	6,2264	1,07156	,10408	
FAKTÖR 2 BİLGİ TEKNOLOJİLERİNİN MESLEĞE SAĞLADIĞI KAZANIMLAR	1-6 Yıl	34	2,5588	,92740	,15905	,785
	7-12 Yıl	17	2,2941	,58787	,14258	
	13-18 Yıl	22	2,5455	,96250	,20521	
	19-24 Yıl	28	2,6429	,98936	,18697	
	25 Yıl ve Üzeri	5	2,4000	,89443	,40000	
	Toplam	106	2,5283	,89663	,08709	
FAKTÖR 3 BİLGİ TEKNOLOJİLERİNİN ETKİSİNDE MESLEĞİN ALGISI	1-6 Yıl	34	5,9706	1,85023	,31731	,434
	7-12 Yıl	17	5,7647	1,71499	,41595	
	13-18 Yıl	22	5,5455	1,71067	,36472	
	19-24 Yıl	28	5,5000	1,71053	,32326	
	25 Yıl ve Üzeri	5	7,0000	2,12132	,94868	
	Toplam	106	5,7736	1,77433	,17234	
FAKTÖR 4 BİLGİ TEKNOLOJİLERİNİN ETKİSİNDE MESLEKİ PRESTİJ	1-6 Yıl	34	5,7941	1,90342	,32643	,683
	7-12 Yıl	17	5,8824	1,65387	,40112	
	13-18 Yıl	22	6,3182	1,67293	,35667	
	19-24 Yıl	28	6,3214	1,58823	,30015	
	25 Yıl ve Üzeri	5	6,4000	1,67332	,74833	
	Toplam	106	6,0849	1,71335	,16642	
TOPLAM PUAN	1-6 Yıl	34	20,4706	3,69468	,63363	,725
	7-12 Yıl	17	19,9412	2,79443	,67775	
	13-18 Yıl	22	20,5455	3,48776	,74359	
	19-24 Yıl	28	20,7500	3,38433	,63958	
	25 Yıl ve Üzeri	5	22,4000	4,27785	1,91311	
	Toplam	106	20,5660	3,43378	,33352	

Hizmet süresine göre bilgi teknolojilerinin mesleğin statüsü üzerindeki etkileri ile ilgili ortalamalar incelendiğinde, en yüksek değerin (7200) hizmet süresi 25 yıl ve üzeri olanlara ait olduğu görülmektedir. Yapılan varyans analizine göre, bilgi teknolojilerinin mesleğin statüsü üzerindeki etkilerini belirleyen faktörlerden “mesleğin değeri” ile hizmet süresi değişkeninin düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır. ($p<0,05$) Bilgi teknolojilerinin mesleğin değeri üzerindeki etkileri, katılımcıların hizmet süresine göre farklılık göstermektedir.

Tablo 23. Maaşa Göre BT'nin Statü Üzerindeki Etkileri

Bilgi teknolojilerinin etkisinde mesleğin statüsü	Maaş	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata	Sig.(p)
FAKTÖR 1 BILGI TEKNOLOJILERININ ETKISINDE MESLEĞİN DEĞERİ	1200-1500 TL	53	6,2075	,96792	,13295	,029*
	1501-2000 TL	31	5,9677	,91228	,16385	
	2001-2500 TL	16	6,8750	1,45488	,36372	
	2501TL ve Üzeri	4	5,5000	1,00000	,50000	
	5,00	2	7,0000	,00000	,00000	
	Toplam	106	6,2264	1,07156	,10408	
FAKTÖR 2 BILGI TEKNOLOJILERININ MESLEĞE SAĞLADIĞI KAZANIMLAR	1200-1500 TL	53	2,5283	,91155	,12521	,949
	1501-2000 TL	31	2,5484	,85005	,15267	
	2001-2500 TL	16	2,5625	1,03078	,25769	
	2501TL ve Üzeri	4	2,5000	1,00000	,50000	
	5,00	2	2,0000	,00000	,00000	
	Toplam	106	2,5283	,89663	,08709	
FAKTÖR 3 BILGI TEKNOLOJILERININ ETKISINDE MESLEĞİN ALGISI	1200-1500 TL	53	5,8868	1,73937	,23892	,331
	1501-2000 TL	31	5,5484	1,85901	,33389	
	2001-2500 TL	16	6,1250	1,85742	,46435	
	2501TL ve Üzeri	4	4,2500	,95743	,47871	
	5,00	2	6,5000	,70711	,50000	
	Toplam	106	5,7736	1,77433	,17234	
FAKTÖR 4 BILGI TEKNOLOJILERININ ETKISINDE MESLEKİ PRESTİJ	1200-1500 TL	53	6,1698	1,87838	,25801	,322
	1501-2000 TL	31	5,8387	1,41649	,25441	
	2001-2500 TL	16	6,5000	1,67332	,41833	
	2501TL ve Üzeri	4	4,7500	1,50000	,75000	
	5,00	2	7,0000	1,41421	1,00000	
	Toplam	106	6,0849	1,71335	,16642	
TOPLAM PUAN	1200-1500 TL	53	20,7170	3,49933	,48067	200
	1501-2000 TL	31	19,9677	3,08203	,55355	
	2001-2500 TL	16	21,8125	3,67367	,91842	
	2501TL ve Üzeri	4	17,7500	3,59398	1,79699	
	5,00	2	21,5000	2,12132	1,50000	
	Toplam	106	20,5660	3,43378	,33352	

Tablo 23’de aylık (net) maaşa göre bilgi teknolojilerinin mesleğin statüsü üzerindeki etkilerini ortaya koyan tanımlayıcı istatistikler ve varyans analizi sonuçları yer almaktadır. Tanımlayıcı istatistiklerde ortalama değerlerin 2000 ile 7000 arasında olduğu göze çarpmaktadır. Ortalamalar arası farklılığın varyans analizi sonuçlarına göre bilgi teknolojilerinin mesleğin değeri üzerindeki etkileri ile maaş değişkeninin düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır. ($p<0,05$) Diğer bir ifadeyle, bilgi teknolojilerinin mesleğin değeri üzerindeki etkilerine yönelik görüşler maaş değişkenine göre farklılık göstermektedir.

Mesleğe verilen değer faktörünün kapsadığı değişkenler çerçevesinde, yüksek maaş alan bilgi profesyonellerinin kurumsal yapıda kendilerini daha saygın ve sosyal ilişkileri gelişmiş bireyler olarak gördükleri, bilgi teknolojilerinin etkisiyle mesleklerine olan ilgi ve sevginin arttığını düşündükleri saptanmıştır.

Tablo 24’ten elde edilen sonuçlara göre, hizmet verilen birim değişkeni, bilgi teknolojilerinin mesleğin statüsü üzerindeki etkilerini içeren faktör grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yaratmamaktadır ($p>0,05$). Katılımcıların bilgi teknolojilerinin mesleğin statüsü üzerindeki etkilerine yönelik görüşleri, hizmet verdikleri birime göre farklılık göstermemektedir.

Tablo 24. Hizmet Verilen Birime Göre BT'nin Statü Üzerindeki Etkileri

Bilgi teknolojilerinin etkisinde mesleğin statüsü	Hizmet Verilen Birim	N	Ort.	Std. Sapma	Std. Hata	Sig .(p)
FAKTÖR 1 BILGI TEKNOLOJILERININ ETKISINDE MESLEĞİN DEĞERİ	Kütüphane	93	6,1828	1,06267	,11019	,552
	Bilgi-Belge Erişim Birimi	7	6,7143	1,25357	,47380	
	Dokümantasyon/Enfor masyon Merkezi	5	6,2000	1,09545	,48990	
	Diğer(Ticari bilgi ve rehberlik hizmetleri birimi)	1	7,0000	.	.	
	Toplam	106	6,2264	1,07156	,10408	
FAKTÖR 2 BILGI TEKNOLOJILERININ MESLEĞE SAĞLADIĞI KAZANIMLAR	Kütüphane	93	2,5269	,87962	,09121	,529
	Bilgi-Belge Erişim Birimi	7	2,2857	,75593	,28571	
	Dokümantasyon/Enfor masyon Merkezi	5	3,0000	1,41421	,63246	
	Diğer(Ticari bilgi ve rehberlik hizmetleri birimi)	1	2,0000	.	.	
	Toplam	106	2,5283	,89663	,08709	
FAKTÖR 3 BILGI TEKNOLOJILERININ ETKISINDE MESLEĞİN ALGISI	Kütüphane	93	5,8710	1,80715	,18739	,151
	Bilgi-Belge Erişim Birimi	7	4,2857	1,25357	,47380	
	Dokümantasyon/Enfor masyon Merkezi	5	6,0000	1,00000	,44721	
	Diğer(Ticari bilgi ve rehberlik hizmetleri birimi)	1	6,0000	.	.	
	Toplam	106	5,7736	1,77433	,17234	
FAKTÖR 4 BILGI TEKNOLOJILERININ ETKISINDE MESLEKİ PRESTİJ	Kütüphane	93	6,0000	1,70676	,17698	,557
	Bilgi-Belge Erişim Birimi	7	6,8571	1,86445	,70470	
	Dokümantasyon/Enfor masyon Merkezi	5	6,4000	1,81659	,81240	
	Diğer(Ticari bilgi ve rehberlik hizmetleri birimi)	1	7,0000	.	.	
	Toplam	106	6,0849	1,71335	,16642	
TOPLAM PUAN	Kütüphane	93	20,5484	3,51554	,36454	,885
	Bilgi-Belge Erişim Birimi	7	20,0000	3,31662	1,25357	
	Dokümantasyon/Enfor masyon Merkezi	5	21,6000	2,60768	1,16619	
	Diğer(Ticari bilgi ve rehberlik hizmetleri birimi)	1	21,0000	.	.	
	Toplam	106	20,5660	3,43378	,33352	

Tablo 25. Ünvana Göre BT'nin Statü Üzerindeki Etkileri

Bilgi teknolojilerinin etkisinde mesleğin statüsü	Taşınan Unvan	N	Ort.	Std. Sapma	Std. Hata	Sig. (p)
FAKTÖR 1 BILGI TEKNOLOJILERINI N ETKİSİNDE MESLEĞİN DEĞERİ	KUTUPHANECEI	59	6,4576	,97064	,12637	,007*
	UZMAN	27	6,1852	1,17791	,22669	
	KUTUPHANE MUDURU	10	5,6000	,96609	,30551	
	UZMAN YARDIMCISI	4	4,7500	,50000	,25000	
	BAS UZMAN	3	5,6667	1,15470	,66667	
	MUDUR YARDIMCISI	3	6,6667	,57735	,33333	
	Toplam	106	6,2264	1,07156	,10408	
FAKTÖR 2 BILGI TEKNOLOJILERINI N MESLEĞE SAĞLADIĞI KAZANIMLAR	KUTUPHANECEI	59	2,5593	,91484	,11910	,927
	UZMAN	27	2,5556	1,01274	,19490	
	KUTUPHANE MUDURU	10	2,4000	,51640	,16330	
	UZMAN YARDIMCISI	4	2,5000	1,00000	,50000	
	BAS UZMAN	3	2,0000	,00000	,00000	
	MUDUR YARDIMCISI	3	2,6667	1,15470	,66667	
	Toplam	106	2,5283	,89663	,08709	
FAKTÖR 3 BILGI TEKNOLOJILERINI N ETKİSİNDE MESLEĞİN ALGISI	KUTUPHANECEI	59	5,9661	1,68120	,21887	,518
	UZMAN	27	5,8519	2,01349	,38750	
	KUTUPHANE MUDURU	10	5,3000	1,70294	,53852	
	UZMAN YARDIMCISI	4	4,5000	,57735	,28868	
	BAS UZMAN	3	5,0000	2,00000	1,15470	
	MUDUR YARDIMCISI	3	5,3333	2,51661	1,45297	
	Toplam	106	5,7736	1,77433	,17234	
FAKTÖR 4 BILGI TEKNOLOJILERINI N ETKİSİNDE MESLEKİ PRESTİJ	KUTUPHANECEI	59	6,3559	1,58400	,20622	,049*
	UZMAN	27	6,2222	1,82574	,35136	
	KUTUPHANE MUDURU	10	5,2000	1,75119	,55377	
	UZMAN YARDIMCISI	4	4,0000	1,41421	,70711	
	BAS UZMAN	3	5,3333	2,30940	1,33333	
	MUDUR YARDIMCISI	3	6,0000	,00000	,00000	
	Toplam	106	6,0849	1,71335	,16642	
TOPLAM PUAN	KUTUPHANECEI	59	21,0847	3,13648	,40834	,059
	UZMAN	27	20,8889	3,71414	,71479	
	KUTUPHANE MUDURU	10	18,8000	3,76534	1,19070	
	UZMAN YARDIMCISI	4	16,7500	,95743	,47871	
	MUDUR YARDIMCISI	3	20,6667	3,21455	1,85592	
	MUDUR YARDIMCISI	3	20,6667	3,21455	1,85592	
	Toplam	106	20,5660	3,43378	,33352	

Tabloda taşınan ünvana göre bilgi teknolojilerinin etkisinde mesleğin statüsüne ilişkin tanımlayıcı istatistikler ve varyans analizi sonuçları yer almaktadır. Tanımlayıcı istatistiklerde ortalama değerlerin 2000 ile 6,6667 arasında olduğu göze çarpmaktadır.

Ortalamalar arası farklılığın varyans analizi sonuçları, bilgi teknolojilerinin etkisinde mesleğin değeri ile unvan değişkeninin düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğunu göstermektedir. ($p<0,05$) Elde edilen sonuçlara göre, bilgi teknolojilerinin mesleğin değeri üzerindeki etkileri, katılımcıların başuzman, uzman, uzman yardımcısı, kütüphaneci ve kütüphane müdürü olmasına göre değişkenlik göstermektedir.

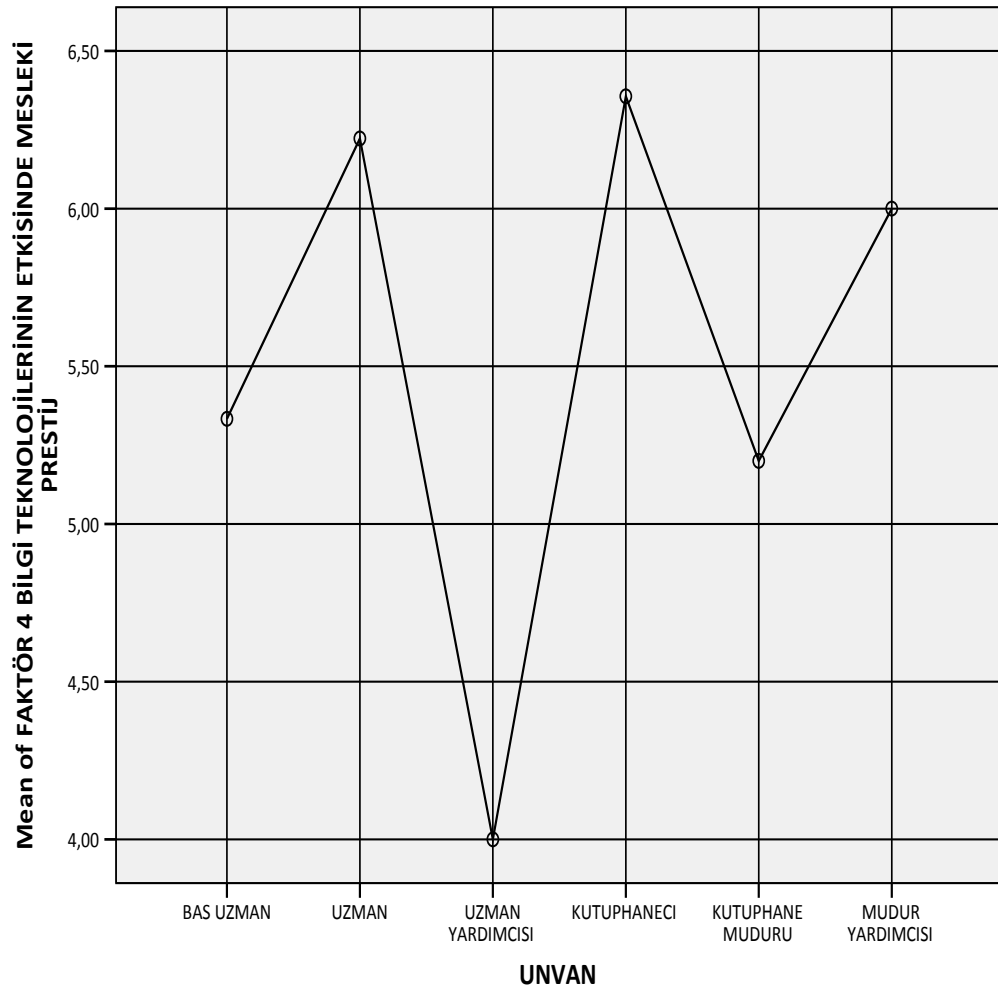
Tablo 26 ünvana göre çoklu karşılaştırma testini içermektedir (bkz Tablo 26). Farklılığın hangi unvan düzeyleri arasında olduğunu belirlemek için yapılan çoklu karşılaştırma testine göre, uzman yardımcıları ile kütüphaneciler arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür ($p=0,23$).

Ortalamalar arasındaki farklılık en çok kütüphanecilerin en az ise uzman yardımcılarının bilgi teknolojilerinin mesleğe verilen değeri artırdığı düşüncesine katıldıklarını göstermektedir.

Benzer şekilde bilgi teknolojilerinin etkisinde mesleki prestij ile unvan değişkeninin düzeyleri arasında da istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır ($p<0,05$). Bilgi teknolojilerinin etkisinde mesleğin prestiji, katılımcıların taşıdıkları ünvana göre değişkenlik göstermektedir. Söz konusu değişkenlik tüm unvan düzeyleri için geçerlidir.

Tablo 26. Ünvana Göre Çoklu Karşılaştırma Testi

Bağımlı Değişken	(I) UNVAN	(J) UNVAN	Ortalama Farklar (I-J)	Std. Hata	Sig.(p)	95% Güven Aralığı	
BİLGİ TEKNOLOJİLERİNİN ETKİSİNDE MESLEĞİN DEĞERİ	BAS UZMAN	Uzman	-,51852	,61825	1,000	-2,3778	1,3408
		Uzman yar.	,91667	,77589	1,000	-1,4167	3,2500
		Kütüphaneci	-,79096	,60125	1,000	-2,5991	1,0172
		Kütüphane müdürü	,06667	,66873	1,000	-1,9445	2,0778
		Mudur yardımcısı	-1,00000	,82946	1,000	-3,4945	1,4945
	UZMAN	Bas uzman	,51852	,61825	1,000	-1,3408	2,3778
		Uzman yardımcısı	1,43519	,54427	,146	-,2016	3,0720
		Kütüphaneci	-,27244	,23604	1,000	-,9823	,4374
		Kütüphane müdürü	,58519	,37606	1,000	-,5458	1,7161
		Mudur yardımcısı	-,48148	,61825	1,000	-2,3408	1,3778
	UZMAN YARD.	Bas uzman	-,91667	,77589	1,000	-3,2500	1,4167
		Uzman	-1,43519	,54427	,146	-3,0720	,2016
		Kütüphaneci	-1,70763(*)	,52488	,023	-3,2861	-,1291
		Kütüphane müdürü	-,85000	,60100	1,000	-2,6574	,9574
		Müdür yardımcısı	-1,91667	,77589	,228	-4,2500	,4167
	KUTUPHANE	Bas uzman	,79096	,60125	1,000	-1,0172	2,5991
		Uzman	,27244	,23604	1,000	-,4374	,9823
		Uzman yardımcısı	1,70763(*)	,52488	,023	,1291	3,2861
		Kütüphane müdürü	,85763	,34741	,229	-,1872	1,9024
		Mudur yardımcısı	-,20904	,60125	1,000	-2,0172	1,5991
	KUTUPHANE MUDURU	Bas uzman	-,06667	,66873	1,000	-2,0778	1,9445
		Uzman	-,58519	,37606	1,000	-1,7161	,5458
		Uzman yardımcısı	,85000	,60100	1,000	-,9574	2,6574
		Kütüphaneci	-,85763	,34741	,229	-1,9024	,1872
		Mudur yardımcısı	-1,06667	,66873	1,000	-3,0778	,9445
	MUDUR YARDIMCISI	Bas uzman	1,00000	,82946	1,000	-1,4945	3,4945
		Uzman	,48148	,61825	1,000	-1,3778	2,3408
		Uzman yardımcısı	1,91667	,77589	,228	-,4167	4,2500
		Kütüphaneci	,20904	,60125	1,000	-1,5991	2,0172
		Kütüphane müdürü	1,06667	,66873	1,000	-,9445	3,0778

Şekil 3. BT'nin Mesleki Prestij Üzerindeki Etkisi

Ortalama grafiği, bilgi teknolojilerinin etkisinde mesleki prestijin yükseldiği düşüncesine en çok kütüphanecilerin en az uzman yardımcılarının katıldığını göstermektedir. Ortalama değerleri temel alındığında kütüphanecilere yakın oranda uzmanların bilgi teknolojilerinin etkisinde mesleki prestijin yükseldiği düşüncesine katıldığı saptanmıştır.

Tablo 27. Özlük Haklarını Düzenleyen Yasaya Göre BT'nin Statü Üzerindeki Etkileri

Bilgi teknolojilerinin etkisinde mesleğin statüsü	Yasa	N	Ort.	Std. Sapma	Std. Hata	Sig. (p)
FAKTÖR 1 BILGI TEKNOLOJILERININ ETKİSİNDE MESLEĞİN DEĞERİ	657 Sayılı Kanun kapsamında kadrolu	58	6,2241	1,10887	,14560	,154
	4857 Sayılı İşçi Kanunu Kapsamında	20	6,6000	,88258	,19735	
	657 Sayılı Kanun kapsamında sözleşmeli	15	6,2000	1,08233	,27946	
	2547 Sayılı Yüksek Öğretim Kanunu Kapsamında	11	5,8182	1,07872	,32525	
	278 Sayılı Kanun	2	5,0000	,00000	,00000	
	Toplam	106	6,2264	1,07156	,10408	
FAKTÖR 2 BILGI TEKNOLOJILERININ MESLEĞE SAĞLADIĞI KAZANIMLAR	657 Sayılı Kanun kapsamında kadrolu	58	2,6897	,95893	,12591	,218
	4857 Sayılı İşçi Kanunu Kapsamında	20	2,4000	,88258	,19735	
	657 Sayılı Kanun kapsamında sözleşmeli	15	2,2667	,70373	,18170	
	2547 Sayılı Yüksek Öğretim Kanunu Kapsamında	11	2,1818	,60302	,18182	
	278 Sayılı Kanun	2	3,0000	1,41421	1,00000	
	Toplam	106	2,5283	,89663	,08709	
FAKTÖR 3 BILGI TEKNOLOJILERININ ETKİSİNDE MESLEĞİN ALGISI	657 Sayılı Kanun kapsamında kadrolu	58	5,8621	1,86800	,24528	,864
	4857 Sayılı İşçi Kanunu Kapsamında	20	5,7000	1,45458	,32525	
	657 Sayılı Kanun kapsamında sözleşmeli	15	5,3333	1,75933	,45426	
	2547 Sayılı Yüksek Öğretim Kanunu Kapsamında	11	2,1818	,60302	,18182	
	278 Sayılı Kanun	2	6,0000	2,82843	2,00000	
	Toplam	106	5,7736	1,77433	,17234	
FAKTÖR 4 BILGI TEKNOLOJILERININ ETKİSİNDE MESLEKİ PRESTİJ	657 Sayılı Kanun kapsamında kadrolu	58	6,0345	1,79635	,23587	,228
	4857 Sayılı İşçi Kanunu Kapsamında	20	6,7500	1,44641	,32343	
	657 Sayılı Kanun kapsamında sözleşmeli	15	5,9333	1,86956	,48272	
	2547 Sayılı Yüksek Öğretim Kanunu kapsamında	11	5,6364	1,20605	,36364	
	278 Sayılı Kanun	2	4,5000	2,12132	1,50000	
	Toplam	106	6,0849	1,71335	,16642	
TOPLAM PUAN	657 Sayılı Kanun kapsamında kadrolu	58	20,7759	3,65649	,48012	,632
	4857 Sayılı İşçi Kanunu Kapsamında	20	21,1500	2,47673	,55381	
	657 Sayılı Kanun kapsamında sözleşmeli	15	19,7333	3,69298	,95352	
	2547 Sayılı Yüksek Öğretim Kanunu Kapsamında	11	19,8182	3,25017	,97996	
	278 Sayılı Kanun	2	19,0000	5,65685	4,00000	
	Toplam	106	20,5660	3,43378	,33352	

Yapılan varyans analizine göre, bilgi teknolojilerinin mesleğin statüsü üzerindeki etkilerini belirleyen faktör grupları ve özlük hakları değişkeninin düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı saptanmıştır. ($p>0,05$)

5.8. BİLGİ TEKNOLOJİLERİ KULLANIMINA GÖRE BİLGİ TEKNOLOJİLERİNİN MESLEĞİN STATÜSÜ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Tablo 28-33, bilgi teknolojilerinin mesleğin statüsü üzerindeki etkilerinin katılımcıların bilgi teknolojisi kullanımına göre farklılık gösterip göstermediğini saptamaya yönelik veriler içermektedir (bkz.Tablo28-33).

Tablo 28, katılımcıların bilgi teknolojileri ile ilgili bilgi düzeylerine göre bilgi teknolojilerinin mesleğin statüsü üzerindeki yansımalarını açıklayıcı veriler içermektedir (bkz Tablo 28). Tanımlayıcı istatistiklerde ortalama değerlerin 2,4868 ile 7,0000 arasında olduğu göze çarpmaktadır.

Ortalamalar arası farklılığın varyans analizi sonuçları, bilgi teknolojilerinin etkisinde mesleğin değeri ve algısı faktörleri ile katılımcıların bilgi teknolojileri ile ilgili bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğunu göstermektedir ($p<0,05$). Bilgi teknolojileri kullanım becerileri çok iyi ya da iyi olan katılımcılar (%92), bilgi teknolojilerinin mesleğin değeri ve algısı üzerinde etkisi olduğu düşüncesindedirler.

Tablo 28. BT Kullanım Becerisine Göre BT'nin Statü Üzerindeki Etkileri

Bilgi teknolojilerinin etkisinde mesleğin statüsü	Bit ile ilgili bilgi düzeyi	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata	Sig.(p)
FAKTÖR 1 BILGI TEKNOLOJILERI ETKISINDE MESLEĞİN DEĞERİ	Çok İyi Olduğunu Düşünürüm	22	5,7727	,92231	,19664	,015
	İyi Olduğunu Düşünürüm	76	6,2763	1,04050	,11935	
	Orta Düzey Olduğunu Düşünürüm	8	7,0000	1,30931	,46291	
	Toplam	106	6,2264	1,07156	,10408	
FAKTÖR 2 BILGI TEKNOLOJILERININ MESLEĞE SAĞLADIĞI KAZANIMLAR	Çok İyi Olduğunu Düşünürüm	22	2,5000	,91287	,19462	,304
	İyi Olduğunu Düşünürüm	76	2,4868	,85625	,09822	
	Orta Düzey Olduğunu Düşünürüm	8	3,0000	1,19523	,42258	
	Toplam	106	2,5283	,89663	,08709	
FAKTÖR 3 BILGI TEKNOLOJILERININ ETKISINDE MESLEĞİN ALGISI	Çok İyi Olduğunu Düşünürüm	22	4,9091	1,37699	,29358	,011
	İyi Olduğunu Düşünürüm	76	5,9079	1,83432	,21041	
	Orta Düzey Olduğunu Düşünürüm	8	6,8750	1,24642	,44068	
	Toplam	106	5,7736	1,77433	,17234	
FAKTÖR 4 BILGI TEKNOLOJILERININ ETKISINDE MESLEKİ PRESTİJ	Çok İyi Olduğunu Düşünürüm	22	5,4091	1,96781	,41954	,103
	İyi Olduğunu Düşünürüm	76	6,2895	1,63964	,18808	
	Orta Düzey Olduğunu Düşünürüm	8	6,0000	1,30931	,46291	
	Toplam	106	6,0849	1,71335	,16642	
TOPLAM PUAN	Çok İyi Olduğunu Düşünürüm	22	18,8182	3,09587	,66004	,007
	İyi Olduğunu Düşünürüm	76	20,8289	3,35217	,38452	
	Orta Düzey Olduğunu Düşünürüm	8	22,8750	3,35676	1,18679	
	Toplam	106	20,5660	3,43378	,33352	

Tablo 29. BT Kullanım Becerisine Göre Çoklu Karşılaştırma (Bonferroni) Testi

Bağımlı Değişken	(I) Bilgi Teknolojileri ile ilgili Bilgi Düzeyi	(J) Bilgi Teknolojileri ile ilgili Bilgi Düzeyi	Ortalama Farklar (I-J)	Std. Hata	Sig. (p)	95% Güven Aralığı	
FAKTÖR 1 BİLGİ TEKNOLOJİLERİ ETKİSİNDE MESLEĞİN DEĞERİ	Çok İyi Olduğunu Düşünürüm	İyi Olduğunu Düşünürüm	-,50359	,25140	,143	-1,1154	,1082
		Orta Düzey Olduğunu Düşünürüm	-1,22727(*)	,42871	,015	-2,2706	-,1839
	İyi Olduğunu Düşünürüm	Çok İyi Olduğunu Düşünürüm	,50359	,25140	,143	-,1082	1,1154
		Orta Düzey Olduğunu Düşünürüm	-,72368	,38597	,191	-1,6630	,2156
	Orta Düzey Olduğunu Düşünürüm	Çok İyi Olduğunu Düşünürüm	1,22727(*)	,42871	,015	,1839	2,2706
		İyi Olduğunu Düşünürüm	,72368	,38597	,191	-,2156	1,6630
FAKTÖR 2 BİLGİ TEKNOLOJİLERİNİN MESLEK ÜZERİNDEKİ ROLÜ	Çok İyi Olduğunu Düşünürüm	İyi Olduğunu Düşünürüm	,01316	,21665	1,000	-,5141	,5404
		Orta Düzey Olduğunu Düşünürüm	-,50000	,36947	,537	-1,3992	,3992
	İyi Olduğunu Düşünürüm	Çok İyi Olduğunu Düşünürüm	-,01316	,21665	1,000	-,5404	,5141
		Orta Düzey Olduğunu Düşünürüm	-,51316	,33263	,378	-1,3227	,2964
	Orta Düzey Olduğunu Düşünürüm	Çok İyi Olduğunu Düşünürüm	,50000	,36947	,537	-,3992	1,3992
		İyi Olduğunu Düşünürüm	,51316	,33263	,378	-,2964	1,3227
FAKTÖR 3 BİLGİ TEKNOLOJİLERİNİN ETKİSİNDE MESLEĞİN ALGISI	Çok İyi Olduğunu Düşünürüm	İyi Olduğunu Düşünürüm	-,99880	,41527	,054	-2,0095	,0118
		Orta Düzey Olduğunu Düşünürüm	-1,96591(*)	,70818	,020	-3,6894	-,2424
	İyi Olduğunu Düşünürüm	Çok İyi Olduğunu Düşünürüm	,99880	,41527	,054	-,0118	2,0095
		Orta Düzey Olduğunu Düşünürüm	-,96711	,63757	,397	-2,5188	,5845
	Orta Düzey Olduğunu Düşünürüm	Çok İyi Olduğunu Düşünürüm	1,96591(*)	,70818	,020	,2424	3,6894
		İyi Olduğunu Düşünürüm	,96711	,63757	,397	-,5845	2,5188
FAKTÖR 4 BİLGİ TEKNOLOJİLERİNİN ETKİSİNDE MESLEKİ PRESTİJ	Çok İyi Olduğunu Düşünürüm	İyi Olduğunu Düşünürüm	-,88038	,40969	,102	-1,8774	,1167
		Orta Düzey Olduğunu Düşünürüm	-,59091	,69865	1,000	-2,2912	1,1094
	İyi Olduğunu Düşünürüm	Çok İyi Olduğunu Düşünürüm	,88038	,40969	,102	-,1167	1,8774
		Orta Düzey Olduğunu Düşünürüm	,28947	,62899	1,000	-1,2413	1,8202
	Orta Düzey Olduğunu Düşünürüm	Çok İyi Olduğunu Düşünürüm	,59091	,69865	1,000	-1,1094	2,2912
		İyi Olduğunu Düşünürüm	-,28947	,62899	1,000	-1,8202	1,2413
TOPLAM PUAN	Çok İyi Olduğunu Düşünürüm	İyi Olduğunu Düşünürüm	-2,01077(*)	,79938	,040	-3,9562	-,0653
		Orta Düzey Olduğunu Düşünürüm	-4,05682(*)	1,36320	,011	-7,3745	-,7392
	İyi Olduğunu Düşünürüm	Çok İyi Olduğunu Düşünürüm	2,01077(*)	,79938	,040	,0653	3,9562
		Orta Düzey Olduğunu Düşünürüm	-2,04605	1,22728	,296	-5,0329	,9408
	Orta Düzey Olduğunu Düşünürüm	Çok İyi Olduğunu Düşünürüm	4,05682(*)	1,36320	,011	,7392	7,3745
		İyi Olduğunu Düşünürüm	2,04605	1,22728	,296	-,9408	5,0329

* Ortalama arasındaki farklar istatistik olarak önemlidir. (p<0,05)

Hangi bilgi düzeyleri arasında farklılık olduğunu belirlemek için yapılan çoklu karşılaştırma testine göre, bilgi teknolojileri ile ilgili bilgi düzeyi çok iyi olanlarla orta düzey olanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık vardır(p=,015). Bilgi

teknolojileri ile ilgili bilgi düzeyi ”çok iyi” olanlar, bilgi teknolojilerinin mesleğin değerini etkilediği düşüncesine en çok katılan grubu oluşturmaktadır. Buna karşılık, bilgi düzeyini “orta düzey” grubunda değerlendiren katılımcılar bilgi teknolojilerinin mesleğin değerini etkilediği düşüncesine en az katılan grubu temsil etmektedir.

Benzer şekilde bilgi teknolojilerinin etkisinde mesleğin algısı da bilgi teknolojileri ile ilgili bilgi düzeyi çok iyi olanlarla orta düzey olanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermektedir ($p=,020$). Bilgi teknolojileri ile ilgili orta düzey bilgi sahibi olanlar bilgi teknolojilerinde yaşanan gelişmelerin bir meslek olarak bilgi profesyonelliğine yönelik algıyı etkilediği düşüncesine en az katılan grup iken bilgi düzeyi çok iyi olan katılımcılar bilgi teknolojilerinin mesleğin algısı üzerinde etkili olduğu düşüncesine en çok katılan gruptur.

Tablo 30. E-Veritabanı Kullanma Durumuna Göre BT’nin Statü Üzerindeki Etkileri

Bilgi Teknolojilerinin Etkisinde Mesleğin Statüsü	E-Veritabanı Kullanma Durumu	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata	Sig.(p)
FAKTÖR 1 BILGI TEKNOLOJILERI ETKISINDE MESLEĞİN DEĞERİ	Evet	57	6,0877	1,00500	,13312	,200
	Hayır	16	6,6250	1,40831	,35208	
	Kısmen	33	6,2727	,97701	,17008	
	Toplam	106	6,2264	1,07156	,10408	
FAKTÖR 2 BILGI TEKNOLOJILERININ MESLEĞE SAĞLADIĞI KAZANIMLAR	Evet	57	2,4035	,82071	,10871	,108
	Hayır	16	2,9375	1,06262	,26566	
	Kısmen	33	2,5455	,90453	,15746	
	Toplam	106	2,5283	,89663	,08709	
FAKTÖR 3 BILGI TEKNOLOJILERININ ETKISINDE MESLEĞİN ALGISI	Evet	57	5,5439	1,62646	,21543	,014
	Hayır	16	5,1250	1,58640	,39660	
	Kısmen	33	6,4848	1,92226	,33462	
	Toplam	106	5,7736	1,77433	,17234	
FAKTÖR 4 BILGI TEKNOLOJILERININ ETKISINDE MESLEKİ PRESTİJ	Evet	57	5,8070	1,86546	,24709	,192
	Hayır	16	6,5000	1,26491	,31623	
	Kısmen	33	6,3636	1,57754	,27461	
	Toplam	106	6,0849	1,71335	,16642	
TOPLAM PUAN	Evet	57	19,8421	3,37950	,44763	,060
	Hayır	16	21,1875	2,73785	,68446	
	Kısmen	33	21,5152	3,62389	,63084	
	Toplam	106	20,5660	3,43378	,33352	

Tablo 30 katılımcıların elektronik veritabanı kullanımına göre bilgi teknolojilerinin mesleğin statüsü üzerindeki etkilerine yönelik analizleri içermektedir. Verilen tanımlayıcı istatistiklerde ortalama değerlerin 2,4035 ile 6,6250 arasında olduğu göze çarpmaktadır. Ortalamalar arası farklılığın varyans analizi sonuçları, bilgi teknolojilerinin etkisinde mesleğin algısı faktörü ile katılımcıların e-veritabanı kullanma durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğunu göstermektedir ($p<0,05$). Elektronik veri tabanı kullanan ve yöneten katılımcılar (%85), bilgi teknolojilerinin mesleğin algısı ve dolayısıyla statüsü üzerinde etkisi olduğunu düşünmektedirler.

Tablo 31. Bilgi Sistemleri Tasarlama Durumuna Göre BT'nin Statü Üzerindeki Etkileri

Bilgi Teknolojilerinin Etkisinde Mesleğin Statüsü	Bilgi Sistemleri Tasarlama	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata	Sig.(p)
FAKTÖR 1 BILGI TEKNOLOJILERI ETKISINDE MESLEĞİN DEĞERİ	Evet	29	5,8276	1,03748	,19265	,042
	Hayır	50	6,3000	,97416	,13777	
	Kısmen	27	6,5185	1,18874	,22877	
	Toplam	106	6,2264	1,07156	,10408	
FAKTÖR 2 BILGI TEKNOLOJILERININ MESLEĞE SAĞLADIĞI KAZANIMLAR	Evet	29	2,8276	,92848	,17241	,047
	Hayır	50	2,3200	,79385	,11227	
	Kısmen	27	2,5926	,97109	,18689	
	Toplam	106	2,5283	,89663	,08709	
FAKTÖR 3 BILGI TEKNOLOJILERININ ETKISINDE MESLEĞİN ALGISI	Evet	29	5,3103	1,83427	,34061	,078
	Hayır	50	5,7200	1,60408	,22685	
	Kısmen	27	6,3704	1,90441	,36650	
	Toplam	106	5,7736	1,77433	,17234	
FAKTÖR 4 BILGI TEKNOLOJILERININ ETKISINDE MESLEKİ PRESTİJ	Evet	29	5,4483	1,74410	,32387	,059
	Hayır	50	6,2800	1,62932	,23042	
	Kısmen	27	6,4074	1,71552	,33015	
	Toplam	106	6,0849	1,71335	,16642	
TOPLAM PUAN	Evet	29	19,5862	3,17937	,59039	,061
	Hayır	50	20,5000	3,03886	,42976	
	Kısmen	27	21,7407	4,10059	,78916	
	Toplam	106	20,5660	3,43378	,33352	

Tabloda katılımcıların kurumsal veri akışına uygun bilgi sistemleri tasarlama durumlarına göre bilgi teknolojilerinin mesleğin statüsü üzerindeki etkilerine ilişkin tanımlayıcı istatistikler ve Varyans analizi sonuçları yer almaktadır. Ortalama değerlerin 2,3103 ile 6,5185 arasında değiştiği görülmektedir. Ortalamalar arası farklılığın varyans analizi sonuçları, bilgi teknolojilerinin etkisinde mesleğin değeri ve bilgi teknolojilerinin mesleğe sağladığı kazanımlar ile katılımcıların bilgi sistemleri tasarlama durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğunu göstermektedir ($p < 0,05$). Buna göre, bilgi sistemleri tasarlayan ya da kısmen tasarlayan katılımcılar (%54), bilgi teknolojilerinin mesleğin statüsü üzerinde etkisi olduğunu düşünmektedirler.

Tablo 32. İnternette Bilgi Sağlama Durumuna Göre BT'nin Statü Üzerindeki Etkileri

Bilgi Teknolojilerinin Etkisinde Mesleğin Statüsü	İnternet Üzerinden Bilgi Erişim Sağlama	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata	Sig.(p)
FAKTÖR 1 BİLGİ TEKNOLOJİLERİ ETKİSİNDE MESLEĞİN DEĞERİ	Evet	86	6,1047	,98254	,10595	,006
	Hayır	6	6,0000	,89443	,36515	
	Kısmen	14	7,0714	1,32806	,35494	
	Toplam	106	6,2264	1,07156	,10408	
FAKTÖR 2 BİLGİ TEKNOLOJİLERİNİN MESLEĞE SAĞLADIĞI KAZANIMLAR	Evet	86	2,4302	,83371	,08990	,012
	Hayır	6	3,5000	1,04881	,42817	
	Kısmen	14	2,7143	,99449	,26579	
	Toplam	106	2,5283	,89663	,08709	
FAKTÖR 3 BİLGİ TEKNOLOJİLERİNİN ETKİSİNDE MESLEĞİN ALGISI	Evet	86	5,5233	1,69238	,18249	,141
	Hayır	6	6,0000	1,89737	,77460	
	Kısmen	14	7,2143	1,62569	,43448	
	Toplam	106	5,7736	1,77433	,17234	
FAKTÖR 4 BİLGİ TEKNOLOJİLERİNİN ETKİSİNDE MESLEKİ PRESTİJ	Evet	86	5,9535	1,80787	,19495	,003
	Hayır	6	6,0000	,89443	,36515	
	Kısmen	14	6,9286	1,07161	,28640	
	Toplam	106	6,0849	1,71335	,16642	
TOPLAM PUAN	Evet	86	20,0581	3,33733	,35987	,003
	Hayır	6	21,5000	2,42899	,99163	
	Kısmen	14	23,2857	3,17269	,84794	
	Toplam	106	20,5660	3,43378	,33352	

Tabloda katılımcıların İnternet üzerinden bilgi erişim sağlama durumlarına göre bilgi teknolojilerinin mesleğin statüsü üzerindeki etkilerine ilişkin tanımlayıcı istatistikler ve Varyans analizi sonuçları yer almaktadır. Tanımlayıcı istatistiklere göre ortalama değerler 2,4302 ile 7,2143 arasında değişmektedir. Ortalamalar arası farklılığın varyans analizi sonuçları, “bilgi teknolojilerinin etkisinde mesleğin değeri”, “bilgi teknolojilerinin mesleğe sağladığı kazanımlar” ve “bilgi teknolojilerinin etkisinde mesleki prestij” gibi bilgi teknolojilerinin mesleğin statüsü üzerindeki etkilerini belirleyen faktörler ile katılımcıların İnternet üzerinden bilgi erişim sağlama durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğunu göstermektedir ($p<0,05$). Bilgi erişim sağlamada İnternet'ten yararlanan katılımcılar (%81), bilgi teknolojilerinin mesleğin statüsü üzerinde etkisi olduğunu düşünmektedirler.

Tablo 33.Mobil Uygulamalardan Yararlanma Durumuna Göre BT'nin Statü Üzerindeki Etkileri

Bilgi Teknolojilerinin Etkisinde Mesleğin Statüsü	Mobil Uygulamalardan Yararlanma	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata	Sig.(p)
FAKTÖR 1 BILGI TEKNOLOJILERI ETKISINDE MESLEĞİN DEĞERİ	Evet	34	5,9118	,96508	,16551	,020
	Hayır	43	6,1860	1,00607	,15342	
	Kısmen	29	6,6552	1,17339	,21789	
	Toplam	106	6,2264	1,07156	,10408	
FAKTÖR 2 BILGI TEKNOLOJILERİNİN MESLEK ÜZERİNDEKİ ROLÜ	Evet	34	2,7647	,98654	,16919	,171
	Hayır	43	2,3953	,84908	,12948	
	Kısmen	29	2,4483	,82748	,15366	
	Toplam	106	2,5283	,89663	,08709	
FAKTÖR 3 BILGI TEKNOLOJILERİNİN ETKISINDE MESLEĞİN ALGISI	Evet	34	5,2353	1,79323	,30754	,084
	Hayır	43	5,9302	1,56442	,23857	
	Kısmen	29	6,1724	1,94696	,36154	
	Toplam	106	5,7736	1,77433	,17234	
FAKTÖR 4 BILGI TEKNOLOJILERİNİN ETKISINDE MESLEKİ PRESTİJ	Evet	34	5,7647	1,51875	,26046	,290
	Hayır	43	6,0930	1,84925	,28201	
	Kısmen	29	6,4483	1,70265	,31617	
	Toplam	106	6,0849	1,71335	,16642	
TOPLAM PUAN	Evet	34	19,7353	3,41395	,58549	,102
	Hayır	43	20,5349	3,35480	,51160	
	Kısmen	29	21,5862	3,41757	,63463	
	Toplam	106	20,5660	3,43378	,33352	

Tabloda bilgi erişimde mobil uygulamalardan yararlanma değişkenine göre bilgi teknolojilerinin mesleğin statüsü üzerindeki etkilerine yönelik bulgulara yer verilmiştir. Tanımlayıcı istatistikler incelendiğinde katılımcıların bilgi erişimde mobil uygulamalardan yararlanma değişkenine göre, bilgi teknolojilerinin etkisinde mesleğin statüsü faktörlerinden aldıkları ortalama puanlar görülmektedir.

Puan ortalamaları 2,3953 ile 6,6552 arasında değişiklik göstermektedir. Ortalamalar arası farklılığın istatistiksel açıdan anlamlı olup olmadığı yapılan varyans analizi ile ortaya koyulmuştur. Faktör 1'den (bilgi teknolojilerinin etkisinde mesleğin değeri) alınan puanlara göre bilgi erişimde mobil uygulamalardan yararlanma değişkeninin düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmüştür($p<0,05$). Bilgi erişimde mobil uygulamalardan yararlanan ya da kısmen yararlanan katılımcılar (%60), bilgi teknolojilerinin mesleğin değeri üzerinde etkili olduğunu düşünmektedirler.

6. BÖLÜM

SONUÇ ve ÖNERİLER

6.1. Sonuç

Bilgisayar ve iletişim alanında yaşanan teknolojik gelişmeler, mesleki bilincin ve işlevlerin değişmesi, meslekler arası sınırların belirsizleşmesi ve çalışma ortamlarının esnekleşmesi gibi pek çok yeniliğe yol açmıştır.

Teknolojinin mal ve hizmet üretiminde artan rolü, daha az zamanda, daha az maliyetle, daha az insanla daha çok işin yapılmasını mümkün kılmıştır. Müşteri taleplerinde meydana gelen çeşitlenmeler, meslek mensuplarının mevcut bilgi ve becerilerinin yetersiz kalmasına sebep olurken, meslek olgusunda köklü değişimlerin gerçekleşmesini zorunlu kılmıştır. Değişime uyum sağlamanın gereklilik haline geldiği emek piyasasında, yerini benzer işlevleri gerçekleştiren makinelere kaptırmak istemeyen bireyler, makinelerle bütünleşik çalışma standartlarını benimsemek durumunda kalmıştır.

Teknolojik gelişmelerin yarattığı değişim, hemen her alanı olduğu gibi bilgi ve belge yönetimini de etkisi altına almıştır. Bu durum bilgi profesyonellerinin sahip olduğu mesleki yeterliliklerin yeniden gözden geçirilmesini kaçınılmaz kılmıştır. Nitekim 1990'lı yıllardan başlayarak ders programlarına yansıtılan bilgi teknolojilerine dayalı uygulamalar, meslek mensuplarının niteliklerinde çağa uyumlu değişimlerin gerçekleşmesine yol açmıştır. Söz konusu değişim bilgi profesyonellerinin eğitim, çalışma alanı, iş olanakları ve nitelikleri üzerinde etkili olmanın yanı sıra, mesleği gereği toplumun kendisinden beklediği davranışlara, yani toplumsal rollerine de yansımıştır.

Toplumsal rol ve statü arasında döngüsel bir ilişki mevcuttur. Kişinin toplumdaki mevkiini ve üstlendiği rolün yönünü belirleyen statü, cinsiyet, yaş, eğitim durumu, soy gibi etkenlerden çok bireyin mensubu olduğu meslek tarafından belirlenmektedir. Bununla birlikte her mesleğin, üyelerini diğer meslek gruplarından ayırt eden kendine özgü bir statüsü vardır. Mesleki statü cinsiyet, yaş, eğitim durumu gibi temel statü göstergelerinin yanı sıra maaş, hizmet süresi, toplumun mesleğe karşı algısı, mesleğin toplumsal değeri ve saygınlığı gibi ölçütler tarafından belirlenir.

Bilgi profesyonelleri uzun mesleki tarihleri boyunca statü kaynaklı birtakım sorunlar yaşamıştır. Mesleğin zorlayıcı çabalar ya da uzun süreli bir eğitim gerektirmediği yönündeki düşünceler saygınlığını; meslek üyelerinin nitelikleri ve sundukları hizmetlere ilişkin toplumsal bilincin yetersiz olması mesleğe yönelik algıyı, tatmin edici olmayan çalışma ortamları ve düşük maaş mesleğe verilen değeri ve dolayısıyla statüyü olumsuz yönde etkileyen sebepler arasında gösterilmiştir.

Alanyazında, statü ya da statü sorunları üzerine yapılan çok sayıda çalışmaya rastlanmakla birlikte, bilgi teknolojilerinin mesleğin statüsü üzerindeki etkilerini konu edinen araştırmaların sınırlı sayıda olduğu göze çarpmaktadır. Bu durum, bilgi teknolojilerinin mesleğin statüsü üzerinde etkili olup olmadığının araştırılmasını ve meslek üyelerinin güncel statülerine ilişkin durum saptaması yapmayı gerekli kılmıştır.

Bilgi profesyonellerine göre bilgi teknolojilerinde yaşanan gelişmeler mesleğin statüsünü nasıl etkilemiştir? sorusundan hareketle yapılan araştırmanın amacı “Bilgi teknolojilerinin mesleğin statüsü üzerindeki etkilerini bilgi profesyonellerinin bireysel gözlem ve deneyimlerine dayalı olarak ortaya koymak”tır. Buna bağlı olarak araştırmanın hipotezi “Bilgi profesyonellerine göre bilgi teknolojilerinde yaşanan gelişmeler mesleğin statüsü üzerinde olumlu etkiler yaratmıştır.” şeklinde tanımlanmıştır. Araştırmanın alt hipotezleri ise şöyledir:

- "Bilgi profesyonellerine göre bilgi teknolojileri mesleğin saygınlığını ve mesleğe verilen değeri artırmıştır."
- "Bilgi profesyonellerine göre bilgi teknolojileri mesleğe duyulan sevgi ve gösterilen ilgiyi artırarak mesleğe yönelik algı üzerinde olumlu etkiler yaratmıştır."
- "Bilgi profesyonellerine göre bilgi teknolojileri meslek üyelerinin gelir düzeyleri üzerinde olumlu etkiler yaratmıştır."

Bilgi teknolojilerinde yaşanan gelişmelerin mesleğin statüsü üzerindeki etkileri, farklı gruplar (yöneticiler ya da işverenler, kullanıcılar, meslek mensupları gibi) açısından incelenebilir özellikle bir konudur. Ancak gerek kamu ve özel sektör kuruluşlarının gerekse kullanıcıların sayıca fazla olması, hedef kitlenin ulaşılabilirlik ölçütü dikkate

alınarak belirlenmesini gerekli kılmıştır. Ankara ilinde çalışan kütüphaneciler şeklinde belirlenen araştırma evreni, bilgi profesyonelleri için önde gelen istihdam kurumlarından üniversite kütüphaneleri, halk kütüphaneleri ve Başbakanlık'a bağlı kurum kütüphaneleri ile sınırlandırılmıştır. Başbakanlık'a bağlı 49 kurum kütüphanesi ile 20 halk kütüphanesi ve üniversite kütüphanesi arasından basit tesadüfi örnekleme sonucu rastgele seçilen 15 kurum araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Araştırma; halk kütüphanelerinden, Adnan Ötüken İl Halk Kütüphanesi, Cebeci İlçe Halk Kütüphanesi, Or-An Sevgi Yılı İl Halk Kütüphanesi ve Yenimahalle İlçe Halk Kütüphanesi; üniversite kütüphanelerinden Bilkent Üniversitesi Kütüphanesi, Hacettepe Üniversitesi Kütüphanesi ve ODTÜ Kütüphanesi, başbakanlığa bağlı kurum kütüphanelerinden Hazine Müsteşarlığı, İhracatı Geliştirme Merkezi, Türkiye İstatistik Kurumu, Devlet Planlama Teşkilatı, TÜBİTAK, Türkiye Atom Enerjisi Kurumu, Türk Dil Kurumu ve Türk Tarih Kurumu'ndan toplamda 106 bilgi profesyonelinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir.

Araştırma bulgularının analizi önceden belirlenen dört faktör kapsamında yapılmıştır. Söz konusu faktörler:

- Bilgi teknolojilerinin etkisinde mesleğin değeri: Bilgi teknolojilerinin maaş dışında ek olanaklar sağlaması, kurumsal yapıda sosyal ilişkileri genişletmesi, mesleğe duyulan ilgi ve sevgiyi artırması, mesleğin saygınlığını yükseltmesi.
- Bilgi teknolojilerinin mesleğe sağladığı kazanımlar: Teknolojik gelişmelerin mesleğin anlamlılığı üzerinde etkisi, kariyer yapma şansı üzerine etkisi, iş yükü üzerine etkisi, mesleğin saygınlığı üzerine etkisi.
- Bilgi teknolojilerinin etkisinde mesleğin algısı: Bilgi teknolojilerinin mesleğe duyulan sevgiyi, ilgiyi ve mesleğin tercih edilme oranını artırması.
- Bilgi teknolojilerinin etkisinde mesleki prestij: Bilgi teknolojilerinin genel olarak mesleği olumlu yönde etkileyip etkilemediği, bilgi teknolojilerinin mesleğe değer katması, mesleğe olan ilgiyi ve mesleğin saygınlığını artırması.

Katılımcıların demografik özellikleri ile ilgili dağılım sonuçları, büyük çoğunluğun kadın, üniversite mezunu, evli ve genç (30-39 yaş) olduğunu göstermektedir.

Bilgi teknolojilerinin bilgi profesyonelleri üzerindeki etkileri ile ilgili analizler, katılımcıların yarısından fazlasının bilgi teknolojilerinin mesleği anlamsızlaştırdığı, iş yükünü artırdığı, kariyer yapma ya da işte yükselme olanağını azalttığı düşüncesine katılmadıklarını, aksine bilgi teknolojilerinin mesleğin değerini, saygınlığını ve başkalarının mesleğe olan ilgisini artırdığını düşündüklerini göstermektedir. Bu düşünce katılımcıların kadın veya erkek olmalarına (cinsiyete) ve lisans, yüksek lisans ya da doktora derecesine sahip olmalarına (eğitim durumuna) göre değişkenlik göstermemektedir.

Bilgi teknolojilerinin mesleğin değerini artırdığı ve statüsünü olumlu yönde etkilediği düşüncesi, katılımcıların yaş gruplarına göre incelendiğinde anlamlı farklılıklar göze çarpmaktadır. Elde edilen sonuçlara göre bilgi teknolojilerinin mesleğe verilen değeri artırdığı düşüncesine en çok 50-59, en az 20-29 yaş grubundaki bilgi profesyonelleri katılmaktadır. Bu durum, yaşı itibari ile her iki dönemi de (bilgi teknolojilerinin bilgi hizmetlerine yansıdığı ve yansımadığı) tecrübe eden 50-59 yaş grubundaki bilgi profesyonellerinin, bilgi teknolojilerinin etkisiyle başkalarının kendilerini daha saygın gördüğüne, mesleğe olan ilgi ve sevginin arttığına inandıklarını göstermektedir. Ancak 50-59 yaş grubundaki profesyonellerin yalnızca dört kişi olması sonucundan tesadüfi olma ihtimalini akıllara getirmektedir.

Bilgi teknolojilerinin mesleğin değeri üzerinde etkili olduğu düşüncesi, katılımcıların evli, bekar veya diğer (dul) seçenekleri ile ifade ettikleri medeni hal özelliklerine göre farklılık göstermektedir. Bilgi teknolojilerinin mesleğe verilen değeri artırdığı düşüncesine en çok medeni durumunu diğer seçeneği ile “dul” olarak açıklayan bilgi profesyonelleri katılmaktadır. Ancak medeni durumu dul olan bilgi profesyonellerinin sayıca az (2 kişi) olması bu sonucun tesadüf olabileceği ihtimalini güçlendirmektedir.

Sunulan hizmete ilişkin bulgular, bilgi teknolojilerinin mesleğin statüsü üzerindeki etkilerinin, katılımcıların hizmet süresine göre farklılık gösterdiği sonucuna ulaştırmaktadır. 25 yıl ve daha fazla süredir mesleğe hizmet eden bilgi profesyonelleri, bilgi teknolojilerinin mesleğe verilen değeri artırdığı ve statüsü üzerinde etkili olduğu düşüncesine katılmaktadırlar. Hizmet süresi 25 yıl ve daha fazla olan bilgi profesyonellerinin, teknolojik gelişmelerin bilgi ve belge yönetiminin uygulama

alanlarında baskın olduğu ve olmadığı dönemlerin her ikisini de tecrübe etmiş olmaları ulaşılan sonucu daha anlamlı kılmaktadır.

Hizmete ilişkin özelliklerden "maaş" değişkenine göre dağılım sonuçları, bilgi profesyonellerinin aylık net maaşlarının ortalama 1500 TL olduğunu göstermektedir. Bilgi teknolojilerinin mesleğin değeri ve dolayısıyla statüsü üzerindeki etkileri, katılımcıların aldıkları maaşa göre de farklılık göstermektedir. Mesleğe verilen değer faktörünün kapsadığı değişkenler çerçevesinde, yüksek maaş alan bilgi profesyonellerinin kurumsal yapıda kendilerini daha saygın ve sosyal ilişkileri gelişmiş bireyler olarak gördükleri, bilgi teknolojilerinin etkisiyle mesleklerine olan ilgi ve sevginin arttığını düşündükleri saptanmıştır.

Özlük haklarını düzenleyen yasa ile ilgili analizler anketin uygulandığı dönemde katılımcıların büyük bir kısmının 657 Sayılı Kanun'un Genel ve İdari Hizmetler Sınıfı kapsamında yer aldıklarını göstermektedir. Bilgi teknolojilerinde yaşanan gelişmelerin etkisiyle, ilgili teknolojilere yönelik teknik bilgi ve becerilerle birlikte, mesleki donanımları ve sorumlulukları genişleyen bilgi profesyonelleri, 27.09.2011 tarihli karar ile 657 Sayılı Kanun'un Teknik Hizmetler sınıfına alınmıştır. Bu durum, teknik personel sınıfında olmanın sağladığı saygınlığın yanı sıra, gelir düzeyine %30-40 oranında bir artış sağlayarak meslek üyelerinin statülerine olumlu katkılarda bulunmuştur.

Sunulan hizmete ilişkin bir başka sonuca göre, çoğu katılımcı kurumsal hiyerarşideki konumlarının orta düzey olduğunu ve sundukları hizmeti karşılamadığını ifade etmektedirler. Ünvan ve çalışılan birim ile ilgili analizler, katılımcıların çoğunun "kütüphaneci" ünvanı ile "kütüphane"lerde görev yaptığı sonucuna ulaştırmaktadır.

Çalışılan birimin bilgi teknolojilerinin mesleğin statüsü üzerindeki etkilerine yönelik görüşler üzerinde herhangi bir etkisi olmamakla birlikte, mesleğe verilen değer ve prestij faktörlerinin katılımcıların başuzman, uzman, uzman yardımcısı, kütüphaneci ve kütüphane müdürü olmasına göre değişkenlik gösterdiği saptanmıştır. Buna göre en çok kütüphaneciler en az ise uzman yardımcıları bilgi teknolojilerinin mesleğe verilen değeri artırdığı düşüncesine katılmaktadırlar.

Ünvan ve çalışılan birim adı hakkında ulaşılan bir başka sonuç ise gelişen teknolojilerin ünvan (bilgi uzmanı, bilgi danışmanı, elektronik kaynak yöneticisi vb) ve hizmet verilen birim (bilgi erişim merkezi, ağ ve kaynak yönetimi birimi vb.) konusunda yurtdışında yarattığı değişimin, araştırma kapsamında incelenen kurumlarda henüz yer bulmamış olmasıdır. Mesleki sorumluluklarını "kayıtlı olduğu ortama bakılmaksızın bilginin sağlanmasından erişimine tüm süreçlerinde aktif rol oynamak" şeklinde özetleyen profesyoneller, gerçekleştirdikleri faaliyetler çerçevesinde, kendilerini en iyi tanımlayan ve taşımak istedikleri ünvanın "bilgi uzmanı" olduğunu ifade etmektedirler.

Bilgi teknolojileri kullanımına ilişkin sonuçlar, katılımcıların büyük çoğunluğunun bilgi teknolojileri ile ilgili bilgi düzeylerini "iyi" derecede değerlendirdiklerini, ilgili teknolojileri "çok sık düzeyde" kullandıklarını ve bu yöndeki becerileri üniversite sonrasında kazandıklarını göstermektedir. Bilgi teknolojileri ile ilgili bilgi düzeyi yüksek olan bilgi profesyonelleri, gelişen teknolojilerin mesleğin değerini artırdığını ve başkalarının mesleğe ve meslek üyelerine yönelik algısını olumlu yönde etkilediğini düşünmektedirler.

Bilgi teknolojileri kullanımı ile ilgili diğer sonuçlara göre katılımcıların çoğu gerçekleştirdikleri hizmetler gereği bilgi erişimde mobil uygulamalar, Web ve Internet araçlarından yararlanma, elektronik kütüphane hizmetleri tasarlama ve yürütme, elektronik veri tabanları kullanma ve yönetme, gereksinimler doğrultusunda bilgi sistemleri tasarlama gibi faaliyetlerde bulunmaktadırlar. Bilgi teknolojilerinin mesleğin statüsü üzerindeki etkileri katılımcıların bilgi sistemleri tasarlama, e-veritabanı kullanma, bilgi erişimde mobil uygulamalardan yararlanma durumuna göre farklılık göstermektedir. Hizmetleri gereği ilgili araçlardan yararlanan bilgi profesyonelleri, bilgi teknolojilerinin mesleğin değeri ve algısı üzerinde olumlu etkiler yarattığını düşünmektedirler.

Elde edilen sonuçlar doğrultusunda, "Bilgi profesyonellerine göre bilgi teknolojilerinde yaşanan gelişmeler mesleğin statüsü üzerinde olumlu etkiler yaratmıştır", şeklinde tanımlanan araştırma hipotezi ile,

- "Bilgi profesyonellerine göre bilgi teknolojileri mesleğin saygınlığını artırmıştır",

- "Bilgi profesyonellerine göre bilgi teknolojileri mesleğe duyulan sevgi ve gösterilen ilgiyi artırarak tercih edilme oranını yükseltmiştir",
- "Bilgi profesyonellerine göre bilgi teknolojileri meslek üyelerinin gelir düzeyleri üzerinde olumlu etkiler yaratmıştır", şeklinde belirlenen alt hipotezler doğrulanmıştır.

6.2. ÖNERİLER

Araştırmanın genel sonuçlarına göre; bilgi teknolojilerinde yaşanan gelişmeler, mesleğin değeri, saygınlığı, maddi getirisi ve mesleğe karşı ilgi gibi faktörler üzerinde iyileştirici bir etki yaratırken, bilgi profesyonellerinin kurumsal konumları, ünvanları ve çalıştıkları birim ile ilgili herhangi bir değişikliğe neden olmamıştır. Bu sonuçlardan yola çıkarak şu önerilerde bulunmak mümkündür:

- Bir mesleğe verilen değer büyük ölçüde işlevlerine ya da hizmetlerine duyulan gereksinimden kaynaklandığı bilinmektedir. Bundan yola çıkarak, bilgiye verilen önem ya da duyulan gereksinimin, bilgi profesyonellerine verilen değer üzerinde doğrudan etkisi olduğunu söylemek olanaklıdır. Bu çerçevede, bilgiye değer veren ve bilgiden değer üreten bir toplum olmanın, bilgi ile ilgili hizmet sektörünün önemli temsilcilerinden bilgi profesyonelleri ve bir meslek olarak bilgi profesyonelliğine verilen önemin artmasını destekleyeceği düşünülmektedir.
- Yüksek Öğretim Kurulu, Türkiye İş Kurumu, Mesleki Yeterlilik Kurumu gibi, meslekler alanında yaptığı bildirimler dikkatle takip edilen kurumlarda, mesleğe ilişkin tanımsal boşlukların doldurulması eksik ya da zayıf koşulların iyileştirilmesinde büyük rol oynayacaktır. Hatta dershanelerde veya ilk ve orta dereceli okullarda bulunan, üniversite adaylarının meslekler hakkında ön fikir sağladığı bilim dalı tanıtım kataloglarının bilgi profesyonelliği ya da bilgi ve belge yöneticiliği mesleği ile ilgili eksiksiz ve güncel bilgiler içermesi sağlanmalıdır. Bu kapsamda mesleki kuruluşların ilgili kurumlarla sağlayacağı koordinasyonun çözümleyici olacağı düşünülmektedir.
- Güçlü tanıtım, özünde bireyin kendi meziyetlerini pazarlama kabiliyetine bağlıdır. Meslekten olmayan bireylerin zihninde geleneksel hizmet anlayışının ön gördüğü (bilgi kaynaklarının bakımı, korunması, düzenlenmesi gibi) becerilere sahip olmanın dışına tam olarak çıkamayan bilgi profesyonellerinin, eksik ya da yanlış algıya son vermek amacıyla çaba sarf etmeleri gerektiği düşünülmektedir.
- İsim, popüler kültürde kişiyi etiketleyen, bir bakıma toplumsal tabakalaşmadaki yerini belirleyen önemli etkenlerden biridir. Çalışılan birim (kütüphane) ve buna bağlı olarak alınan ünvanların (kütüphaneci) yurtdışındaki örneklerde olduğu gibi

kulağa daha çekici gelen isimlerle (bilgi erişim merkezi-bilgi uzmanı) anılmasının bu yönde çözümleyici olacağı düşünülmektedir.

- Bilgi teknolojileri ile yetersizlikleri bulunan bilgi profesyonellerinin, günümüzde yaşamsal her mücadelenin bilgi ve teknoloji hâkimiyetine dayandığını unutmayarak kişisel gelişime açık olmalarının teknoloji kullanımına dayalı eksikliklerin giderilmesinde önemli rol oynayacağı düşünülmektedir.
- Araştırma sonuçlarına göre, katılımcıların yarısından fazlasının statülerini olumlu yönde etkileyen bilgi teknolojileri ile ilgili yetkinliklerini üniversite sonrası dönemde kazandıkları anlaşılmaktadır. Bilgi profesyonellerine yönelik eğitim programlarının bilgi teknolojileri ile ilgili bilgi ve beceri kazandıracak içerikte düzenlenmesinin ve hızla gelişen teknolojilere uyum sağlamak adına belirli aralıklarla gözden geçirilmesinin bu açıdan olumlu etkiler yaratacağı düşünülmektedir.
- Meslek içi eğitim çalışmaları ile bilgi profesyonellerinin bilgi teknolojileri kullanım deneyimlerinin çeşitlendirilerek artırılmasının teknolojinin mesleğin statüsü üzerinde yarattığı olumlu etkilerin kalıcılığını korumasında fayda sağlayacağı düşünülmektedir.
- Bilgi teknolojilerinde yaşanan gelişmelerin mesleğin statüsü üzerindeki yansımalarının katılımcıların unvan, yaş ve hizmet süresi gibi özelliklerine göre farklılık göstermesinin arkasında yatan nedenler araştırılmalıdır.
- Bu araştırmada bilgi teknolojilerinin mesleğin statüsü üzerindeki etkileri bilgi profesyonellerinin bakış açısıyla ele alınmıştır. Yapılacak daha geniş çaplı bir araştırma ile işverenler ve kullanıcılar cephesinden bilgi teknolojilerinin mesleğin statüsü üzerindeki etkileri incelenmelidir.

KAYNAKÇA

- Abels,E.ve bşk.(2003) 21.yüzyılda bilgi profesyonellerinin yeterlilikleri. Çev.Figen Şahin. *Türk Kütüphaneciliği*,19 1(2005),114-127.
- About.com(2011). Information technology: Definition and history.
<http://jobsearchtech.about.com/od/careersintechology/p/ITDefinition.htm>
 adresinden 02 Ocak 2011 tarihinde erişildi.
- Akbayrak, E.H. (2005). Orta Doğu Teknik Üniversitesi Kütüphanesi'nde hizmet kalitesi ölçümü. Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Aktan,C.C.(1999)Motivasyon teorileri .
http://www.phanesacademy.net/yonetim_okulu/insan-yonetim/motivasyon-teorileri.htm adresinden 15 Kasım 2010 tarihinde erişildi.
- Aktan,C.C. ve Tunç,M. Bilgi Toplumu ve Türkiye. *Yeni Türkiye Dergisi*, Ocak-Şubat 1998. s.118-134.
- Artukoğlu, A.(1979). Türkiye’de kütüphanecilik eğitime genel bakış. *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*, 28(1-2):1-11.
- Aşık,N.A. (2010). Çalışanların iş doyumunu etkileyen bireysel ve örgütsel faktörler ile sonuçlarına ilişkin kavramsal bir değerlendirme. *Türk İdare Dergisi*, sayı 467.
- Atabek, Ü. (2001). *İletişim ve teknoloji: Yeni olanaklar - yeni sorunlar*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Atılğan, D.(1991). Eğitim ve kütüphane. *Türk Kütüphaneciliği*, 5(2),69-72.
- Atılğan, D. (1993). IFLA Uluslararası Kütüphane Dernekleri ve Kurumları Federasyonu. *Türk Kütüphaneciliği*, 7 (4), 247-250.
- Atılğan, Doğan (1999) “Türkiye’de Kütüphanecilik Eğitimi ve Yeni Bin Yılda Hedefler”Bilginin Serüveni Dünyü, Bugünü, Yarını içinde.*Türk Kütüphaneciliği*,144-163.
- Atılğan, D.(2009).Bilgi yönetimi kavramı ve gelişimi. *Türk Kütüphaneciliği*, 23(1), 201-212.
- Aydın, M. (2004). *Bilgi sosyolojisi*. İstanbul: Açılım Kitap
- Aydoğan, E. (2002). Bilgi ve bilgi teknolojileri. *Sanayicinin sesi, KOSGEB*, sayı:8,s.21-24.

Barutçugil, İ.(2002). *Bilgi yönetimi*. İstanbul:Kariyer Yayıncılık.

Batlaş, A. (2003). Başarı için pasaport: profesyonel davranış.*Kaynak Dergisi*,Nisan Eylül:14.

Bayer,A.S.(2005). Statü endişesi. İstanbul:Sel Yayıncılık.

BBY Haber Portalı. (2012). Ankara Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü THS Bölüm Görüşü. <http://www.bbyhaber.com/bby/2012/03/07/ankara-universitesi-dtcf-bby-bolumunun-ths-ile-ilgili-yoke-ilettiligi-gorus-yazisi/> adresinden 10 Nisan 2012 tarihinde erişildi.

BBY Haber Portalı. (2012). Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü THS Bölüm Görüşü. <http://www.bbyhaber.com/bby/2012/03/08/thh-hakkinda-uaka-gonderilen-hu-bby-gorus-yazisi/> adresinden 10 Nisan 2012 tarihinde erişildi.

BBY Haber Portalı. (2012). İstanbul Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü THS Bölüm Görüşü. <http://www.bbyhaber.com/bby/2012/04/05/iu-bby-thh-bolum-gorusu/> adresinden 15 Mayıs 2012 tarihinde erişildi.

Bek,Y. (2007). Öğretmenin toplumsal / mesleki rolleri ve statüsü. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi Projesi, Edirne.

Bell, D. (1963). The radical right. Newyork: Anchor Books.

Bilen, M.(2010). Temel bilgi teknolojileri ders notları. www.mehmetbilen.com/tbt.doc adresinden 04 Ocak 2011 tarihinde erişildi.

Bilgi çağı, bilgi yönetimi ve bilgi sistemleri. (2005). Ed. Coşkun Can Aktan ve İstiklal Y.Vural.Konya:Çizgi Kitabevi.

"Bilgi Profesyonelleri İçin Amerikan Bilgibilim Derneği Ahlak Kuralları" *Bilgi edinme özgürlüğü* içinde (82-83). Yay. haz. Yaşar Tonta ve Ahmet Çelik. Ankara: Türk Kütüphaneciler Derneği, 1996. (Çeviren: Yaşar Tonta)

- Birkök,M.C.(2010). Sosyal rol ve işbölümü. <http://www.rehberim.net/forum/felsefe-sosyoloji-psikoloji-374/63552-sosyal-rol-ve-bolumu.html> adresinden 06 Kasım 2010 tarihinde erişildi.
- Bixler,G.K. ve Bixler, R.W.(1959).The Professional status of nursing. *Amerikan Journal of Nursing*, 59(8)
- Bowden,R.(1993). Kütüphanecilerin ve bilgileşim görevlilerinin mesleki sorumlulukları: Professional responsibilities of librarians and information workers. Çev.Selma Alpay. *Türk Kütüphaneciliği*, 7(4):269-280.
- Bowden,R.(1992). Editor's foreword. The status, reputation and image of the library and information profession içinde(9-11). Russell Bowden ve D.Wijasuriya(eds)München:IFLA. <http://www.eric.ed.gov/PDFS/ED356778.pdf> adresinden 20 Kasım 2010 tarihinde erişildi.
- Bryant, F. B. ve Yarnold, P. R. (1995). Principal components analysis and exploratory and confirmatory factor analysis. L. G. Grimm ve R R. Yarnold (Eds.), *Reading and understanding multivariate statistics* içinde (s.99-136). Washington, DC: American Psychological Association.
- Büyüköztürk,Ş.(2007). *İstatistik, araştırma deseni, SPSS uygulamaları ve yorum*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Can, H. (2006). *Örgütsel davranış*. İstanbul: Arıkan Yayıncılık.
- Can,M.(1998). Bilgisayarın tarihçesi. <http://guide.ceit.metu.edu.tr/efnt1/SCE51998/can/konu/tarihce.htm> adresinden 05 Ocak 2011 tarihinde erişildi.
- Casey,M.(2005). Working towards a definition of Library 2.0.http://www.librarycrunch.com/2005/10/working_towards_a_definition_o.html adresinden 04 Nisan 2011 Tarihinde erişildi.
- Costello, A. B., ve Osborne, J. W. (2005). Best practices in exploratory factor analysis: Four recommendations for getting the most from your analysis. *Practical*

Assessment Research & Evaluation, 10(7). 10 Mayıs 2011 tarihinde <http://pareonline.net/pdf/v10n7a.pdf> adresinden erişildi.

Cremer, M. (1998). The image of libraries in the Internet.

<http://archive.ifla.org/IV/ifla64/179> 117e.htm adresinden 20 Kasım 2010 tarihinde erişildi.

Çakın, İ. (1989). Kütüphanecilik: Bilim dalı olarak tanımı ve özellikleri. *Türk Kütüphaneciliği*, 3(2), 59-62.

Çakın, İrfan. (1997). 25. Yılında Hacettepe Üniversitesi Kütüphanecilik Bölümü. *İçinde, Kütüphanecilik Bölümü 25. Yıl'a Armağan. Ankara: H.Ü. Kütüphanecilik Bölümü. (7-31).*

Çakın, İrfan (1999). *Kütüphanecilik Eğitimi ve Yeni Hedefler. İçinde, 21. Yüzyıla Doğru Türk Kütüphaneciliği: 35. Kütüphane Haftası Bildirileri (15-21 Mart 1999, Ankara). Ankara: Türk Kütüphaneciler Derneği. 135-146.*

Çakın, İrfan. (2000). Bilgi profesyonellerinin eğitiminde yeniden yapılanma: Hacettepe Üniversitesi örneği. *Türk Kütüphaneciliği* 14(1): 3-17.

Çakın, İrfan (2002). Kütüphanecilik Bölümleri: Yeniden Biçimlenirken. *Düşünceler*, (58), Kasım, 3-9.

Çakın, İ. (2005). Cumhuriyetten günümüze bilgi profesyonellerinin eğitiminde başlıca yönelişler. *Türk Kütüphaneciliği*, 19(1):7-24.

Çanak, T.A. (2005). Kütüphanelerde kullanıcı memnuniyeti anketleri: KOÇ Üniversitesi Suna Kıraç Kütüphanesi Deneyimi.

<http://kaynak.unak.org.tr/bildiri/unak05/u05-20.pdf> adresinden 20 Ağustos 2011 tarihinde erişildi.

Çelik, A. (1996) Kütüphaneciliğin psiko- sosyal boyutları: Kütüphanecinin statü sorunu. *Türk Kütüphaneciliği*, 10(4):331-338.

Çelik, A. (1999) Kütüphanecilerin özlük hakları üzerine. *Türk Kütüphaneciliği*, 13(3):252-259.

Çelik, S. (2010). Kütüphaneci kim değildir? [Çevrimiçi.] Elektronik adres:
[http://www3.dogus.edu.tr/scelik/makaleler%5CK%C3%BCt%C3%BCphaneci.
 tm](http://www3.dogus.edu.tr/scelik/makaleler%5CK%C3%BCt%C3%BCphaneci.tm) (21 Haziran 2010 tarihinde erişildi.)

Daştan,A. (2008). *Bilgi ve eğitim teknolojilerinde yaşanan gelişmelerin muhasebe
 eğitimine etkisi: Türkiye değerlendirmesi*. Ankara:SPK Yayınları, No:209.

Dawson, T. E. (1997). *Basic concepts in classical test theory: Relating variance
 partitioning in substantive analyses to the same process in measurement
 analyses*. (ERIC Document Reproduction Service No. ED 406 443).

Dersarsivi.com.(2011) İşletme kavramı.

[http://www.dersarsivi.com/aof-genel-isletme_konu-anlatimi-ders-notlari-
 konu-ozetleri/967-genel-isletme-konu-anlatimi_ozetleri/1477-unite-1-isletme-
 kavrami.html](http://www.dersarsivi.com/aof-genel-isletme_konu-anlatimi-ders-notlari-konu-ozetleri/967-genel-isletme-konu-anlatimi_ozetleri/1477-unite-1-isletme-kavrami.html) adresinden 02 Ocak 2011 tarihinde erişildi.

Deryakulu, D. (1992)Eğitim teknolojisi, iletişim, öğrenme. *Ankara Üniversitesi Eğitim
 Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 25(2),787-794.

Dikeç, M.(1988). Bilgisayara dayalı kütüphane ve bilgi sistemleri: Bilkent Üniversitesi
 kütüphanesi için alternatif bir sistem seçimi ve değerlendirilmesi. Yüksek lisans
 tezi. Ankara:Hacettepe Üniversitesi.

Dikici,A.,Uysal,A. Ve Yörük,S.(2002). Bilgi toplumu ve Türkiye’de mesleki eğitim.
Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 12(2):299-312.

Donanimhaber.(2010) Eşit ağırlık alanındaki en iyi meslekler.

http://forum.donanimhaber.com/m_29998781/tm.htm adresinden 01 Aralık 2010
 tarihinde erişildi.

Dutta, R.(2010). Top 10 most respected professions.

[http://translate.google.com.tr/translate?hl=tr&langpair=en|tr&u=http://www.bu
 zle.com/articles/most-respected-professions.html](http://translate.google.com.tr/translate?hl=tr&langpair=en|tr&u=http://www.buzzle.com/articles/most-respected-professions.html) adresinden 15 Aralık 2010
 tarihinde erişildi.

- Dura, C., Atik,H. (2002). *Bilgi toplumu, bilgi ekonomisi ve Türkiye*. İstanbul: Literatür Yayınları, No:72.
- Erbil, N. ve Bakır, A. (2009). Meslekte profesyonel tutum envanterinin geliştirilmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*. <http://www.insanbilimleri.com> adresinden 25 Kasım 2010 tarihinde erişildi.
- Erkan, H. (1998). *Bilgi toplumu ve ekonomik gelişme*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, No:326.
- Erkan, H.(1998). *21.yüzyıla girerken bilgi toplumu ve Türkiye*. Yeni Türkiye. Sayı 19,s.134-143.
- Eymen,E.U. (2007). SPSS 15.0 veri analiz yöntemleri. İstanbul: İstatistik Merkezi. www.istatistikmerkezi.com adresinden 30 Mayıs 2011 tarihinde erişildi.
- Fer, S.(2000).Modüler program yaklaşımı ve bir öneri. *Milli Eğitim Dergisi*, 147,21-37.
- Fındıklı, R. (1993). Polislik mesleğinin özellikleri ve mesleki kimlik olgusu. *Polis Bilimleri Dergisi*, 2(5-6): 1-16.
- Forumtr (2008). Bilgisayarın gelişim tarihi: Bilgisayar'ların Doğuşu. [http://www.frmtr.com/tarihce-ansiklopedisi/1777980-bilgisayarın-gelisim-tarihi bilgisayarların-dogusu-firlama-timi.html](http://www.frmtr.com/tarihce-ansiklopedisi/1777980-bilgisayarın-gelisim-tarihi-bilgisayarların-dogusu-firlama-timi.html) adresinden 03 Ocak 2011 tarihinde erişildi.
- Genbilim: Türkiye Bilim Sitesi.(2010). Yapısal İşlevselcilik. <http://www.genbilim.com/content/view/8603/86/> adresinden 20 Ekim 2010 tarihinde erişildi.
- Genelbilge.com.(2010). Statü nedir? [Çevrimiçi.] Elektronik adres: <http://www.genelbilge.com/statu-nedir.html/> (21 Haziran 2010 tarihinde erişildi.)
- Gönüllü M. ve İçli, G. (2001) Çalışma yaşamında kadınlar: Aile ve iş ilişkileri. *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, 25(1):81-100.
- Güçlü, N. ve Sotirofski K.(2006). Bilgi yönetimi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*,4(4):351-371.

- Güler, E.Ç.(2010). İşletmelerin e-insan kaynakları yönetimi ve e-işe alım süreçlerindeki gelişmeler. http://eab.ege.edu.tr/pdf/6_1/C6-S1-M3.pdf adresinden 21 Ekim 2010 tarihinde erişildi.
- Güloğlu, T.(2002). Yeni teknolojilerin çalışma ilişkilerine etkileri. *I.Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi(10-11 Mayıs)*, s.599-606.
- Gün, C.(2010). Kendini gerçekleştirme, statü ve vizyon. www.caginpulisi.com.tr/65/353637.htm adresinden 15 Kasım 2010 tarihinde erişildi.
- Güneş, G.(2007)." Tek problemim imaj mı?"Türkiye gerçeğinde imaj meselesi. *Türk Kütüphaneciliği*, 21(2): 230-236.
- Goetsch, L.A. (2008). Reinventing our work: New and emerging roles for academic librarians. *Journal of Library Administration*, 48 (2):157-172.
- Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü (2011). Lisans programı değişiklik gerekçeleri. <http://www.bby.hacettepe.edu.tr/> adresinden 01 Haziran 2011 tarihinde erişildi.
- Harrod's Librarians' Glossary and Reference Book*. (2000). Compiled by Ray Prytherch. 9th Edition. Aldershot: Gower Publishing Company.
- Haznevi.Net.(2010).Meslek. <http://www.haznevi.net/icerikoku.aspx?KID=8567&BID=98> adresinden 19 Ekim 2010 tarihinde erişildi.
- İçli,G. (2001). Çalışma yaşamında kadınlar: Aile ve iş ilişkileri. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, 25(1): 81-100.
- İlhan, S.(2004). Bazı temel işlevleri ve artan önemi açısından meslek. Doğu Anadolu bölgesi araştırmaları içinde, 132-137.

- İnce,N.(1991). Enformasyon teknolojilerinin danışma kütüphaneciliğine etkileri. “Kütüphane Enformasyon Arşiv Alanında Yeni Teknolojiler ve Türkmarc Sempozyumu Bildirileri. 1-4 Ekim 1991 Yay. Haz. Hasan S.Keseroğlu.
- Kara, M.(2009). Yeni iletişim teknolojileri. <http://mustafakaramaltepe.blogcu.com/yeni-iletisim-teknolojileri-vize-calisma-notlari/5345851> adresinden 05 Ocak 2011 tarihinde erişildi.
- Karahan, A.(2008). Çalışma ortamındaki statü farklılıklarının örgütsel bağlılığa etkisi.*Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(3):231-246.
- Kartal, A.F.(2007). Bir disiplin olarak kütüphanecilik. *Türk Kütüphaneciliği*, 21(4), 494-501.
- Kasapoğlu, M.A. (2011) Aile ve kadın araştırmaları için yedi temel rol ve statü. <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/34/1131/13287.pdf> adresinden 11 Mart 2011 tarihinde erişildi.
- Kaya, Y.(2005). 30 tonluk makineden avuç içine, bilgisayarın evrimi. http://istanbul.edu.tr/iletim/?page=template-news/detail&int_Id=469 adresinden 02 Ocak 2011 tarihinde erişildi.
- Keseroğlu, H.(2010). Bilginin bilgisi: Kütüphane ve bilgibilim kuramı sorunsalı. *Türk Kütüphaneciliği*,24(4),685-704.
- Kongar,Emre. (1985). Toplumsal Degisme. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kurulgan, M. (2005). Bilgi teknolojisinin yapısal ve yönetsel açılardan bilgi-belge merkezlerine getirdiği yenilikler", *Bilgi Dünyası*, 6 (2): s. 171-192.
- Kurulgan, M. (2005). "Bilgi teknolojisinin üniversite kütüphanelerindeki planlama ve örgütlenme işlevleri üzerine etkileri ve Türkiye’deki uygulamaya ilişkin bir araştırma. *Türk Kütüphaneciliği*, 19(1):41-55.
- Kurulgan, M. (2006). Bilgi Toplumunun Kütüphaneler Üzerine Etkisi.A. Yıldızeli, H. K. Bahşıoğlu, B. Bulgun, ve F. Başar (Ed.) *ÜNAK '05 Bildiriler: Bilgi Hizmetlerinin Organizasyonu ve Pazarlanması*, 22-24 Eylül 2005 içinde

(162-180) İstanbul: Kadir Has Üniversitesi. (İstanbul: Kadir Has Üniversitesi). <http://kaynak.unak.org.tr/bildiri/unak05/u05-19.pdf> adresinden 17 Ocak 2011 tarihinde erişildi.

Kuzgun, Y.(2003) *İlköğretimde Rehberlik*.Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Küçükaslan,N.(2010). Toplumsal ilişkiler ve protokol. www.paradoks.org/makale/yil3_sayi1/nkaslan31.pdf adresinden 21 Ekim 2010 tarihinde erişildi.

Linton,R.(1936). *The study of man*. New York, D. Appleton-Century Camp. Inc.

Lipset,S.M. and Raab,E.(1970).*The politics of unreason, Chicago. University of Chicago Press.*

Mach, M.(2002). Job title used by information profession. [Çevrimiçi.] Elektronik adres: <http://www.librarian-image.net/2003/titles.pdf> (21 Haziran 2010 tarihinde erişildi.)

Mayer,K.B. (1955). *Class and society*. New York:Random House.

Mengüsoğlu, T. (1983). *Felsefeye giriş (4.bs.)*. İstanbul: Remzi Yayınevi.

Meslek Rehberi (2008). En saygın meslekler. http://www.meslekrehberi.org/meslek_tanimlari/en-saygin-meslekler.html adresinden 15 Ekim 2010 tarihinde erişildi.

Mesleki rehberlik nedir? (2010).21 Haziran 2010 tarihinde <http://www.okulweb.meb.gov.tr/62/01/.../Mesleki%20Rehberlik%20Nedir.doc> adresinden erişildi.

"Mesleki Ahlak Bildirimi, 1981" *Bilgi edinme özgürlüğü* içinde (80-81). Yay. haz. Yaşar Tonta ve Ahmet Çelik. Ankara: Türk Kütüphaneciler Derneği, 1996. (Çeviren: Yaşar Tonta) Türk Kütüphaneciler Derneği Mesleki Etik İlkeleri, 2010.http://www.kutuphaneci.org.tr/index.php?option=com_content&view=article&i=11&Itemid=101 adresinden 271 Kasım 2010 tarihinde erişildi.

Occupational Outlook Handbook. 2010-11 ed. Librarians. <http://www.bls.gov/oco/ocos068.htm> adresinden 10 Aralık 2010 tarihinde erişildi.

Occupational Outlook Handbook. 2010-11 ed. Archivists, Curators, and Museum Technicians. <http://www.bls.gov/oco/ocos065.htm> adresinden 10 Aralık 2010 tarihinde erişildi.

Oğur, R. ve Tekbaş, S. (2003) Anket nasıl hazırlanır? <http://www.ttb.org.tr/STED/sted0903/anket.pdf> adresinden 05 Ocak 2011 tarihinde erişildi.

Özalp,A.(2008). Sivil toplum örgütlerinin toplumsal ve siyasal bakımdan önemi. (Dernekler denetçiliği yeterlilik tezi). İç İşleri Bakanlığı, Dernekler Dairesi Başkanlığı, Ankara:2008.

Polatlı,A.(2008). Bilgisayar tarihi. <http://www.makaleler.com/bilgisayar-makaleleri/bilgisayar-tarihi.htm> adresinden 03 Ocak 2011 tarihinde erişildi.

Pollner,J.(2006) Defining nursing. http://mset.rst2.edu/msn/p/pollner_j/Microsoft%20PowerPoint%20%20Defining%20Nursing.pdf adresinden 20 Aralık 2010 tarihinde erişildi.

Prytherch, R. (Der.) (2000). *Harrod's librarians' glossary and reference book*. Aldershot: Gower Publishing Company Limited.

Rehbinder, M.(1966). Sosyal devlet yolunda hukuk yapısı değişimleri: Statü, sözleşme, rol. <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/325/3262.pdf> adresinden 20 Ekim 2010 tarihinde erişildi.

Resmi Gazete (2010). 2010/1092 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı.Resmi Gazete, 27781. <http://www.resmi-gazete.org/tarih/20101210-5.htm> adresinden 10 Aralık 2010 tarihinde erişildi.

Revelle, W. ve Zinbarg, R. (2009). Coefficients Alpha, Beta, Omega,and the glb: Comments on Sijtsma. *Psychometrika*, 74(1);145–154.

- Rush, G.B. (1965). Status crystallization and right l'ling extremist attitudes. https://scholarsbank.uoregon.edu/xmlui/bitstream/handle/1794/6199/Gary_Berard_Rush.pdf?sequence=1 adresinden 21 Ekim 2010 tarihinde erişildi.
- Sağlam, F.N.(2010) Maslow ve ihtiyaçlar hiyerarşisi kuramı. Psikoloji ve Hayat. <http://www.psikiyatrivehayat.com/maslow.htm> adresinden 15 Kasım 2010 tarihinde erişildi.
- San, A.(1988). Profesyonellik açısından İstanbul kütüphaneleri. *Türkiye’de Kütüphane Alanında Teori ile Uygulama İlişkisi Sempozyumu*(7-8 Mayıs 1987, İstanbul), haz. Meral ALPAY, İstanbul: İ.Ü. Edebiyat Fakültesi, 192-207.
- Sarıyer, A.(2008). Teknolojik iletişim araçları. Sakarya Üniversitesi: Genel iletişim Dersi Uzaktan Öğretim Ders Notları.
- Seçer,Ş. (2009). Mesleki yaşam modelinin oluşturulması ve mesleki analizlerde kullanımı. *Sosyal Bilimler*, (7)1: 35-56. 09 Eylül 2011 yılında <http://www2.bayar.edu.tr/sosyal/dergi5/Secer.pdf> adresinden erişildi.
- Sefercioğlu,N. (1977). Kütüphanecilik mesleğinin yüzüncü yılı. *Türk Kütüphaneciler Deneği Bülteni*, 261):12-18.
- Şeker Bektaş, Tülay (2005). Bilgi Teknolojilerindeki Gelişmeler Çerçevesinde Bilgiye Erişimin Yeni Boyutları.S.Ü. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*.
- Şenalp,L. (1074). Cumhuriyet döneminde kütüphaneciliğimiz. *Türk Kütüphaneciliği*, 23(1),38-48.
- Şendağ, S.(2009). Web’te yeni eğilimler: Öğrenme ortamlarına entegrasyonu. ietc2008.home.anadolu.edu.tr/ietc2008/195.doc adresinden 10 Haziran 2011 tarihinde erişildi.
- Sosyoloji (2011). Toplumsal ilişki ile ilgili temel kavramlar. [http://msgslsosyoloji.blogcu.com/toplumsal-iliski-ile-ilgili-temel kavramlar/9240826](http://msgslsosyoloji.blogcu.com/toplumsal-iliski-ile-ilgili-temel-kavramlar/9240826) adresinden 08 Haziran 2011 tarihinde erişildi.
- Soyer, S. (1996). *Endüstri Sosyolojisi*. İzmir: Saray Yay.

- Soysal,Ö. (1982). Türkiye'de kütüphanecilik eğitiminin temel sorunları. *Kütüphanecilik Eğitiminde Çağdaş Eğilim ve Sorunlar Üzerine Seminer. IFLA Library Theory and Research Birimi, 23-26 Şubat 1982, İstanbul* içinde (149-162).
- Stehr, N. (1968). Status Consistency: The theoretical concepts and its empirical referent. *The Pacific Sociological Review*, 11(2),95-99. <http://www.jstor.org/pss/1388323> adresinden 20 Ekim 2010 tarihinde erişildi.
- Subaşıoğlu, F. (1997). Kütüphanecilik mesleğine etiksel bir yaklaşım. *Türk Kütüphaneciliği*, 11 (2): 96-112.
- TKD(Türk Kütüphaneciler Derneği) Blog (2012). Toplu sözleşme ve teknik hizmetler kararı. <http://blog.kutuphaneci.org.tr/?p=191> adresinden 22 Haziran 2012 tarihinde erişildi.
- Toplu, M.(2009). Mesleki Bir Örgüt Olarak Türk Kütüphaneciler Derneği'nin Altmış Yıllık Gelişim Çizgisi.*Türk Kütüphaneciliği*,23(4),678-741.
- Topdemir, H.G.(2008). *Felsefe*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Tonta, Y. (1985).Türk Kütüphaneciler Derneği'nin Gelişmesini Engelleyen Nedenler. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Tonta, Yaşar. (1987). Kütüphanecilik eğitiminde gelişmeler ve Türkiye. *Kütüphaneciliğimiz Üzerine Görüşler 1987* içinde (85-97). Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Tonta, Y. (1999). Bilgi toplumu ve bilgi teknolojileri. *Türk Kütüphaneciliği*, 13(4):363 375.
- Tonta, Y. (1997). Türkiye'de bilgi hizmetleri ve Internet: Temel sorunlar ve politika geliştirme. *Türk Kütüphaneciliği*, 11(3):217-232.

- Tonta,Y.(2000). "Türkiye'de Kütüphanecilik Eğitiminin Yeniden Yapılanması". (Restructuring Education for Librarianship in Turkey) *Türkiye'de Kütüphane ve Enformasyon Biliminin Kurumsal Gelişimi Sempozyumu, 11-12 Mayıs 2000, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, İstanbul.74-89.*
- Tonta,Y. (2004). Bilgi yönetiminin kavramsal tanımları ve uygulama alanları. *Kütüphaneciliğin Destanı Sempozyumu, 21-24 Ekim 2004, Ankara.*
- Turner, B.S. (2000). Statü. Ankara: Doruk Yayınları.
- Türk Arşivciler Derneği. (2010). Türk adı ve kamu yararı. <http://www.arsivder.org.tr/AltKategori.asp?id=125&grup=T%FCrk%20Ad%F%20ve%20Kamu%20YararFD> adresinden 25 Kasım 2010 tarihinde erişildi.
- Türk Dil Kurumu. (2012). Büyük Türkçe Sözlük. <http://tdkterim.gov.tr/bts/> adresinden 22 Haziran 2012 tarihinde erişildi.
- Türkiye İş Kurumu. (2010). Türk Meslekler Sözlüğü. <http://www.iskur.gov.tr/Meslek/meslek.aspx> adresinden 10 Kasım 2010 tarihinde erişildi.
- Türk Kütüphaneciler Derneği. (2010). Teknik Kadro. http://www.kutuphaneci.org.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=138:teknik&catid=44:duyurular adresinden 27 Aralık 2010 tarihinde erişildi.
- Türk Medeni Kanunu. (2001) <http://www.tbmm.gov.tr/konular/k4721.html> adresinden 21 Şubat 2012 tarihinde erişildi.
- Türkiye Yüksek Öğretim Kurulu. (2011) Türkiye Yükseköğretim Yeterlilikler Çerçevesi (TYYÇ) Temel Alan Yeterlilikleri. <http://www.yok.gov.tr/content/view/976/> adresinden 20 Şubat 2011 tarihinde erişildi.
- Turkish Journal.(2010). ABD’de en prestijli meslek itfaiyecilik. <http://www.turkishjournal.com/i.php?newsid=3239> adresinden 10 Ekim 2010 tarihinde erişildi.

- Uçak,N. (2010) Bilgi:Çok yüzlü bir kavram. *Türk Kütüphaneciliği*,24(4):705-722.
- Ulusoy F, Görgülü S. (1996). Hemşirelik Esasları. 2. Baskı. Ankara:72 TDFO Ltd. şti.
- Uzay, N. (2001). Bilgi teknolojilerindeki gelişme ve verimlilik artışı. İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi,s.25,259-285.
- Üstün, A.(1994). Teknolojik gelişmelerin kütüphane ve bilgi merkezlerine etkisi (Yasalar açısından bir yaklaşım). *Türk Kütüphaneciliği*,8(3):217-229.
- Valentin Rousson, Theo Gasser, and Burkhardt Seifert, (2002) "Assessing intrarater, interrater and test–retest reliability of continuous measurements," *Statistics in Medicine* 21: 3431-3446. <http://dx.doi.org/10.1002/sim.1253> adresinden 15 Mayıs 2011 tarihinde erişildi.
- Yahyagil,M.Y. (2001). Kobilerde bilgisayar teknolojileri uygulamaları. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayını, no:26.
- Yalvaç, M.(2001). 21. Yüzyılda enformasyon profesyonellerinin eğitim ve öğretiminde enformasyon okuryazarlığı standartları. *Türk Kütüphaneciliği*, 15(2): 136-150.
- Yalvaç, M. (1994). *Kütüphane hizmetlerinde bilgisayara geçiş ve sorunları*. İstanbul: Mavibulut Yayınları.
- Yetim, Ü.(1997) Çalışma yaşamında iş doyumu ve iş etiği. III. *Ulusal Tesisat Mühendisliği Kongresi ve Sergisi, Teskon 97, İzmir: MMO yay., İzmir:77-84*.
- Yıldız, A. (2010) Teknolojik yakınsamanın kütüphanelerde yarattığı değişimler: Değişimin CMML ile izlenmesi. <http://by2010.bilgiyonetimi.net/bildiriler/kakirman.pdf> adresinden 26 Ağustos 2011 tarihinde erişildi.
- Yılmaz,B. (2009). Bilgi ve Belge Yönetiminde (Kütüphanecilikte) Etik: Kuramsal Bir Yaklaşım.*Kamu Etiği Sempozyumu 25-26 Mayıs 2009 TODAİE/Ankara* içinde (ss.395-404). Ankara: TODAİE.

- Yılmaz, B. (2009). Bilgi ve Belge Yönetimi/Kütüphanecilik bölümü mezunlarının teknik hizmetler sınıfı kapsamına alınması ile ilgili gerekçe. *Türk Kütüphaneciliği*, 23(2): 366-372.
- Yılmaz,V.,Yıldız,Z. ve Arslan,T. (2011). Üniversite öğrencilerinin çevresel duyarlılıkları ile çevresel davranışlarının yapısal eşitlik modeliyle araştırılması. <http://sbe.dpu.edu.tr/dergi/30/24.pdf> adresinden 21 Kasım 2011 tarihinde erişildi.
- Yurdadoğ, B.U. (1997). Enformasyon Devrimi'nin getirdikleri, götüremedikleri. B.Yılmaz (Yay.Hazl.) *Kütüphanecilik Bölümü:25.Yıl'a Armağan* içinde (ss.71-85). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Kütüphanecilik Bölümü.
- Zinbarg, R., Revelle, W., Yovel, I. ve Li, W. (2005). Cronbach's , Revelle's , and McDonald's: Their relations with each other and two alternative conceptualizations of reliability. *Psychometrika*, 70, 123-133.

Ek-1: Gelişen teknolojilerin statü bağlamında bilgi profesyonelliğine etkisi anketi

Değerli Katılımcı,

Bu anket, “Gelişen teknolojilerin statü bağlamında bilgi profesyonelliğine etkisi” konulu yüksek lisans tezi için hazırlanmıştır. Soruları dikkatle okuyarak size en uygun olan seçeneği işaretlemeniz, araştırmanın güvenilirliği açısından son derece önemlidir. Katılımınız için teşekkür ederim.

I.BÖLÜM

1. Cinsiyetiniz

☐ Kadın ☐ Erkek

2. Yaş

☐ 20-29 ☐ 30-39 ☐ 40-49 ☐ 50-59 ☐ 60+

3. Eğitim durumunuz?

☐ Lisans ☐ Yüksek Lisans ☐ Doktora

4. Medeni durumunuz?

☐ Evli ☐ Bekar ☐ Diğer (Lütfen açıklayınız)

II.BÖLÜM

1. Hizmet süreniz (Yıl)?

☐ 1-6 ☐ 7-12 ☐ 13-18 ☐ 19-24 ☐ 25+

2. Aylık (net) maaşınız?

☐ 1200-1500TL ☐ 1501-2000TL ☐ 2001-2500TL ☐ 2501+

3. Hizmet verdiğiniz birim?

☐ Kütüphane ☐ Arşiv ☐ Dokümantasyon/Enformasyon merkezi ☐ Bilgi-Belge Erişim Birimi

☐ Bilgi İşlem ☐ Diğer(Lütfen açıklayınız).....

4. Taşımakta olduğunuz unvan?

.....

5. Özlük haklarınız hangi yasa kapsamındadır?

- ☐ 657 Sayılı Kanun kapsamında kadrolu ☐ 657 Sayılı Kanun kapsamında sözleşmeli
- ☐ 4857 Sayılı İşçi Kanunu Kapsamında ☐ 278 Sayılı Kanun
- ☐ 2547 Sayılı Yüksek Öğretim Kanunu ☐ Diğer(Lütfen açıklayınız).....

III. BÖLÜM

1. Bir meslek olarak bilgi profesyonelliğini tercih etme nedenleriniz?

- ☐ Yapmayı arzu ettiğim bir meslek olduğu için ☐ Üniversiteye giriş puanıma uygun olduğu için
- ☐ Çalışma koşullarını rahat bulduğum için ☐ Diğer(Lütfen açıklayınız).....

2. Mesleki sorumluluklarınızı en iyi hangisi/hangileri tanımlar?

- ☐ Basılıbilgi kaynaklarının bakımı, korunması, düzenlenmesi ve erişimini sağlamak.
- ☐ Elektronik veri tabanlarını üzerindeki bilgiyi yönetmek ve erişimini sağlamak.
- ☐ Web uygulamaları üzerinden bilginin kullanıcılara iletimini sağlamak.
- ☐ Kayıtlı olduğu ortama (basılı, elektronik, görsel-işitsel..) bakılmaksızın, bilginin sağlamasından erişimine değin tüm süreçlerinde etkin olmak.
- ☐ Diğer(Lütfen açıklayınız)

3. Aşağıdaki unvanlardan hangisini taşımak isterdiniz?

- ☐ Kütüphaneci ☐ Arşivist ☐ Dokümantasyon/Enformasyon uzmanı ☐ Bilgi profesyoneli
- ☐ Bilgi danışmanı ☐ Bilgi uzmanı ☐ Bilgi ve belge yöneticisi ☐ Diğer(Lütfen açıklayınız).....

4. Kurumsal hiyerarşideki konumunuzu hangisi daha iyi açıklar?

- ☐ Herkesçe takdir edilen saygın biri.
- ☐ Organizasyon şemasının orta kademeli pozisyonlarından birinin sahibi.
- ☐ İş yükü hafif ve mesleki yeterlilikleri sınırlı biri.
- ☐ Kurumsal hiyerarşinin alt sıralarında yer alan biri.
- ☐ Diğer(Lütfen açıklayınız).....

5. Kurumsal hiyerarşideki konumunuz, verdiğiniz hizmetleri karşılar nitelikte midir?

- ☐ Evet ☐ Hayır ☐ Kısmen
6. Çalışma ortamınız yürüttüğünüz hizmetlerin niteliğine uygun mudur?
- ☐ Evet ☐ Hayır ☐ Kısmen
7. Bilgi profesyonelliğini meslek olarak seçmeyi başkalarına önerir misiniz?
- ☐ Evet ☐ Hayır ☐ Belki
8. Emeğinizin karşılığını aldığınızı düşünüyor musunuz?
- ☐ Evet ☐ Hayır ☐ Kısmen
9. Maaşınız verimliliğinizi etkiliyor mu?
- ☐ Evet ☐ Hayır ☐ Kısmen

IV. BÖLÜM

1. Teknolojik gelişmelerin mesleğiniz üzerine etkisini nasıl değerlendirirsiniz?
- ☐ Olumlu ☐ Olumsuz ☐ Nötr
2. Hizmetlerinizi gerçekleştirirken bilgit teknolojilerinikullanıyor musunuz?
- ☐ Evet ☐ Hayır
3. Bilgi teknolojilerini ne sıklıkta kullanırsınız?
- ☐ Çok sık kullanırım ☐ Bazen kullanırım ☐ Hiç kullanmam
4. Bilgi teknolojileri ile ilgili bilgi düzeyinizi nasıl değerlendirirsiniz?,
- ☐ Çok iyi ☐ İyi ☐ İyi değil
5. Bilgi teknolojileri ile ilgili yetkinlikleri ne zaman kazandınız?
- ☐ Üniversiteden önce ☐ Üniversite aşamasında ☐ Üniversite sonrası meslek hayatımda
6. Bilgi teknolojileri ile ilgili sahip olduğunuz bir sertifika ya da diploma var mı?
- ☐ Var (Lütfen türünü belirtiniz)..... ☐ Yok
7. Kendinizi “Bilgisayar okuryazarı” olarak tanımlar mısınız?
- ☐ Evet ☐ Hayır ☐ Kısmen
8. E-Kütüphane hizmetleri sunuyor musunuz?
- ☐ Evet ☐ Hayır

9. Elektronik veri tabanlarını kullanma ve yönetme becerisine sahip olduğunuzu düşünür müsünüz?

☐ Evet ☐ Hayır ☐ Kısmen

10. Kurumsal veri akışına uygun bilgi sistemleri tasarlar mısınız?

☐ Evet ☐ Hayır ☐ Kısmen

11. İnternet üzerinden bilgi aktarımı sağlar mısınız?

☐ Evet ☐ Hayır ☐ Kısmen

12. Yanıtınız “Evet” ise aşağıdaki araçlardan hangisini daha çok kullanırsınız?

☐ E-posta ☐ File Zilla gibi FTP Programları ☐ Sosyal ağlar ☐ Diğer (Lütfen açıklayınız).....

13. Bilgi erişim hizmetini gerçekleştirirken mobil uygulamalardan yararlanır mısınız?

☐ Evet ☐ Hayır ☐ Kısmen

14. Bunlara ek olarak, işiniz gereği bilgi ve iletişim teknolojilerinden nasıl yararlanırsınız? Kısaca açıklayınız.....

.....
.....
.....
.....

V. BÖLÜM

Not: Bu bölümde geçen “teknoloji” sözcüğü, bilgi teknolojilerini ifade etmektedir.

1. Teknolojik gelişmelerin **mesleğinizi anlamsızlaştırdığı** düşüncesine katılıyor musunuz?

☐ Evet ☐ Kısmen ☐ Hayır

2. Teknolojik gelişmelerin **işinizde yükselme şansınızı azalttığı** düşüncesine katılıyor musunuz?

☐ Evet ☐ Kısmen ☐ Hayır

3. Teknolojik gelişmelerin **iş yükünü artırdığı** düşüncesine katılıyor musunuz?

☐ Evet ☐ Kısmen ☐ Hayır

4. Teknolojik gelişmelerin **mesleğinize değer kattığı** düşüncesine katılıyor musunuz?

☐ Evet ☐ Kısmen ☐ Hayır

5. Bilgisayar ve İnternet araçlarını kullanıyor olmanız maaşınızda artışa neden olduğunu düşünüyor musunuz?

☐ Evet ☐ Kısmen ☐ Hayır

6. Bilgisayar ve İnternet araçlarını kullanıyor olmanız maaşınız dışında(proje gibi) ek olanaklar sağlıyor mu?

☐ Evet ☐ Kısmen ☐ Hayır

7. Teknoloji araçlarını kullanıyor olmanız kurumsal yapıda sosyal ilişkilerinizi genişletti mi?

☐ Evet ☐ Kısmen ☐ Hayır

8. Teknoloji araçlarını kullanıyor olmanız başkalarının sizi daha saygın görmesine neden oldu mu?

☐ Evet ☐ Kısmen ☐ Hayır

9. Teknolojik gelişmelerin mesleğinize duyduğunuz sevgiyi artırdığını düşünüyor musunuz?

☐ Evet ☐ Kısmen ☐ Hayır

10. Teknolojik gelişmelerin mesleğinize olan ilgiyi artırdığını düşünüyor musunuz?

☐ Evet ☐ Kısmen ☐ Hayır

11. Teknolojik gelişmeler yukarıda sıralananlar dışında çalışma ortamınızda ne gibi değişikliklere sebep oldu? Birkaç cümleyle açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....